

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

AGNĖ RADŽIŪTĖ
II kurso studentė

**LIETUVAI TAIKYTO KINIJOS EKONOMINIO SPAUDIMO
NUTRAUKIMO PRIEŽASTYS: GALIOS ASIMETRIJOS TEORIJOS
PRIEIGA**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. T. Janeliūnas

Vilnius, 2025

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „Lietuvai taikyto Kinijos ekonominio spaudimo nutraukimo priežastys: galios asimetrijos teorijos prieiga“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą;
4. Susipažinau su rašto darbų metodiniais nurodymais ir žinau, jog už rašto darbo plagijavimą baudžiama šalinimu iš universiteto.

Agnė Radžiūtė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Radžiūtė A., *Lietuvai taikyto Kinijos ekonominio spaudimo nutraukimo priežastys: galios asimetrijos teorijos prieiga*: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas prof. T. Janeliūnas. – V., 2025. – 91 p.

Reikšminiai žodžiai: ekonominis spaudimas, Kinija, Lietuva, galios asimetrijos teorija, ES, kovos su prievarta priemonė, JAV, Taivanas, kokybinė turinio analizė.

Šiame darbe siekiama įvardyti Lietuvai taikyto Kinijos ekonominio spaudimo nutraukimo priežastis. Nors ir Kinija nepasiekė, kad Lietuva pakeistų sprendimą dėl Taivano atstovybės, svarbu suprasti, kokios aplinkybės ir interesai lėmė Kinijos pakitusią, bet aiškiai Lietuvai neištransliuotą poziciją. Remiantis galios asimetrijos teorijos prieiga bei kokybinės turinio analizės būdu surinktais šaltiniais išskiriami septyni nepriklausomi kintamieji, kurie, įvertinami pagal loginio priežastingumo principą ir priskiriami trimis hipotezėms. Šios atitinkamai patvirtinamos arba paneigiamos.

Turinys

Įvadas.....	6
1. B. Womack galios asimetrijos teorija	11
1.1 Teorijos kilmė ir vieta tarptautinių santykių teorijų klasifikacijoje.....	11
1.2 Asimetrinio santykio apibrėžimas	14
1.3 Asimetrinio santykio prielaidos	15
1.4 Asimetrinis santykis $A \rightarrow B$ ir $B \rightarrow A$ kryptimis	17
1.5 Normalaus asimetrinio santykio prielaidos	20
1.6 Derybinės asimetrinio santykio šalių pozicijos	21
1.7 Teorijos kritika ir aiškinimo ribotumai	24
2. Tyrimo metodologija	27
3. Empirinė dalis.....	32
3.1 Lietuvos-Kinijos santykių retrospektyva.....	32
3.2 Ekonominio spaudimo ir jo nutraukimo kontekstas	33
3.4 Analizė	37
3.4.1 Pozicijų dėl Taivano atstovybės pavadinimo Lietuvoje konsolidacija	37
3.4.2 Lietuvos užsienio politikos (ne)nuoseklumas Kinijos klausimu	40
3.4.3 Pasaulio prekybos organizacijoje Kinijai Europos Komisijos iškelta byla	47
3.4.4. Kovos su prievarta priemonės priėmimo paspartinimas.....	52
3.4.5 Didžiųjų ES valstybių laikysena Lietuvos konflikto atžvilgiu	56
3.4.6 Didesnio Taivano pripažinimo – „domino efekto“ ES užkardymas.....	61
3.4.7 JAV reakcija į Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą	65
Išvados.....	71
Literatūros ir šaltinių sąrašas	75
Priedas nr. 1 – Įvykių 2021–2024 m. chronologija.....	87
DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA	88
Summary.....	90

Ivadas

Pastaruoju metu vis labiau neabejojama tuo, kad Kinija tampa vis svaresnį balsą tarptautiniuose santykiuose turinčia veikėja. Kinijos galia vis augant, ši šalis tarptautinėje arenoje vis aiškiau ir aršiau gina savo politinius interesus, nevengdama taip primesti ir savo valios.

Taigi, Kinija siekia keisti nusistovėjusias tarptautinių santykių taisykles įvesdama savąsias – kaip pažymi Fergus Hunter et al., esminis Kinijos užsienio politikos tikslas yra perkurti pasaulio tvarką paveikiant ar atgrasant kitų veikėjų užsienio politikos pasirinkimus.¹ Shaoyu Yuan teigimu, „taikaus kilimo“ politiką vis labiau keičia „vilko karių diplomatija“, kuri remiasi aštria retorika bei iššūkiu tradicinėms diplomatinėms normoms.² Kinijos užsienio politikos tikslai bei iš to sekantys veiksmai glaudžiai siejasi su jos turima ekonomine galia – Zack Cooper atkreipia dėmesį, kad siekdama nutildyti režimo kritikus, Kinija taiko vis dažnesnį, tikslingesnį bei atviresnį ekonominį spaudimą.³

2021 m. Lietuvoje atidaryta Taivaniečių atstovybė (*angl. "Taiwanese Representative Office"*), kurios pavadinimas netruko užtraukti Kinijos įtūžio. Jos atstovų teigimu, būtent tokio pavadinimo suteikimas (priešpriešinant jį Kinijos propaguojamam Taipėjui) buvo beprecedentis ir šiurkščiai pažeidė vienos Kinijos principą, kadangi šią salą Kinija laiko savo teritorijos dalimi ir vengia, kad tarptautinė bendruomenė pripažintų Taivaną kaip atskirą politinį subjektą.⁴ Siekdama atsakyti į šiuos esą esmines Kinijos vidaus ir užsienio politikos vertybes pažeidžiančius Lietuvos veiksmus, Kinija ėmė demonstruoti galią taikydama ne tik diplomatinį (diplomatiniai ryšiai buvo pažeminti iki laikinųjų reikalų patikėtinių), bet ir ekonominį spaudimą.⁵ Nors Kinija jau ir anksčiau sėkmingai taikė šią taktiką prieš kitas šalis – Pietų Korėją, Kanadą, Norvegiją ir kitas valstybes, tačiau šis ekonominis spaudimas labiau buvo sietinas su apribojimų taikymu atskiriems sektoriams – Kinija dar niekada nesiėmė būtent tokio masto atsakomųjų priemonių.⁶ Panašaus masto ekonominį spaudimą 2020 m.

¹ Fergus Hunter et al. „Countering China’s coercive diplomacy: Prioritising economic security, sovereignty and the rules-based order”, *Australian Strategic Policy Institute, International Cyber Policy Centre*, No. 68 (2023): 2. https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2023-02/Countering%20Chinas%20coercive%20diplomacy_1.pdf

² Shaoyu Yuan, „Tracing China’s diplomatic transition to wolf warrior diplomacy and its implications“ *Humanities and Social Sciences Communications*, 10, No. 837 (2023): 2. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02367-6>

³ Zack Cooper, „Between Beijing and a Hard Place: Responding to China’s Economic Coercion”, *American Enterprise Institute*, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://www.aei.org/research-products/testimony/between-beijing-and-a-hard-place-responding-to-chinas-economic-coercion/>

⁴ Saulius Jakučionis, „Po Taivaniečių atstovybės Vilniuje atidarymo – griežta Kinijos reakcija“, *Delfi*, žiūrėta 2025 m. gegužės 9 d. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/po-taivanieciu-atstovybes-vilniuje-atidarymo-griezta-kinijos-reakcija-88715121>

⁵ Vida Mačikėnaitė, „China Pulls the Economic Coercion Card Against Lithuania“, *China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE)*, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://chinaobservers.eu/china-pulls-the-economic-coercion-card-against-lithuania/>

⁶ Jeffrey Wilson, „Australia Shows the World What Decoupling From China Looks Like“, *Foreign Policy*, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://foreignpolicy.com/2021/11/09/australia-china-decoupling-trade-sanctions-coronavirus-geopolitics/>

atlaikė tik Australija, paprašiusi Kinijos ištirti COVID-19 pandemijos priežastis – Kinijai tada nepavyko sukelti didelių ekonominių praradimų bei pakeisti Australijos nacionalinės politikos ir saugumo pozicijos (buvimo artima JAV sąjungininke)⁷, tačiau ekonominiai apribojimai buvo panaikinti tik 2024 m., į valdžią atėjus politinei jėgai, kuri aktyviai veikė siekdama santykio su Kinija normalizacijos.⁸

Vis dėlto ne visi linkę teigti, kad Kinija staiga ėmė elgtis tiesmukiškai bei beatodairiškai – kai kurie tyrėjai pastebi, kad Kinijai vis dar svarbi jos reputacija tarptautinėje erdvėje. Francois Godement teigimu, Kinija užsienio politikoje remiasi „kaštų bei naudos“ analize, taip rinkdamasi užsienio politikos sprendimus, kurie jai sukeltų mažiausiai potencialios žalos.⁹ Christina Lai pažymi, kad net ir tada, kai Kinija naudodavo užslėptą ekonominę prievartą siekdama sau palankių politinių tikslų, režimas dažnai vengdavo tai pripažinti. Pasak mokslininkės, tai galėjo sumenkinti „taikų“ Kinijos įvaizdį ir veikė kaip tam tikras ribojantis veiksnys, dėl kurio skirdavosi Kinijos retorika bei realūs vykdyti veiksmai.¹⁰

Kinijos galią veikti taip pat riboja ne tik moraliniai švelniosios galios, bet ir kiti tarpusavio (ne)priklausomybės sąlygoti veiksniai – pasak Chien-Huei Wu ir Mao-Wei Lo, tyrusių Kinijos ekonominę prievartą Palau, Mongolijoje, Australijoje bei Lietuvoje, Kinija ne visada geba ekonominiu spaudimu pasiekti politinių tikslų, nes paprasčiausiai yra priklausoma nuo tam tikrų ekonomikos grandinių ir nėra atspari tarptautiniam solidarumui.¹¹ Šiuo laikotarpiu ir pati Lietuva nebuvo itin priklausoma nuo prekybinių srautų su Kinija – dar 2020 m. Konstantinas Andrijauskas apžvalgoje, atskleidžiančioje augantį Kinijos „buvimą“ Lietuvoje, teigė, kad Lietuva turėjo pranašumą dėl to, kad vis dar nebuvo užmezgusi priklausomybę lemiančių santykių su Kinija, tad pasižymėjo didesne veiksmų laisve nei jos sąjungininkai, taip galėdama išlikti principinga gindama žmogaus ir tarptautinę teisę.¹²

⁷ Richard McGregor, „Chinese coercion, Australian resilience“, Lowy Institute, žiūrėta 2025 m. gegužės 5 d., <https://www.lowyinstitute.org/publications/chinese-coercion-australian-resilience>

⁸ James Harrison, „China ends the last of its \$20bn sanctions against Australia after dropping ban on beef from two Queensland abattoirs“, Sky News, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d., <https://www.skynews.com.au/world-news/china/china-ends-the-last-of-its-20bn-sanctions-against-australia-after-dropping-ban-on-beef-from-two-queensland-abattoirs/news-story/80ff709d0c6922b35a702a0b240638c2>

⁹ François Godement, „China’s Diplomacy: A Triumph of Cost-Benefit Analysis“, *Institute Montaigne*, žiūrėta 2025 m. vasario 20 d. <https://www.institutmontaigne.org/en/publications/china-trends-15-chinas-diplomacy-triumph-cost-benefit-analysis>

¹⁰ Christina Lai, „Acting one way and talking another: China’s coercive economic diplomacy in East Asia and beyond“, *The Pacific Review*, 31(2) (2017): 171, 183, <https://doi.org/10.1080/09512748.2017.1357652>

¹¹ Chien-Huei Wu ir Mao-Wei Lo, „The threat of China’s economic coercion“, *Switching Diplomatic Recognition Between Taiwan and China*, (Routledge: 2024): 43-44. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/10.4324/9781003371427-2/threat-china-economic-coercion-chien-huei-wu-mao-wei-lo>

¹² Konstantinas Andrijauskas, „The Dragon and the Knight: China’s growing presence in Lithuania“, *Geopolitics and Security Studies Centre (GSSC)*, (2020), žiūrėta sausio 2025 m. sausio 10 d. <https://www.gssc.lt/en/publication/the-dragon-and-the-knight-chinas-growing-presence-in-lithuania/>

Nors ir Lietuva konflikto pradžioje prieš Kiniją atsidūrė viena, tačiau gana greitai, dar 2021 m. rugpjūčio mėn., sulaukta retorinės paramos iš tuometinio JAV sekretoriaus Antony Blinkeno¹³, o netrukus į Lietuvos pusę stojo ir Europos Sąjunga. Europos Komisija ne tik pateikė skundą PPO dėl neteisėtų prieš Lietuvą ir bendrą ES rinką taikytų veiksmų,¹⁴ bet ir gerokai paspartino kovos su prievarta (*angl. anti-coercion*) priemonės priėmimą.¹⁵ Tuo metu gautas ir Prancūzijos bei Vokietijos politikų palaikymas¹⁶, nors ir šias šalis sieja ekstensyvūs prekybos ryšiai su Kinija.

Tad nepaisant itin grėsmingos kurį laiką Lietuvą lydėjusios Kinijos retorikos, blogiausios ekonomistų prognozės vis dėlto neišsipildė – dar 2022 m. pabaigoje buvo pastebėta, kad po truputį atsistato buvę prekybos srautai tarp Lietuvos ir Kinijos, auga ne tik importas, bet ir eksportas, nors jis, žinoma, nepasiekė iki konflikto vyravusių skaičių.¹⁷ Ilgainiui ekonominio spaudimo pabaigą konstatavo ne tik ekonomistai, bet ir pats tuometinis Lietuvos diplomatinės vadovas – buvęs Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis.¹⁸

Atitinkamai mokslininkai ėmė aiškintis, kodėl Kinijos taikyta ekonominė prievarta nebuvo sėkminga būtent Lietuvos atveju – Wendy Cutler ir Shay Wester pabrėžė, kad Lietuvos spaudimo atvejis esmingai skyrėsi nuo kitų būtent dėl to, kad Kinijai trūko ekonominės įtakos dėl menkų prekybos ryšių su Lietuva, o pati Lietuva užsitikrino kitų šalių, tokių kaip JAV, Australija, Jungtinė Karalystė ir Pietų Korėja paramą, taip paspartindama ir ekonominę diversifikaciją į kitas pietryčių Azijos rinkas.¹⁹ Matthew Reynolds ir Matthew P. Goodman tvirtino, kad Kinijai nepavykus įgyvendinti ekonominio spaudimo tikslų, kaip tik sukeltas priešingas efektas – patirta didelė reputacinė žala, paskatinta didesnė vienybė ES ir užtikrinta paties Taivano parama Lietuvai.²⁰ Tam tikrų klausimų mokslininkams kelia ir ekonominio spaudimo Lietuvai priežastys. Viking Bohman

¹³ „US lends support to Lithuania against China pressure“, Euractiv, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/us-lends-support-to-lithuania-against-china-pressure/>

¹⁴ „PPO pateiktas prašymas įsteigti arbitrų kolegiją dėl neteisėto Kinijos ekonominio spaudimo Lietuvai“, Užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/ppo-pateiktas-prasymas-isteigti-arbitru-kolegija-del-neteiseto-kinijos-ekonominio-spaudimo-lietuvai:25794>

¹⁵ Augustas Stankevičius, „EU adopts legislation to resist economic coercion following China–Lithuania dispute“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2145566/eu-adopts-legislation-to-resist-economic-coercion-following-china-lithuania-dispute>

¹⁶ „JAV, JK, Vokietija ir Prancūzija reiškia solidarumą Lietuvai dėl Kinijos spaudimo“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1572745/jav-jk-vokietija-ir-prancuzija-reiskia-solidaruma-lietuvai-del-kinijos-spaudimo>

¹⁷ Lukas Juozapaitis, ELTA, „2022-ieji – Kinijos ekonominio spaudimo metai: Lietuvos verslas atsilaikė ir tikisi prekybinių santykių atsilimo“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1852976/2022-ieji-kinijos-ekonominio-spaudimo-metai-lituovos-verslas-atsilaike-ir-tikisi-prekybiniu-santykiu-atsilimo>

¹⁸ ELTA, „Landsbergis: prieš Lietuvą nebėra taikomas ekonominis spaudimas iš Kinijos pusės“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2127829/landsbergis-pries-lietuva-nebera-taikomas-ekonominis-spaudimas-is-kinijos-puses>

¹⁹ Wendy Cutler, Shay Wester, „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“, Asia Society, žiūrėta 2025 gegužės 6 d., <https://asiasociety.org/policy-institute/resilience-resolve-lessons-lithuanias-experience-chinese-economic-coercion>

²⁰ Matthew Reynolds ir Matthew P. Goodman, „China's Economic Coercion: Lessons from Lithuania“, Center for Strategic and International Studies, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://www.csis.org/analysis/chinas-economic-coercion-lessons-lithuania>

raporte tvirtina, kad ištis abejotina, ar Kinija Lietuvą siekė paversti bloguoju pavyzdžiu Europos Sąjungos valstybėms (Švedija irgi patyrė Kinijos prievartą, tačiau nekeitė politinės pozicijos dėl žmogaus teisių pažeidimų), kadangi šitoks Kinijos elgesys, regis, kaip tik linkęs sutelkti sąjungininkus ir tik dar labiau demonstruoja, kad netgi mažos valstybės gali būti atsparios ekonominiam spaudimui, taip visiškai diskredituojant Kinijos „raudonąsias linijas“ Taivano klausimo atžvilgiu.²¹

Raigardas Boruta ir Elzė Pinelytė analitinėje studijoje apžvelgė Lietuvos ir Kinijos santykių kaitą ekonominėje, diplomatinėje ir komunikacinėje srityse po Lietuvos–Kinijos konflikto. Autorių teigimu, Kinijos investicijos Lietuvoje bei importas iš šios šalies 2022–2023 m. linkęs tik augti, tačiau diplomatiniai ryšiai išliko žemiausiame lygmenyje, nors Kinija vis dar teikė Lietuvoje konsulines paslaugas, o Kinijos žiniasklaida taip pat buvo linkusi kur kas santūriau atsiliiepti apie Lietuvos santykius su Taivanu, kartais demonstruodama netgi visišką abejingumą Lietuvos klausimui. Pasak mokslininkų, tai parodė, kad Lietuvos pusė ilgainiui pasirinko saugesnį „rizikos mažinimo“ (*de-risking*), o ne „visiško atsisiejimo“ (*de-coupling*) variantą, o tuo metu pati Kinija, spėjama, prarado susidomėjimą Lietuva būtent dėl to, kad suvokė, jog šis konfliktas galimai tėra tik vieno politiko – G. Landsbergio išsišokimas, kuris yra vienetinis ir nesukels domino efekto regione.²²

Taigi, teigiama, kad Lietuvos ekonominio spaudimo atvejis buvo tik dar viena Kinijos nesėkmė, tačiau dėl konkrečios ekonominio spaudimo priežasties mokslininkai nėra linkę sutarti. Kita vertus, ekonominio spaudimo nesėkmės aiškinimų perspektyvos remiasi „vienakrypčiu“ požiūriu vien į Lietuvos ar tarptautinių organizacijų priimtus veiksmus ir deramai neįvertina pačio Lietuvos–Kinijos santykio svarbos. Taip ir lieka neaišku, kodėl Lietuvos santykiams su Kinija galutinai nesusinormalizavus diplomatinėje srityje, Kinija ilgainiui vis dėlto nutraukė Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą. Turint omenyje, tai, kad Kinija, kaip kur kas didesnė valstybė, tam turėjo visus svertus, o Lietuva taip ir nepervadino Taivano atstovybės nepaklusdama Kinijos reikalavimams, toks poelgis atrodo mįslingas ir ne visai savaime suprantamas. Nors ir viešojoje erdvėje pasigirsta įvairių aiškinimų, teigiančių, kad tikroji Kinijos pykčio (o kartu – ir ekonominio spaudimo) priežastis galėjo

²¹ Viking Bohman, „The limits of economic coercion: Why China’s red-line diplomacy is failing in Lithuania and the wider European Union” Swedish National China Centre, žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/other-publications/the-limits-of-economic-coercion.pdf>

²² Raigardas Boruta ir Elzė Pinelytė, „Kinijos ir Lietuvos santykiai: Atsargus bendradarbiavimas ir jo poveikis Kinijos rizikų mažinimui Europos Sąjungoje”, *Geopolitikos ir saugumo studijų centras (GSSC)*, žiūrėta 2025 m. sausio 10 d. <https://www.gssc.lt/publikacija/kinijos-ir-lietuvos-santykiai-atsargus-bendradarbiavimas-ir-jo-poveikis-kinijos-riziku-mazinimui-europos-sajungoje/>

būti Lietuvos pasitraukimas iš 17+1 formato,²³ neįgyta Klaipėdos uosto kontrolė,²⁴ ar taip ir neįvykęs Vyriausybės „perversmas“ Lietuvoje²⁵, visiems jiems trūksta svaraus akademinio pagrindo.

Darbo problema. Iki šiol nėra žinoma, kodėl Kinija nustojo taikyti ekonominį spaudimą ir tai sukuria neapibrėžtumą dėl tolesnių Lietuvos ir Kinijos santykių. **Tai skatina kelti klausimą, kodėl Kinija ilginiui nutraukė ekonominį spaudimą Lietuvai, nors ir nepasiekė tikslo, kad Lietuva pakeistų sprendimą dėl Taivano atstovybės. Svarbu suprasti, kokios aplinkybės ir interesai lėmė Kinijos pakitusią, bet aiškiai Lietuvai neištransliuotą poziciją.**

Darbo tikslas: Šiame darbe bus bandoma išsiaiškinti, kokios aplinkybės ir interesai paskatino Kiniją nutraukti Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą.

Darbo uždaviniai:

- 1) Pristatyti B. Womack galios asimetrijos teoriją ir aptarti jos pritaikomumą Lietuvos – Kinijos atvejui;
- 2) remiantis teorija, išsikelti potencialiai ekonominio spaudimo atitraukimą lėmusius veiksnius – nepriklausomus kintamuosius bei išskirti hipotezes, galinčias paaiškinti ekonominio spaudimo atitraukimo priežastis;
- 3) aptarti Lietuvos ir Kinijos interesus viena kitos atžvilgiu bei ekonominio spaudimo kontekstą;
- 4) atlikti empirinę analizę, kurioje remiantis viešais šaltiniais įvardijami Kinijos bei Lietuvos tikslai bei veiksmai, Kinijai taikant, o Lietuvai – kovojant su ekonominiu spaudimu;
- 5) įvertinti tarptautinių organizacijų indėlį į šio konflikto sprendimą – t. y. santykio „buferizaciją“;
- 6) išsiaiškinti, kuri iš hipotezių geriausiai paaiškintų Kinijos taikyto ekonominio spaudimo atitraukimą.

Teorinis pagrindas. Darbe bus remiamasi B. Womacko galios asimetrijos teorija. Jos teigimu, nors ir valstybių pajėgumų netolygumai lemia nelygią, t. y. asimetrinę valstybių padėtį dvišaliame santykiyje, silpnesnioji šalis nėra pasmerkta neišvengiamam stipresniosios dominavimui, kadangi dvišaliame asimetriniame santykiyje susiformuoja struktūriniai valstybių dėmesio bei elgesio

²³ Jūratė Skėrytė, BNS, „URK vadovė: tikroji Kinijos pykčio priežastis – Lietuvos pasitraukimas iš formato „17+1“, 15min, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/urk-vadove-tikroji-kinijos-pykcio-priezastis-lietuvas-pasitraukimas-is-formato-17-1-56-1634620>

²⁴ Arūnas Milašius, „Kiek Lietuvai kainavo karas su Kinija – ne tik Taivas galėjo būti tikroji pykčio priežastis“, Delfi, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.delfi.lt/verslo-pozioris/naujienos/kiek-lietuva-kainavo-karas-su-kinija-ne-tik-taivas-galejo-buti-tikroji-pykcio-priezastis-120015729https://www.delfi.lt/verslo-pozioris/naujienos/kiek-lietuva-kainavo-karas-su-kinija-ne-tik-taivas-galejo-buti-tikroji-pykcio-priezastis-120015729>

²⁵ Ignas Grinevičius, „Matas Maldeikis: „Lietuva laimėjo prekybos karą su Kinija“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. gegužės 9 d., <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2023/09/26/news/matas-maldeikis-lietuva-laimejo-prekybos-kara-su-kinija--28490421>

skirtumai. Pastarieji lemia tai, kad stipresnioji santykio šalis ne visada gali efektyviai panaudoti savo turimus galios svertus dėl gausybės kitų užsienio ar vidaus politikos prioritetų, o silpnesnioji asimetrinio santykio pusė gali gebėti išnaudoti dėl dėmesio sutelktumo egzistuojantį potencialų pranašumą bei taip pat siekti „buferizuoti“ santykį kitų valstybių ar TO pagalba.

Metodo aptarimas ir šaltiniai: Šiame darbe naudojami kokybiniai duomenys, apimantys pirminius šaltinius, tokius kaip Lietuvos užsienio reikalų ministerijos pranešimai spaudai, užsienio reikalų ministro pasisakymai, Kinijos laikinojo reikalų patikėtinio biuro Lietuvoje komentarai, Kinijos užsienio reikalų ministerijos pranešimai bei antrinius – „Global Times“, Lietuvos ir užsienio žiniasklaidos straipsnius, mokslinius darbus, analitikų apžvalgas bei „think-tank“ centrų medžiagą. Šaltiniai apima 2021 m. gegužės – 2024 m. gruodžio laikotarpį, pradinė atranka vykdyta į paieškos langelius vedant raktinius žodžius „Lithuania, China“, „Lithuania, China, economic coercion“ arba „Lietuva, Kinija“ ir atrenkant medžiagą, relevantišką tiriamam klausimui – ekonominio spaudimo nutraukimo atvejui. Kadangi ne visi šaltiniai buvo panaudoti analizėje, taip pat ieškota papildomų paremiančiųjų šaltinių, ieškotų pagal informacijos naujumo kriterijų. Remiantis teorijos prielaidomis, išskirti nepriklausomi kintamieji bei atlikta kokybinė turinio analizė, po to kintamiesiems priskiriant aiškinamąjį svorį remiantis loginio priežastingumo principu bei įvertinama kiekvienos iš hipotezių svarba.

Darbo struktūra: Šis magistro darbas susidės iš šešių dalių: pirmoje dalyje aprašoma B. Womacko galios asimetrijos teorija bei jos pritaikymas Kinijos ir Lietuvos ekonominiam spaudimui aptarti, antroje aptariama darbe taikoma metodologija bei įvardijami tyrimo apribojimai, trečioje – pateikiamas trumpas Lietuvos bei Kinijos santykių kontekstas bei atliekama empirinė analizė, o paskutinėje – ketvirtoje – pateikiamos darbo išvados, kuriose patvirtinamos (arba paneigiamos) išsikeltos hipotezės.

1. B. Womack galios asimetrijos teorija

1.1 Teorijos kilmė ir vieta tarptautinių santykių teorijų klasifikacijoje

B. Womackas galios asimetrijos teoriją išplėtojo po kelis dešimtmečius trukusių Pietryčių Azijos šalių studijų, kuriose jis nagrinėjo valstybių tarpusavio skirtumų įtaką tarptautiniams santykiams. Teorijos idėja dalinai remiasi istoriškai šiame regione vyrausia duoklės sistema (*angl. tributary system*) santykiuose su Kinija, todėl B. Womack daugiausia tyrė Kinijos asimetrijos santykį su kitomis, tame pačiame regione esančiomis šalimis.

Pavyzdžiui, viename iš tyrimų B. Womack analizuoja, kaip nuolatinė asimetrija formavo Kinijos ir Vietnamo tarpusavio sąveiką nuo bronzos amžiaus iki šių dienų, ir rodo, kad nors ir Kinija visada buvo galingesnė, tačiau retai galėjo visiškai dominuoti Vietnamo atžvilgiu.²⁶ Šis teorinis modelis kartu su struktūrinės asimetrijos koncepcija taip pat buvo panaudoti Filipinų prezidento Rodrigo Duterte „posūkiui į Kiniją“ suprasti. Analizuojant Filipinų užsienio politikos pokyčius po Šaltojo karo bei ryšį tarp politinės ekonomijos bei tarptautinio saugumo, pateikiami trys Pietų Kinijos jūros teritorinio ginčo sprendimo scenarijai, iš kurių palankiausias abiem šalims grindžiamas abipusėmis nuolaidomis.²⁷ Guangyi Pan giliau pažvelgė į Kinijos bei Australijos asimetrinius santykius – moksliniame darbe analizuojama tarp Kinijos ir Australijos tyvranti politinė įtampa, aiškinant, kaip asimetriniai santykiai sukelia klaidingus supratimus. Tyrimas atskleidžia, kad Kinija, orientuodamasi į pasaulinę konkurenciją su JAV, tinkamai neįvertina savarankiškos Australijos pozicijos, o tuo tarpu Australija, susirūpinusi regioniniu saugumu ir Kinijos įtakos plėtra, jautriai reaguoja į Pekino veiksmus. Šis nesuderinamumas stiprina abipusę grėsmės suvokimo spiralę, taip vis paaštrindamas dvišalius santykius.²⁸

Ši teorija ilgainiui imta taikyti ir kituose regionuose egzistuojančių asimetrinių santykių apžvalgai – Daniel Lemus-Delgado ir Carlos Cerda Duenas straipsnyje, remiantis minėta asimetrinių santykių ir periferinio realizmo teorija, analizuojama Salvadoro prezidento Nayibo Bukele'o dilema dėl Kinijos ir Taivano pripažinimo. Tyrimas atskleidžia, kad nors Salvadoras siekė išlaikyti savo autonomiją politiškai pripažindamas Kiniją, o ne Taivaną, nepaisant buvusio JAV spaudimo. Tai buvo įmanoma tik darant nuolaidas imigracijos politikos srityje, tad tyrimas parodė kaip asimetrija riboja mažųjų valstybių sprendimų laisvę.²⁹ Kitame tyrime analizuota Lenkijos ir JAV santykių asimetrija saugumo srityje pabrėžiant, kaip skirtingas šalių potencialas lemia šių šalių bendradarbiavimo dinamiką, kadangi būtina suderinti prioritetus siekiant stabilumo per institucinį bendradarbiavimą ir tarptautines derybas ir atsižvelgti į JAV pasaulinę strategiją, kurioje Europa yra tik viena iš daugybės politikos dimensijų.³⁰

²⁶ Brantly Womack, *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 1-2, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610790>

²⁷ Bruno Hendler, „Duterte’s Pivot to China, and Prospects for Settling the South China Sea Disputes“, *Contexto Internacional* 40 no. 2 (2018): 323-333, <http://dx.doi.org/10.1590/S0102-8529.2018400200005>

²⁸ Guangyi Pan, „Asymmetric relations and systemic misperceptions: Why and how Australia and China talk past each other“, *International Relations of the Asia-Pacific*, 25 No. 1, (2025): 65, <https://doi.org/10.1093/irap/lcae009>

²⁹ Daniel Lemus-Delgado ir Carlos Cerda Dueñas, „China or Taiwan? The Tricky Dilemma of Diplomatic Recognition: The Salvadorean Experience“ *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations; Kaohsiung*, 7 No. 1, (2021): 61-63, <https://www.proquest.com/docview/2578203622?amp;fromopenview=true&sourcetype=Scholarly%20Journals&pq-origsite=gscholar>

³⁰ Robert Kupiecki, „The Poland-United State Security Relations in the Light of Asymmetry Theory“, *Przegląd Strategiczny*, No. 9 (2016): 31-48 doi: [10.14746/ps.2016.1.3](https://doi.org/10.14746/ps.2016.1.3)

Atitinkamai ši teorija buvo naudota ir mažesniųjų valstybių galimybėms pasipriešinti stipresniosioms įvertinti – Cristina Lai parodė, kaip Taivanui pavyko atremti Kinijos taikytą ekonominį spaudimą diversifikuojant rinkas Ramiojo vandenyno regione ir taip pat sėkmingai pritaikė šią teoriją ekonominiams procesams paaiškinti.³¹

Šiuolaikinės tarptautinės politikos teorijos, kilusios iš Vestfalijos suverenios lygybės prielaidos, asimetriją laiko nenormaliu disbalansu, kuri galima ištaisyti.³² Neorealizmas remiasi prielaida, kad visos valstybės veikia saugumo dilema, kuri skatina siekti galios persvaros, o kadangi kitos valstybės paprasčiausiai per silpnos konkuruoti dėl „galutinės“ valdžios, atitinkamai arba balansuos prieš, arba šliesis (*angl. „bandwagon”*) prie didžiosios galios. Immanuelio Wallersteino Pasaulio sistemų teorija radikaliai kritikuoja hegemoniją, tačiau yra pagrįsta prielaida, kad asimetrija yra nenatūrali, nestabili ir netgi amorali tarptautinių santykių sąlyga. Tarptautinės lyderystės teorija asimetriją laiko normaliu reiškiniu, tačiau šis požiūris pagrįstas pasaulio tvarkos, kaip asimetrinės savo prigimtimi, išsaugojimu, o ne asimetrinių santykių struktūros analize.³³ Taigi, ši teorija rodo, kad tarptautinės matricos struktūra nėra tokia nelanksti, kaip teigtų hierarchinė teorija, kuri suponuoja neišvengiamą stipresniųjų dominavimą silpnesniųjų atžvilgiu, bet ir juolab nėra tiesiog įvaldytas diplomatijos menas. Pasak B. Womacko, struktūra yra elastinga, nes dominavimą sunku išlaikyti, o silpnesnieji turi nuolat išmokti susidoroti su stipresniųjų turimų galimybių poveikiu.³⁴

Taigi, asimetrijos teorija sunkiai patenka į įprastas šiuolaikinės tarptautinių santykių teorijos kategorijas, nors ir su kiekviena iš jų turi bendrų elementų – kaip ir klasikinio realizmo teorija, ji teigia, kad pajėgumai yra svarbūs ir valstybės stengiasi maksimaliai išnaudoti šiuos resursus tam, kad galėtų įgyvendinti savo interesus. Kaip ir neorealizmas, asimetrijos teorija yra struktūrinė tarptautinių santykių teorija, nors pastarojoje struktūra yra dvišalio santykio prigimties, o ne visos tarptautinių santykių sistemos konfigūracija.

Taip pat galios asimetrijos teorija sutelkia dėmesį į problemas, kurios atsiranda dėl skirtumų tarp tiriamųjų objektų – o tai yra panašu į „demokratinės taikos“ teorijos prielaidas, teigiančias, kad panašias valdymo formas turinčios valstybės kariauja rečiau, o B. Womacko akcentuojama skirtinga stipresnių ir silpnesnių valstybių perspektyva yra analogiška priklausomybės teorijoms teiginiams. Teorijos viliasi, kad brandūs valstybių tarpusavio santykiai turi būti taikūs.

B. Womack vystoma teorija panaši ir į idealistines tarptautinių santykių teorijos tuo, kad kalba apie potencialiai egzistuojančius reikšmingus diplomatinis pasirinkimus, kai „galingasis“ gali elgtis

³¹ Christina Lai, „More than carrots and sticks: Economic statecraft and coercion in China–Taiwan relations from 2000 to 2019“ *Politics*, 42, No. 3 (2022), 422, <https://doi.org/10.1177/0263395720962654>

³² Scott Thomas Firsing, „Assessing Asymmetry in International Politics: US–South Africa Relations: 1994–2008“, (Daktaro disertacija, University of South Africa, 2010), 26, https://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/4743/thesis_firsing_st.pdf?isAllowed=y&sequence=1

³³ Womack, *China and Vietnam*, 19.

³⁴ Firsing, „Assessing Asymmetry in International Politics“, 43.

„protingai“, pasirinkdamas save „suvaržyti“, o akcentu į tarpusavio sąveiką bei suvokimą – į konstruktyvistines teorijas. Galiausiai, galima įžvelgti ir panašumų su „Anglų mokykla“ dėl dėmesio istorinei raidai ir specifiniam santykių turiniui.³⁵

Taigi, nors ir B. Womacko galios asimetrijos teorija turi daug panašumų su „tradicinėmis“ tarptautinių santykių teorijomis, ji vis dėlto ji yra kitokia tarptautinių santykių teorijų lauke.³⁶ B. Womacko galios asimetrijos teorija nėra nė vienos tarptautinių santykių teorijos vedinys ar tam tikrų patikusių prielaidų sąranga, o veikiau nauja tarptautinių santykių interpretacija iš visiškai kitokio atspirties taško.³⁷

Kitas svarbus skirtumas tarp asimetrijos teorijos ir daugelio kitų tarptautinių santykių teorijų yra tas, kad asimetrijos teorija neigia tai, kad santykinė galia visada reiškia kontrolę. Dauguma saugumo teorijų sutelkia dėmesį vien į pergalę kare, ir beveik visada preziumuoja, kad laimės galingesnis. Tačiau B. Womack retoriškai klausia, kodėl tuo atveju, jei vyrauja galingiausios valstybės, egzistuoja tiek daug silpnesnių valstybių, kurios vis „erzina“ (*angl. „frustrate“*) galingąsias valstybes?³⁸ Taigi, šioje teorijoje susitelkiama į dažnai tarptautinių santykių erdvėje „pražiūrėtą“ didžiųjų bei mažųjų valstybių tarpusavio sąveikos dinamiką.

1.2 Asimetrinio santykio apibrėžimas

Brantly Womack asimetrinį santykį įvardija kaip tokį, kuriame silpnesnioji pusė yra daug labiau veikiamą sąveikos nei stipresnioji dėl egzistuojančių galimybių bei pajėgumų skirtumų, tačiau stipresnioji nėra vienašališkai pajėgi diktuoti santykių sąlygų.³⁹ Tai būtų galima pasakyti ir apie Kinijos bei Lietuvos santykį (jei jas traktuotume atitinkamai kaip valstybes A ir B) kadangi Kinija negalėjo vienašališkai diktuoti savų sąlygų Lietuvai versdama ją paklusti ir nusileisti iškeltiems reikalavimams.

Savo teorijoje B. Womack pabrėžia, kad stipresnioji valstybė (B. Womacko įvardijama kaip valstybė A) negali nuolat dominuoti mažesniųjų valstybių atžvilgiu (atitinkamai įvardijamos kaip valstybės B) būtent dėl asimetrinio valstybių santykio sąlygoto abiejų valstybių perspektyvų (požiūrių) skirtumų.⁴⁰ Šiuo atveju net jei ir Kinija turėjo ir tebeturi žymiai didesnę santykinę galios

³⁵ Womack, *China and Vietnam*, 18-19.

³⁶ Scott Thomas Firsing, 26.

³⁷ Womack, *China and Vietnam*, 18-19.

³⁸ *Ibid*, 20.

³⁹ Brantly Womack, *Asymmetry and International Relationships*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 10, <https://doi.org/10.1017/CBO9781316459348.002>

⁴⁰ T. V. Paul, „Asymmetry and International Relationships. By Brantly Womack.“ *Perspectives on Politics* 16, No. 3, (2018), 890–91, <https://doi.org/10.1017/S1537592718001548.890–891>

persvarą, abi valstybės – tiek Lietuva, tiek Kinija, veikiausiai susidarė klaidingą požiūrį apie viena kitos užsienio politikos veiksmus bei galimybes.

Taigi, remiantis šia B. Womacko teorija, net jei ir šalies A galimybės yra dešimt kartų didesnės nei B, tai nereiškia, kad A yra dešimt kartų stipresnė nei B. Kitaip sakant, pajėgumų masto dydis turi struktūrinį poveikį ir lemia vidinį A kompleksiskumą, kokio neturi valstybė B.⁴¹ Būtų galima manyti, kad Kinijos užsienio politikos veiksmų priėmimas, sąlygotas šalies masto, yra kur kas labiau komplikuo­tas nei Lietuvoje.

1.3 Asimetrinio santykio prielaidos

Esminės svarbos prielaida asimetrijos teorijoje – tai interesų išsidėstymas (*angl. locatedness of interests*). Tuo remiantis, nors ir tam tikrų politinių bendruomenių interesai gali būti panašūs į kitų interesus ar netgi jiems tapatūs, tačiau iš esmės gali skirtis šių valstybių perspektyvos – pavyzdžiui, tas pats veiksmas, atliktas skirtingų valstybių, gali būti traktuotinas visai kitaip dėl skirtingo vietinio konteksto.⁴² B. Womack teigimu, kiekviena šalis veikia ir reaguoja atsirem­damos į savo parametrus ribotame konkrečių tarptautinių santykių rinkinyje – kadangi valstybės yra socialiai konstruojamos, kontekstas tampa itin svarbiu veiksniu ir svarbiausiųjų tarptautinių ryšių (*angl. international relationships*) skaičius kiekvienai iš jų yra gana ribotas.⁴³ Pavyzdžiui, Lietuvos užsienio politikos pasirinkimams apibūdinti kur kas labiau tinka mažosios valstybės veikimo *modus operandi* ir JAV–ES–Rusijos santykių dinamika, ko nebūtų galima pasakyti apie Kiniją, kuriai daug svarbesnis yra Ramiojo vandenyno regionas. Kinijos užsienio politikos veiksmai galėtų būti įvardinti kaip revizionistinės galios žaidimas, kuris irgi atitinkamai keičia jos priimamų sprendimų reikšmę ir vietą prioritetinių tarptautinių santykių sąrašė.

Taip pat itin svarbus asimetrinį santykį nusakantis aspektas – tai poveikio skirtumai (*angl. disparity of exposure*).⁴⁴ Kuo arčiau šalys yra geografinė prasme, tuo labiau A rūpės B interesai ir pozicija, o A atitinkamai sudarys didesnę B valstybės akiračio dalį.⁴⁵ Asimetrijos teorija pabrėžia konkrečios lokacijos svarbą, turint omenyje, kad regioninės galios, kitaip nei pasaulinės, dažnai sąveikauja su šalimis savo regionuose, bet tuo pat metu dalyvauja ir tolimesniuose sąveikos lygiuose, kurių jos gali nekontroliuoti.⁴⁶ Turint omenyje, kad Kinija nepaisant visų rodomų ambicijų vis dar

⁴¹ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 45.

⁴² *Ibid*, 40–41.

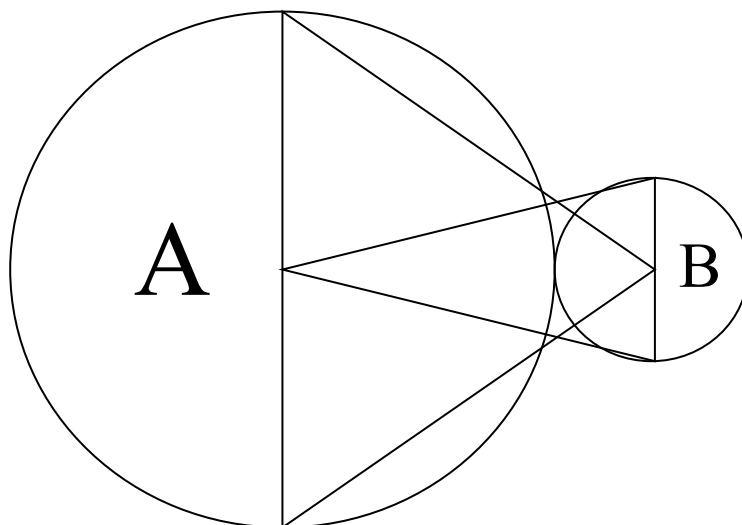
⁴³ *Ibid*, 42.

⁴⁴ *Ibid*, 40.

⁴⁵ *Ibid*, 45–46.

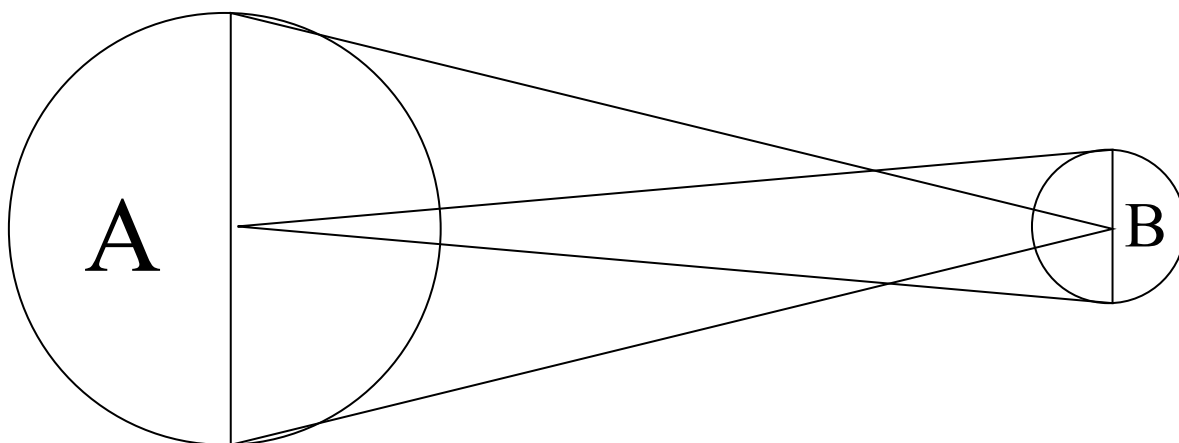
⁴⁶ Firsing, 43.

yra labiau regioninė galia, galima teigti, kad tam tikrų kituose žemynuose vykstančių politikos procesų ji vis dar negali palenkti savo naudai.

Figūra nr. 1. – Kaimyninių šalių asimetrinio santykio sąlygotas dėmesys, parengta autorės pagal B. Womack, „Basic Structure of Asymmetric Relationships“

Nepaisant globalizacijos ir jos sąlygotų pokyčių transporto, komunikacijos bei informacijos srityse, kaimyninės šalys dėl bendrų sienų ir intensyvios sąveikos greičiausiai turės kur kas sudėtingesnius santykius nei skiriamos didelio atstumo. Asimetrinį poveikį didina ir tarpusavio santykio „tankumas“ – kuo santykiai glaudesni, tuo labiau jie turėtų atitikti čia aprašytą modelį.⁴⁷

Figūra nr. 2, Tarpusavyje nutolusių šalių asimetrinio santykio sąlygotas dėmesys, parengta autorės pagal B. Womack „Basic Structure of Asymmetric Relationships“

⁴⁷ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 45–46.

Tad šiuo atveju Kinijos ir Lietuvos santykiai yra kur labiau apibrėžti kaip tarpusavyje nutolusių bei „retą“ santykį turinčių valstybių, kas suponuotų, kad asimetrinis santykis tarp šių šalių nėra toks ryškus, kokio būtų galima tikėtis pagal „idealią“ asimetrinio santykio teorijos modelį. Vis dėlto nepaisant geografinės lokacijos skirtumų, Lietuva, kaip valstybė B, turėtų pasižymėti kur kas didesniu dėmesiu Kinijos veiksams, turint omenyje vis augančią Kinijos pasaulinę galią bei įtaką tarptautinių sprendimų priėmimui.

1.4 Asimetrinis santykis $A \rightarrow B$ ir $B \rightarrow A$ kryptimis

Verta pažymėti ir bendrą valstybės A ir B santykių dinamiką – tarp šalių, kurių gyventojų skaičius, ekonomika ir kariuomenė labai skiriasi, santykių galimybės ir rizika kiekvienai iš pusių bus ganėtinai skirtinga.⁴⁸ Tad Lietuva, remiantis šiomis prielaidomis, santykio su Kinija atžvilgiu yra kur labiau pažeidžiama, labiau rizikuojanti bei priklausoma nuo Kinijos veiksmų.

Interesų lokališkumo (*locatedness of interests*) ir poveikio skirtumai (*disparity of exposure*) asimetriniuose santykiuose sukuria situaciją, kurioje santykių kryptis $A \rightarrow B$ labai skiriasi nuo krypties $B \rightarrow A$. Kas atrodytų kaip vienas abipusis santykis, $A \leftrightarrow B$, iš tikrųjų yra du veikimo ir interpretacijos srautai, „plaukiantys“ iš gana skirtingų kontekstų bei šalių, turinčių labai skirtingas aplinkybes. Žinoma, $B \rightarrow A$ reaguos į $A \rightarrow B$ (sąveika vis dėlto yra abipusė), tačiau pagrindinis dėmesys B vertinant A veiksmus bus nukreiptas į suvokimą, kaip šis veiksmas veikia B interesus, o ne į A vidinius ketinimus ir *vice versa* – A atsižvelgs tik į tai, kaip B veiksmai veikia jos interesus, o ne stengsis perprasti pastarosios motyvų subtilybes.

Tad $A \leftrightarrow B$ sąveika yra dviejų *subryšių*, $A \rightarrow B$ ir $B \rightarrow A$ junginys, nepaisant to, ar šie santykiai yra normalūs ar priešiški.⁴⁹ Paprastai tariant, pagrindinis bet kurios santykio šalies rūpestis vertinant kitos šalies veiksmus yra poveikis, kurį pastarieji gali turėti saviems interesams – pavyzdžiui, Kinijos ir Lietuvos santykis turėtų būti traktuojamas ne kaip vienas, o kaip du skirtingi požiūrio taškai: Kinijos į Lietuvą ir Lietuvos į Kiniją, kurie abu neišvengiamai remtųsi žvilgsniu per nacionalinių interesų prizmę. Taip šie skirtumai, pasak B. Womacko, stipresniosios bei silpnesniosios šalių perspektyvose lemia suvokimo skirtumus, kurie veda į sistemingą klaidingą vienas kito supratimą.⁵⁰

Taigi, tokiu atveju tikrųjų veiksmų motyvų viena kitos atžvilgiu iki galo nesupranta nei Kinija, nei Lietuva, nes dėl asimetrinio santykio skirtumo yra „įkalintos“ tam tikrame klaidingame, tarpusavio sąveikos sukonstruotame viena kitos supratime.

⁴⁸ Brantly Womack, „Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity” *Journal of Contemporary China*, 13 No. 39, (2004): 360, <https://doi.org/10.1080/1067056042000211942>

⁴⁹ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 45.

⁵⁰ *Ibid*, 47.

A → B santykis

Valstybės A požiūrį į B geriausiai galėtų apibūdinti orientacija į krizes, „dėmesio neatidumo“ politikos sąvoka ir heterogeniškų interesų rinkinys, kuris lemia stereotipinių „etikečių klijavimą“. Kitaip sakant, valstybė A stengiasi sutaupyti resursus tiesiog kategorizuodama ir rutinizuodama valstybės B veiksmus.

Taigi, nors ir atrodytų, kad atsižvelgiant į didesnes valstybės A galimybes, A gali turėti daugiau informacijos apie B, tačiau tam, kad dėmesys būtų sutelktas į B, turi kilti pakankamai svarbi su B susijusi krizė. Pastaroji turėtų būti susieta arba su išorinėmis jėgomis, arba pati iš savęs daranti svarų poveikį svarbioms A propaguojamoms vertybėms. Vis dėlto tokiu atveju A dėmesys B greičiausiai bus siauras ir trumpalaikis, primenantis „prožektoriaus šviesą“ tamsoje nei sistemingas pastangas.⁵¹ Galima teigti, kad ir Kinija Lietuvos politika susidomėjo tik tada, kai buvo atidaryta Taivano ekonominė atstovybė, kuri kėlė grėsmę jos vienos Kinijos principui, tad ji veikiau „šniukštinėjo“ Lietuvos politikos erdvę, ieškodama galimų poveikio taškų.

Kitas A → B santykio dėmesio stokos aspektas yra „dėmesio neatidumo“ politika (*angl. politics of inattention*). Kadangi A galimai turi svarbesnių „rūpesčių“ tarptautinės politikos aplinkoje, A turimų gebėjimų pranašumas greičiausiai nebus tiesiog lengvai dislokuotinas perteklius, o skiriamas dėmesys B – ribotas bei atsitiktinis.⁵² Kadangi A turimos galimybės bei pajėgumai gali būti didžiaja dalimi iš anksto skirti vidaus politikos priežiūrai ar kitiems tarptautiniams ryšiams palaikyti, jai santykiai su valstybe B sudarys tik mažesnę bendrų tarptautinių interesų dalį. Taigi, būtent dėl to, kad santykis su B nėra toks svarbus A, šis santykis taip pat bus neprioritetizuotinas A išteklių atžvilgiu.⁵³ Tuo remiantis, Kinijai veikiausiai teko atitinkamai perdislokuoti esamus ir rasti naujų materialijų ir žmogiškųjų resursų, kurie pasitarnautų konflikte su Lietuva, tačiau tam neabejotinai prireikė laiko ir papildomų sąnaudų.

Įprastinėje, rutininėje situacijoje, vyraujant „bendram nesidomėjimui“ ir tarpusavyje konkuruojant skirtingiems interesams, A dėmesys ir politika B atžvilgiu veikiausiai bus gana stereotipiniai ir nejautrūs tam, ką iš tikro daro B. Pavyzdžiui, jei valstybė A šalį B laikė „draugiška šalimi“, A bus maloninga ir atlaidi, bet jei B iki šiol buvo traktuotina kaip „nedraugiška“, valstybė A kaip tik gali stengtis kenkti ir pastarajai daryti žalą. Šios santykinės nuostatos nėra lengvai pakeičiamos, nes A yra naudinga stereotipizuoti palyginti nesvarbius santykius, priskiriant juos labiau pažįstamoms kategorijoms.⁵⁴ Tikriausiai būtų sunku nustatyti, kokiai konkrečiai valstybių

⁵¹ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 48.

⁵² *Ibid.*

⁵³ *Ibid.*, 41.

⁵⁴ *Ibid.*, 49.

„kategorijai“ prieš tai Kinija buvo priskyrusi Lietuvą, tačiau akivaizdu, kad būtent po 2021 m. Lietuva tapo Kinijos prieše. Vis dėlto tai taip pat galėtų demonstruoti, jog tam tikra Kinijos retorika buvo labiau stereotipizacija, nei realus žvilgsnis į veiksmus bei iš to sekančius galimus pokyčius.

Taigi tai, ką B stebi iš A pusės įprastuose santykiuose, greičiausiai yra valstybės A bendras, oficialus stereotipinės draugystės ar priešiško „skėtis“, nors iš tiesų jis apima įvairų, prieštarų veikėjų, iniciatyvų ir politikos derinį. Taip stipresnioji santykio pusė gali padaryti nepakankamo dėmesio klaidų, kadangi politika B atžvilgiu bus mažiau koordinuota, dėmesys – pertraukiamas ir orientuotas tik į krizes. Tad net jei ir A valstybė B keliamą grėsmę prilygintų kone „ekstremaliajai situacijai“, tikėtina, kad valstybės A gyventojai siektų greito rezultato ir pranašumo įrodymo. Būtent tai galėtų paaiškinti Kinijos elgesį Lietuvos atžvilgiu, kada buvo mėtomasi tam tikromis retorikos „etiketėmis“, o pačiai problemai suteikiamas „krizės“ atspalvis problemą siejant su platesniu JAV ir ES politikos kontekstu, nors ir heterogeniškumo aspektą Kinijos politikoje gana smarkiai apriboja valstybės santvarkos pobūdis.

B → A santykis

Valstybei B santykis su A yra kur kas labiau svarbesnis, rizikingesnis bei atitinkamai reikalaujantis nuolatinio rūpesčio bei dėmesio, todėl valstybės B erdvėje nuolat vyksta intensyvios politinės / visuomeninės diskusijos dėl santykio su A, o pastarosios veiksmai traktuojami kaip koordinuoti bei apgalvoti.

Silpnėnei pusei B dėl mažesnio santykinio „svorio“ tarptautiniai santykiai ir išorinis pasaulis yra kur kas svarbesni, taip pat kaip ir to pačio santykio su A užimama vieta. Pavyzdžiui, net ir jei sandoris būtų tokios pat vertės abiem santykio pusėms, jis vis tiek bus proporcingai daug svarbesnis valstybei B. Kadangi valstybei B rizika visada yra didesnė, ji, savaime suprantama, stengsis kuo daugiau dėmesio skirti santykiui su valstybe A.⁵⁵ Taigi, bet kokių atvejų Lietuva santykiuose su Kinija kur kas labiau rizikavo ne tik ekonominiais, bet ir politiniais aspektais bei šiam santykiui stebėti skyrė daugiau resursų.

Tad valstybei B santykis su A yra nuolatinis rūpestis – dėl santykinės A svarbos B „horizonte“, valstybė B nuolat seka kiekvieną A veiksmą ir skiria tam kur kas daugiau dėmesio, nesileisdama link įprastų stereotipų ir nuolat stebėdama bet kokius pasikeitimus.⁵⁶ Apie tai galėtų byloti nuolatinės diskusijos apie Kinijos grėsmę ir atitinkamus pasirinkimus Lietuvos viešojoje erdvėje, Kinijos, kaip grėsmės įtraukimas į nacionalinį saugumo grėsmių vertinimą, atidžiai stebint bet kokius poelgių pasikeitimus bei poveikio galimybes.

⁵⁵ Womack, „Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity”

⁵⁶ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 50.

Žinoma, B valdžioje, vidaus politikoje, žiniasklaidoje bei pilietinėje visuomenėje egzistuoja įvairių grupių, turinčių išankstinių įsipareigojimų ir ypatingų interesų, susijusių su valstybe A. Tačiau joms erdvės veikti savarankiškai yra kur kas mažiau – tad ne tik diskusijos valstybėje B dėl A gyvensnės, bet ir nacionalinė laikysena – labiau koordinuota, kadangi B subjektai neturi daug galimybių veikti atskirai nuo nacionaliniu mastu suderintos politikos.⁵⁷ Taigi, valstybė B turėtų pasižymėti konsoliduota vidaus veikėjų pozicija.

Silpnesnioji santykio pusė B, demonstruodama perdėtą dėmesį (*angl. over-attention*), taip pat gali pridaryti klaidų. Kadangi B nuolat nerimauja dėl A elgesio, ši valstybė bus linkusi A veiksmus interpretuoti kaip „suderintus“ ir „grėsmingus“. Jei A bando paveikti B, „įstumti“ B į atitinkamą „liniją“ – t. y. priversti elgtis pagal savo primetamus standartus, B greičiausiai darys prielaidą, kad šis priešiškas veiksmas yra atsakingai regžtos piktavališkos strategijos pradžia.⁵⁸ Pavyzdžiui, Lietuva šiuo atveju adekvačiai įvertino Kinijos retoriką ir veiksmus bei laiku indikavo Kinijos „klastą“, tačiau galima manyti, kad ir pačios Kinijos veiksmai, taikant ekonominį spaudimą, iš dalies buvo spontaniški, nesuderinti ar net eksperimentiniai.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios silpnesnė šalis geba atsispirti stipresniosios šalies prievartai yra ta, kad kol stipresnė šalis siekia ribotų vidaus ar užsienio politikos tikslų, silpnesnės šalies gyventojai visa tai prilygina susidūrimui su „mirtina grėsme“.⁵⁹ Šio tyrimo atveju, net jei ir Lietuvoje iki pat 2021 m. keliamus pavojus bei rizikas matė tik nedaugelis, vis dėlto žinios apie Kiniją buvo kur kas labiau gilesnės ir įvairiapusiškesnės nei pačios Kinijos, kuri Lietuva „susidomėjo“ tik ištikus krizei – t. y. Taivano advokatavimo klausimui.

1.5 Normalaus asimetrinio santykio prielaidos

Įprasti, normalūs asimetriniai santykiai grindžiami nors ir skirtingu, tačiau abipusiu kiekvienos iš santykio pusių įsipareigojimu. Šitaip didesnioji valstybė pripažįsta mažesniosios šalies savarankiškumą (autonomiją) ir vengia vienašališkai primesti savo interesus, o savo ruožtu mažesnioji išlieka pagarbi stipresniajai valstybei – t. y. nereikalauja daugiau, nei priklauso atsižvelgiant į egzistuojantį faktinį galios skirtumą. Taip valstybė B ne tik gali pasitikėti A, bet ir A stabilizuoja savo išorinių santykių sritį, kadangi gali vėl leisti sau tapti nedėmesinga B atžvilgiu.⁶⁰ Tad taip dar kartą B. Womack demonstruojama, kad santykinis galios skirtumas nėra lengvai verčiamas į tvarų dominavimą – stipresniosios A galios pripažinimas, taip B demonstruojant pagarbą,

⁵⁷ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 51.

⁵⁸ Womack, „Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity“, 360.

⁵⁹ *Ibid*, 361-362.

⁶⁰ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 39.

yra prielaida, kad A pritaria ne tik B teisei derėtis, bet ir pripažįsta jos gyvybiškai svarbias ribas.⁶¹ Šitokiu būdu apsieikiama tarpusavio naudomis – tarkime, Kinija galėtų „laimėti“, jei Lietuva įvertintų jos svorį tarptautinėje erdvėje ir dėl to išliktų pagarbi tarpusavio santykių (kuriam Kinija galėtų nebeskirti tiek dėmesio), o Lietuva tikėtusi, kad Kinija gerbs pastarosios autonomiją ir vengs vienašališkai primesti savo interesus. Vis dėlto šiame darbe tiriamas atvejis žymi būtent nutolimą nuo normalaus asimetrinio santykio koncepcijos – Lietuva, Kinijos manymu, pažeidė esmines pagarbos jos vidaus politikos principams prielaidas, o ir pačios Lietuvos politikai nevengė iš tiesų mesti iššūkį Kinijai nepaisydami jos santykinės galios bei dydžio.

Asimetrinis santykis taip pat galėtų būti įvardintas kaip derybinis santykis tarp nelygiųjų.⁶² Nepaisant asimetrijos, abi pusės gali siekti abipusės naudos ir stengtis maksimaliai įgyvendinti savo interesus.⁶³ Taigi, egzistuoja santykinai stabili dvišalių tarptautinių santykių tvarka, kurioje mainai nors ir gali būti nelygūs, tačiau dažniausiai vis tiek dėl jų deramasi remiantis prielaida, kad abi pusės yra pilnai autonomiškos. Nors ir stipresnės jėgos turi galimybių ir pareigų vadovauti, tačiau jei jos dominuos tarptautinėje santvarkoje dėl savo siaurų interesų, jos rizikuos savo ilgalaikę reputaciją.⁶⁴

1.6 Derybinės asimetrinio santykio šalių pozicijos

Valstybių A ir B asimetrinės sąveikos lauką atitinkamai galima apibrėžti horizontaliai pagal interesų persidengimą (konvergenciją) arba jų išsiskyrimą, o vertikalčiai – pagal santykių nelygybės laipsnį. Taip gauname keturias ribines dvišalių santykių situacijas – strateginę partnerystę, strateginį konkuravimą, mecenato-kliento santykius ir dominavimą. Prie dviejų pastarųjų – mecenato-kliento bei dominavimo atvejų, asimetriškos derybos tampa nereikalingos arba neįmanomos, jei šiuos įvardytume kaip ekstremalios asimetrijos situacijas.⁶⁵

Vis dėlto to dažniausiai asimetrinio santykio sąlygotų valstybių derybinė sritis yra formuojama būtent „tarpinėse“ grandyse, kai nė viena iš santykio pusių negali pilnai primesti savo valios – t. y. B negali prieštarauti A, bet ir A negali dominuoti B atžvilgiu. Taip abi pusės yra suinteresuotos rasti rezultatą, kuriam galėtų pritarti abejos, ir ieškoti priimtino sambūvio formos.⁶⁶ Taigi, abi pusės, tiek Kinija, tiek Lietuva, yra suinteresuotos ieškoti bendrojo gėrio, kadangi nė viena iš jų negali vienašališkai primesti savo sąlygų.

⁶¹ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 57.

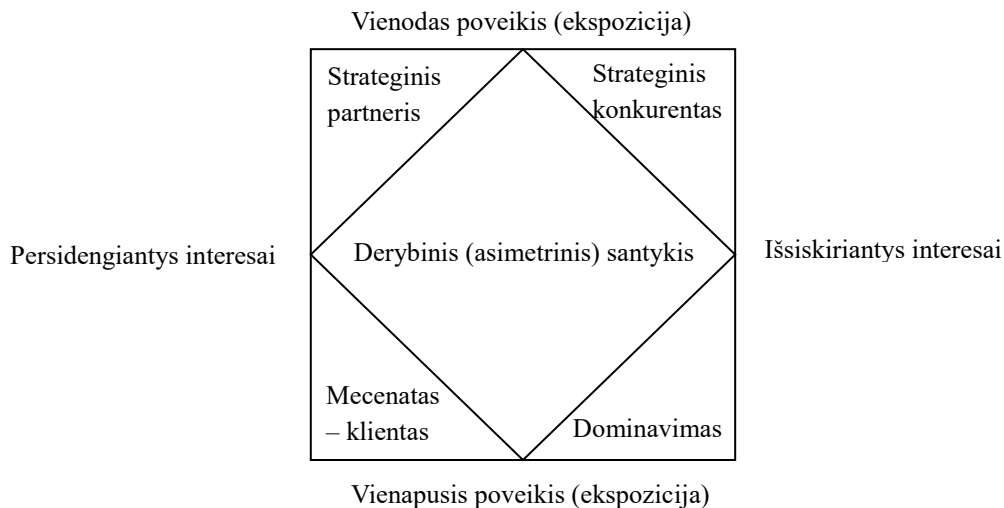
⁶² *Ibid*, 39.

⁶³ *Ibid*, 59.

⁶⁴ Womack, „Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity“, 360.

⁶⁵ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 53-54.

⁶⁶ *Ibid*, 55.

Figūra nr. 3 – Asimetrinio santykio (interakcijos) laukas, parengta autorės pagal B. Womack „Basic Structure of Asymmetric Relationships“

Asimetrinio santykio nulemtas skirtingas poveikis (ekspozicija) lemia ir asimetriniame santykiyje esančių šalių derybinių pozicijų skirtumus. Kaip ir minėta anksčiau, valstybė A pranašesnė dėl didesnių pajėgumų, o B – dėl didesnio demonstruojamo dėmesingumo. Tad A derybiniame santykiyje tikriausiai sieks kuo greičiau pasiekti greitą susitarimą – t. y. „uždaryti reikalą“, o B bus labiau koordinuota ir atkaklesnė gindama savąją poziciją. A tai pat gali turėti polinkį elgtis arogantiškai dėl turimos didesnės galios ar griebtis patyčių, tačiau šiuo atveju valstybė B gali veikti daug lanksčiau, stengtis užimti pozicijas „ties riba“, naudoti delsimo taktiką ar prisiimti aukos vaidmenį, taip parodant ir kitų A „sandorių“ neteisybę.⁶⁷ Visus šiuos dėmenis buvo galima pastebėti Lietuvos ir Kinijos konflikto metu vykusiose „derybose“ (t. y. reakcijoje viena į kitos veiksmus), kadangi Kinija naudojo gana stiprias retorines frazes, o tuo tarpu Lietuva šalių-partnerių ir tarptautinių organizacijų akyse stengėsi demonstruoti Kinijos veiksmų neteisingumą bei pozicionuoti Lietuvą ne tik kaip ekonominės prievartos auką, bet ir kaip „mažą valstybę-heroję“, išdrįsusią pasipriešinti Kinijos diktatui.

Didesnės A galimybės taip pat suteikia galimybę grasinti B tokiais būdais, kurių B negali atliepti. Ekonominėse konfrontacijose A gebėjimas priešintis ir atsakomosios priemonės viršija B galimybes.⁶⁸ Net jei ir valstybė B bando pasirinkti konkrečią konfrontacijos problemą ar sritį, kurioje ji gali turėti pranašumą, A gali kilti „pagunda“ susieti ją ir su kitomis problemomis tam, kad padidėtų jos galios persvara. Būtent šitoks žingsnis buvo akivaizdus Kinijos taikytame ekonominiame spaudime, kadangi ji ne tik taikė intensyvias neigiamai ekonomikos importo / eksporto balansą

⁶⁷ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 56.

⁶⁸ *Ibid*, 45.

veikiančias priemones, bet ir grasino taikyti netiesiogines sankcijas, kurios palietė ne tik pačią Lietuvą, bet ir jos prekybos partnerius ar pačią ES bendrąją rinką ir atitinkamai vertė pasirinkti konflikto puses. Nors B normaliomis aplinkybėmis negali kelti mirtinos grėsmės A, tačiau bet kuris A grasinimas panaudoti jėgą prieš B šioje valstybėje neišvengiamai pažadina nerimą, kuris verčia nuolat klausinėti, kaip toli A gali „eiti“.⁶⁹ Būtent 2021 m. gale Lietuvos viešojoje erdvėje buvo pilna nerimo ne tik dėl tolimesnių santykių su Kinija, bet ir pačios Lietuvos ekonomikos, kurią Kinija grasino visiškai sunaikinti, perspektyvų.

Vis dėl to kiekvienos pusės natūralios tendencijos „persistengti“ (t. y. A tapti „per daug A“, o B – „per daug B“) gali žymiai sumažinti derybinių pozicijų svorį bei potencialią abipusę santykių naudą. Tokiu atveju A turėtų stengtis sumažinti grėsmę, kurią suvokia B ir nebesityčioti, o B būtų geriau susikurti patikimo ir vertingo partnerio reputaciją užuot nuolat „verkšlenus“.⁷⁰ Galima manyti, kad taikydama beprecedentį ekonominį spaudimą, Kinija iš tiesų „perlenkė lazda“, o Lietuva ilgainiui taip pat nusprendė papildomai nebeskaluoti situacijos („nepilti žibalo į ugnį“) ir netgi ėmė savotiškai atsitraukti, kalbėti apie santykių su Kinija normalizaciją. Nors ir būtų galima viltis, kad ilgainiui klaidingas suvokimas taps „teisingas“ ir pasitaisys dėl abiejų veikėjų sąveikos, tačiau kur kas labiau tikėtina, kad atsiras užburtas ratas, kai A patyčių elgesys sustiprins valstybės B paranoją, o ši desperatiškai priešinsis A, nes nuolat jaus mirtiną pavojų.⁷¹ Bet kokių atveju A jėgos „pernaudojimas“ gali atnešti kur kas labiau pražūtingų pasekmių nei įtikinėjimas ar minkštosios galios panauda.⁷² Tai būtų galima pasakyti ir apie ES pateiktą skundą PPO dėl Kinijos taikyto ekonominio spaudimo, kuris galėjo sukelti ganėtinai didelę neigiamą įtaką Kinijos reputacijai tarptautinėje erdvėje.

Taip pat tikėtina, kad valstybė B bandys sumažinti savo paveikiamumą (ekspoziciją) A atžvilgiu „buferizuodama“ santykį – t. y. stiprindama ryšius su kitomis valstybėmis ir pasikliaudama daugiašalėmis institucijomis, taip subalansuojant santykius trečiosios šalies pagalba. Verta pažymėti, kad B. Womack teigimu, nė vienas iš šių veiksmų neapima B bandymo konkuruoti su didesniais pajėgumais arba prilygti jais valstybei A, o labiau mažina baimę likti dvišaliame asimetriniame santykiyje vienai pačiai.⁷³ Šiuo atveju Lietuva tarptautinėms organizacijoms (visų pirma, ES) priklausė dar iki konflikto su Kinija ir juo labiau nesirinko narystės jose iš siekio „buferizuoti“ santykį būtent su minėtąja šalimi. Vis dėlto narystė ES ar glaudūs santykiai su strategine partnere JAV iš tiesų Lietuvai suteikė visiškai kitokią, daug palankesnę ir lygesnę derybinę poziciją Kinijos atžvilgiu, kadangi Lietuvos interesų balsu kalbėjo ir kitos šalys ar minėtoji organizacija, taip išreikšdamos paramą Lietuvai, kaip silpnesniajai santykio pusei.

⁶⁹ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 45.

⁷⁰ *Ibid*, 56

⁷¹ Womack, „Asymmetry Theory and China’s Concept of Multipolarity“, 361.

⁷² Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 60-61.

⁷³ *Ibid*, 56.

Tačiau B. Womack mini, kad toks aljansas greičiausiai sukels dar aštresnę krizę, nes A tada regi priešpriešą su B, kurią padidina trečiosios šalies stiprybė.⁷⁴ Taigi, lygiai taip pat būtų galima manyti, kad Kinija į Lietuvos veiksmus reagavo daug aštriau būtent dėl to, kad gana greitai įžvelgė sąsajas su JAV vykdoma politika bei ES bendrąja rinka, kuri taip pat klausimą pavertė Kinijos ir ES santykių lakmuso popierėliu.

Galiausiai, nors B greičiausiai bus aktyvesnė ir labiau koordinuota savo politikoje A atžvilgiu, santykių iniciatyva visada išliks A pusėje. A „masė“ reiškia ir didesnę inerciją, o tai taip pat struktūrizuoja, sutvirtina lyderystės potencialą. Jei B tam tikru klausimu bando „pajudinti“ A, reikia įdėti itin daug pastangų – su A „juda“ ir didžioji santykių dalis. B gali nuspręsti nesilaikyti tokio kurso, tačiau A trajektorija konkrečiu tarptautiniu klausimu gali pakeisti B sprendimų priėmimo kontekstą ir suskirstyti B politines frakcijas į „pro-A“ ir „anti-A“. Taip pat B gali pritraukti neįprasto dėmesio iš kitų šalių, tačiau jį daug sunkiau išlaikyti, kaip ir užtikrinti B interesų laikymąsi, nors ir B interesai jau buvo pripažinti.⁷⁵ Kitaip sakant, iniciatyva ar gerinti, ar bloginti esamą asimetrinį santykį visada bus Kinijos pusėje ir šiuo atveju būtent Lietuva stengtųsi prisitaikyti prie kintančių užsienio politikos aplinkybių.

Galiausiai, kaip ir minėta anksčiau, B. Womack pažymi, kad derybos asimetriniame santykiuje ne visada yra derybos *per se*, o greičiau atspindi bendras šalių pozicijas bei jų tarpusavio dinamiką. Tad apie visas šias taktikas galima galvoti ir kalbant apie Lietuvos–Kinijos konfliktą, pateikiant tai kaip konkrečią į aklavietę nuvedusią derybinę situaciją, kurioje buvo nutolta nuo abipusio gėrio koncepto, tačiau pastaroji nevirto konfliktu ir ėmė netgi panašėti į santykio normalizacijos pastangas, Kinijai nutraukus taikytą ekonominį spaudimą.

1.7 Teorijos kritika ir aiškinimo ribotumai

Vis dėlto šiai teorijai buvo išreikštos ir tam tikros kritinės pastabos – T. V. Paul, apžvelgusio vieną iš B. Womack'o knygų, recenzijoje teigiama, kad nors Womack'o galios asimetrijos apibrėžimas yra įdomus ir apima daug galios asimetrijos niuansų, problema yra tame, kad šis labiau susijęs su santykiniais, o ne faktiniais galios matais. Taigi, jam vis dar kyla galvosūkis, kaip materialiai silpnesnė šalis gali tvariai diktuoti sąlygas skirtinguose strateginiuose ir regioniniuose kontekstuose. Jis taip pat pastebi ir tai, kad B. Womack nenurodo, kokios gali būti specifinės priemonės / mechanizmai, kuriuos silpnesnės šalys linkusios naudoti galios asimetrijoms įveikti.⁷⁶

⁷⁴ Womack, „Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity” 361.

⁷⁵ Womack, *Asymmetry and International Relationships*, 59.

⁷⁶ „Asymmetry and International Relationships. By Brantly Womack.“, 890–91.

Guangyi Pan ir Thu Hien Phan į šią problemą pažvelgia iš kitos pusės – Kinijos Pietų Kinijos jūros politika ir kaimyninių valstybių atsakas rodo, kad mažosios valstybės gali prarasti padidinto dėmesio privalumus, jei didžioji galia sutelks dėmesį į tą pačią problemą, skirdama jai daugiau politinių išteklių. Tai yra trūkstama dalis asimetrinės politikos teorijoje, kadangi tai suponuotų, kad silpnesnioji valstybė pasižymi gebėjimu atsisipirti stipresniosios valiai egzistuojant tik tam tikroms, specifinėms sąlygoms.⁷⁷

Scott Thomas Firsing savo disertacijoje, vertindamas asimetrijos teoriją pažymi, kad ir pats autorius teigia, kad santykiai tarp valstybių gali skirtis ne tik dėl klaidingo suvokimo, bet ir dėl paprastų nesusipratimų apie tam tikros šalies užsienio politikos aspektus ir / arba apie sprendimus priimančius asmenis. Tai S. T. Firsing įvardina kaip pagrindinį asimetrijos teorijos trūkumą, kadangi tai gali daryti įtaką tarpusavio santykiams bet kokių atveju, nepaisant ar jie iš tiesų yra asimetriniai.⁷⁸

James L. Hevia taip pat pastebėjo, kad nors B. Womack ir pristato savo teoriją kaip kur kas labiau komplikuoją, ši teorija vis tiek kyla iš Vakarų diskurso, tad autorius, iš esmės remdamasis būtent Azijos tyrimais, iš tiesų čia paradoksaliai „pamiršta“ apie pačius Vakarus, tad neigia ir patį daugiašališkumo egzistavimą. Be to, autorius valstybes laiko pagrindiniu tiriamuoju vienetu, taip ignoruodamas kitų – interesų grupių ar visuomenės agentišumą.⁷⁹

Teorijos aiškinimo ribotumus ir išimtis galima įvardinti ir turint omenyje konkretų šio tyrimo tikslą. Lietuva Kinijos horizonte užima kiek kitokią padėtį nei įprasta jos kaimyniniame regione esanti valstybė ir Kinija neturi tiek daug intereso domėtis Lietuvos užsienio politika. Be to, ir pačiai Lietuvai Kinija ilgą laiką buvo matoma labiau kaip prekybos partnerė, o ne strateginė priešė ir daug didesnis dėmesys skirtas kitai Lietuvos regiono didžiajai galiai – t. y. Rusijos grėsmei. Kinijos grėsmę matė tik nedaugelis, didesnė visuomenės dalis iki 2021 m. Kinijos užsienio politikai neskyrė tiek daug dėmesio.

Taip pat teorijos aiškinimo galimybes kiek apriboja ir faktas, kad Kinijoje yra komunistinė diktatūra, o Lietuva – demokratinės santvarkos valstybė, tad abiejose egzistuoja visiškai skirtingos galimybės atskirai veikti visuomenės, verslo bei kitiems veikėjams. Verta paminėti ir tai, kad tarp šių valstybių yra itin didelis faktinių ir materialių galimybių skirtumas valstybių teritorijos dydžio, populiacijos bei generuojamo BVP dydžio prasme. Nors ir B. Womacko teorija buvo naudota įvairiems atvejams tirti, vis dėlto daugumoje tyrimų asimetrinis santykis nebuvo toks ryškus.

⁷⁷ Guangyi Pan, ir Thu Hien Phan, „The Transformation of Asymmetry: The Evolution of Philippine and Vietnamese South China Sea Policies and the Asymmetry of Attention” *The Pacific Review*, 37, No. 1 (2022): 108-110, <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2130411>

⁷⁸ Firsing, 41-42.

⁷⁹ Paulo Mateus Wache, „Mozambique’s Foreign Policy towards South Africa: Managing Asymmetrical Economic Diplomacy” (Porto Alegre: Editora da UFRGS, 2022) 45, <https://doi.org/10.7476/9786557250709>.

Kadangi Lietuva yra užmezgusi ne tik strateginę partnerystę su JAV ir taip atitinkamai balansuoja prieš Kiniją, ji taip pat yra ir yra Europos Sąjungos narė, šiai organizacijai patikėjusi savo užsienio prekybos politiką. To negalima ignoruoti dvišaliuose asimetriniuose santykiuose, kadangi tokiu būdu Lietuvos veiksmai įgyja kur kas didesnę „buferizacijos“ svarbą, taip dvišalį santykį kur kas labiau prigretinant ne prie įprasto TO įsikišimo, bet labiau prie Kinijos–ES ar net Kinijos–JAV tarpusavio santykio. Taigi, Lietuvos veiksmų šiuo atveju nebūtų galima įvardinti nei kaip balansavimo, nei kaip šliejimosi (*angl. bandwagoning*), o labiau reiktų atkreipti dėmesį į „buferizacijos“ poveikį, kuris šiuo atveju yra daug ryškesnis bei stipresnis, turint omenyje kur kas ekstensyvesnius tarpusavio Lietuvos ir Europos Sąjungos politikos ryšius.

Tyrime remiamasi šiomis pagrindinėmis B. Womack galios asimetrijos teorijos prielaidomis:

- Nors silpnesnioji šalis daug labiau veikiama tarpusavio sąveikos dėl turimų pajėgumų skirtumų, tačiau stipresnioji valstybė negali jai vienašališkai diktuoti santykių sąlygų;
- Dėl geografinio nuotolio abiejų valstybių ekspozicija ir galios asimetrijos poveikis itin sumažėja;
- Abi šalys viena kitos veiksmus interpretuoja per asimetrijos bei nacionalinių interesų nulemtą „prizmę“, o ne per objektyvų suvokimą;
- Stipresnioji valstybė dažnai vadovaujasi stereotipais, susiformavusiais iš vien į krizes orientuoto dėmesio silpnesnėsios valstybės politikos aktualijoms;
- Normalūs asimetriniai santykiai grindžiami abipuse pagarba, kuria remiantis silpnesnioji santykio pusė pripažįsta tam tikrus galios su stipresniąja skirtumus;
- Derybinė stipresniosios šalies pozicija remiasi pajėgumais, o silpnesnėsios – dėmesingumu ir koordinacija politiniame santykiuje;
- Stipresnioji šalis santykiuje dažnai linkusi į aroganciją ar spaudimą, o silpnesnioji gali elgtis lanksčiai, delsti ar naudotis „aukos“ strategija;
- Stipresnioji valstybė linkusi plėsti konfrontacijos ribas (ypač ekonomikoje), į kurias silpnesnioji valstybė neturi efektyvių atsako galimybių;
- Stipresniajai valstybei persistengiant dominuojant, o silpnėniajai – nuolat „skundžiantis“, abi pusės praranda derybinių pozicijų potencialą;
- Silpnesnioji valstybė „buferizuoja“ savo ekspoziciją per ryšius su trečiosiomis šalimis ar organizacijomis, nors kartais jie taip pat gali padidinti tvyrančią įtampą;
- Santykio iniciatyva išlieka pas stipresnę santykio pusę dėl jos turimos inercinės masės.

2. Tyrimo metodologija

Šiame magistro darbe atliekama kokybinė turinio analizė. Kaip ir kitų kokybinių metodų, turinio analizės rezultatai priklauso nuo tyrėjo atliktos duomenų atrankos ir interpretacijos⁸⁰, o ir pats metodas remiasi tyrėjo interpretacija iš tam tikro tekstinių duomenų turinio.⁸¹ Šis metodas pasirinktas būtent dėl to, kad jis leidžia remtis plačia šaltinių baze, autorei pernelyg savęs neįspraudžiant į „rėmus“ ir įgalinant savarankišką tematinę medžiagos atranką bei jos įvertinimą.

Kadangi tiriami Kinijos–Lietuvos santykiai bei atitinkamai jų kontekste vykstantys veiksmai, remtasi tiek pirminiais, tiek antriniais šaltiniais. Pirminiai šaltiniai apėmė Kinijos užsienio reikalų, prekybos, finansų ministerijų, Kinijos ambasados Lietuvoje komentarus, pranešimus spaudai, spaudos konferencijų medžiagą. Taip pat surinkti ir ištirti Lietuvos užsienio reikalų, ekonomikos ir inovacijų, finansų ministerijų pranešimai žiniasklaidai ar įkelti interviu, užsienio reikalų ministro pasisakymai. Antrinius šaltinius sudarė žiniasklaidos medžiaga – daugiausia rinkta Kinijos komunistų partijos oficialiąją poziciją atstovaujančio internetinio portalo „Global Times“ bei Lietuvos žiniasklaidos portalų, tokių kaip „Delfi“, „15min“, LRT, „Lryto“ straipsnių medžiaga bei vaizdo įrašai, apimantys tiek internetines, tiek Lietuvos nacionalinio transliuotojo laidas. Taip pat pasitelkti ir kai kurie tarptautinės žiniasklaidos, tokios kaip „Politico“, straipsniai.

Šiuose straipsniuose ieškota Lietuvos bei Kinijos politikų retorikos pavyzdžių ar tam tikrų veiksmų indikatorių. Taip pat dažname iš jų aptiktos ir svarios politologų ar kitų sričių ekspertų įžvalgos, nors ir tai kur kas labiau taikoma Lietuvos pusei, Kinijos ekspertų įžvalgas labiau pateikiant kaip bendrą Kinijos poziciją.

Ekonominiams rodikliams įvardinti taip pat remtasi ir statistine informacija, prieinama Statistikos departamento tinklalapyje. Galiausiai darbe remiamasi ir analitikų, ekspertų mokslinių darbų išvadomis, kurių atlikti darbai apima panašią – Kinijos, Lietuvos ir Taivano santykių ar ekonominio spaudimo tematiką.

Tyrimo laikotarpis apima 2021 m. gegužę – 2024 m. pabaigą, kadangi būtent 2021 m. gegužę žymėjo aštrėjančius Lietuvos bei Kinijos santykius Lietuvai nusprendus pasitraukti iš 17+1 ekonominio bendradarbiavimo formato. 2023 m. lapkritį G. Landsbergis praneša apie ekonominio spaudimo Lietuvai sustabdymą – tai galima laikyti oficialiu Lietuvos pusės pripažinimu, kad ekonominis spaudimas nebėra vykdomas, o 2024 m. pabaigoje Lietuvoje įvyksta Seimo rinkimai, taip pat žymintys ir vis didesnes kalbas dėl santykių su Kinija normalizavimo. Žinoma, ši tiriamųjų

⁸⁰ Philippe G. Le Prestre, „Author! Author! Defining Foreign Policy Roles After the Cold War.“ Kn. Philippe G. Le Prestre (sud.), *Role Quests in the Post-Cold War Era: Foreign Policies in Transition*, (Montreal and Kingston: McGill-Queen's University Press, 1997): 3-14, doi.org/10.1515/9780773566415-004

⁸¹ Hsiu-Fang Hsieh, ir Sarah E. Shannon, „Three Approaches to Qualitative Content Analysis.“, *Qualitative Health Research* 15, No. 9 (2005): 1278, <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>.

šaltinių parinkimo skalė atitinkamai kiek varijuoja, kadangi ne visuose iš jų šaltinių gausa visu šiuo laikotarpiu buvo vienoda, o įvykiai 2024 m. tiriami nebe taip išsamiai, labiau dėl kontekstinių sumetimų, siejamų su rinkimais ir tolesne santykių normalizacija.

Medžiaga tyrimui atrinkta internetinių portalų ar svetainių paieškos sistemose suvedus raktinius žodžius „Lithuania, China“, „Lithuania, China, economic coercion“ ar „Lietuva, Kinija“. Tirta aktuali informacija, susijusi būtent su Lietuvos bei Kinijos konfliktu bei taikytu ekonominiu spaudimu. Kiniški šaltiniai tirti anglų kalba, kadangi tyrimo autorė dėl kalbos stokos žinių turinio kinų kalba tirti negalėjo. Pradinė duomenų atranka, naudojant raktinius žodžius apėmė 286 šaltinius, tačiau ne visi iš jų ilgainiui buvo panaudoti analizėje.

Turint omenyje, kad surinkus didelį kiekį informacijos ji ilgainiui pradeda kartotis ir nebeteikia papildomos argumentacinės / turinio naudos, ne visi žiniasklaidos portalai nagrinėti vienodai nuodugnai – t. y. ilgainiui medžiaga jau buvo atrinkta naudojantis ne raktiniais žodžiais, o pagal informacijos „naujumo“ bei papildomumo kriterijų. Tad ne visi portalai buvo išnagrinėti vienodu santykiu – daugiausia remtasi būtent LRT bei „15min“ įkelta medžiaga, kuri jau buvo sugrupuota pagal „Lietuvos ir Kinijos“, „Kinijos ir Lietuvos“ ar „Konflikto su Kinija“ tematiką, tad tyrimo autorei suteikė svariausią pagrindą bei faktinių duomenų skaičių. Taigi, iš viso empirinėje dalyje panaudoti 127 šaltiniai.

Išskiriami šie tyrimo apribojimai – visų pirma, tyrime sąmoningai yra ribojamas duomenų kiekis tam, kad tiriamos šalys bei iš jų kylančios perspektyvos būtų atspindėtos kuo proporcingiau, vengiant tik vienos iš jų požiūrio dominavimo. Pavyzdžiui, „Global Times“ straipsniai pagrįdė rinkti naudojantis paprasta, o ne „išplėstine paieška“ ir atrinkti remiantis tik vienu iš galybės paieškos rezultatų, kuriame šių buvo mažiausiai (66 vietoje maždaug 3000 paieškos rezultatų).

Tyrime naudojama medžiaga tik iš šios vienos Kinijos žiniasklaidos priemonės, tad tai taip pat kiek apriboja galimybę įvertinti ir kitus Kinijos požiūrį reprezentuojančius taškus, kurių veikiausiai būta kitose žiniasklaidos priemonėse. Vis dėlto „Global Times“ laikoma svarbiausiu Kinijos komunistų partijos rupu, o kadangi Kinija yra komunistinė diktatūra ir joje žiniasklaidos laisvė itin apribota, papildomų šaltinių įtraukimas turbūt esmingai rezultatų nepakeistų.

Galiausiai, medžiaga buvo renkama ir kontekstine prasme, t. y. ji neapsiriboja vien tik ekonominio spaudimo klausimu. Viena vertus, tai suteikia galimybę pažinti šiuo atveju itin svarbų tiriamąjį kontekstą, bet kita vertus, tai taip pat gali paskatinti tyrėją imti tirti ir interpretuoti šalutinius reiškinius, kurie galbūt tik dalinai yra susiję su pačio ekonominio spaudimo faktu.

Tyrime išskiriami šie kintamieji:

Priklausomas kintamasis:

- Kinijos Lietuvai taikyto ekonominio spaudimo sustabdymas.

Nepriklausomi kintamieji:

- Pozicijų dėl Taivano atstovybės pavadinimo Lietuvoje konsolidacija;
- Lietuvos užsienio politikos (ne)nuoseklumas Kinijos klausimu;
- Pasaulio prekybos organizacijoje Kinijai Europos Komisijos iškelta byla;
- Kovos su prievarta priemonės priėmimo paspartinimas;
- Didžiųjų ES valstybių laikysena Lietuvos konflikto atžvilgiu;
- Politinio Taivano pripažinimo ir „domino efekto“ ES užkardymas;
- JAV reakcija į Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą.

Nepriklausomi kintamieji tyrime vertinami remiantis loginio priežastingumo principu. Šis principas leidžia priskirti skirtingą santykinį svorį išvardintiems kintamiesiems ir padeda užtikrinti patvirtintų ar paneigtų hipotezių validumą. Remiantis loginio priežastingumo logika, kintamieji atliekant tyrimą bus priskiriami skirtingoms kategorijoms:

- „Pakankamos sąlygos“ – veiksniai, kurie yra esminiai ir vieni gali lemti rezultatą – ekonominio spaudimo nutraukimą;
- „Būtinios sąlygos“ – kintamieji, be kurių tiriamas rezultatas nebūtų buvęs įmanomas, tačiau vien jų ekonominio spaudimo nutraukimui galėjo nepakakti;
- „Paremiančiosios sąlygos“ – veiksniai, padėję pasiekti rezultatą, tačiau nesantys nei būtini, nei pakankami;
- „Nereikšmingos sąlygos“ – veiksniai, kurie neturėjo jokio poveikio ir sutapę su tiriamu rezultatu tik atsitiktinai.

Atitinkamai tam, kad viena iš hipotezių būtų patvirtinta, o kitos būtų atmestos, pakaktų atrasti vos vieną „pakankamą sąlygą“ – „būtinųjų sąlygų“ egzistavimas šiuo atveju taptų nebesvarbus. Vis dėlto vienai „pakankamai sąlygai“ tyrime neišaiškėjus, kelių „būtinųjų sąlygų“ egzistavimas (sutapimas) taip pat taptų svariu argumentu hipotezių patvirtinimui ar paneigimui.

Atsižvelgus į išvardintus kintamuosius, išskiriamos šios magistro darbe tikrinamos hipotezės:

H1: Kinijos ekonominis spaudimas Lietuvai nutrauktas dėl Lietuvos vidaus politikos veikėjų konsolidacijos Taivano atstovybės pavadinimo atžvilgiu, nepaisant dalies politikų svyravimų dėl santykio su Kinija.

H2: Kinijos sprendimas nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai susijęs su Europos Komisijos pateikta byla PPO ir paspartintu ES kovos su prievarta priemonės priėmimo procesu.

H3: Kinijos sprendimą nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai paskatino užsitikrinimas, jog regione nebus „pro-taivanietiško“ domino efekto, o kitos Europos šalys ir JAV – atgrasytos nuo Taivano pripažinimo apraiškų.

Lentelė nr. 1 – Hipotezių ir nepriklausomų kintamųjų sąsajos tiriamojoje dalyje

Hipotezė – H1
Nepriklausomi kintamieji, patvirtinantys / paneigiantys hipotezę
• Pozicijų dėl Taivano atstovybės pavadinimo Lietuvoje konsolidacija (H1) • Lietuvos užsienio politikos (ne)nuoseklumas Kinijos klausimu (H1)
Išrodantys argumentai
• Skirtingų politikų, politinių partijų, užsienio reikalų ministro, prezidento retorikos pavyzdžiai; • Politikų, politinių partijų, prezidento veiksmai; • Politologų, ekspertų vertinimai, tyrimų medžiaga; • Visuomenės nuomonė, • Rinkiminių programų nuostatos ir kt. <i>Ar buvo pakankamai ženklų Lietuvos vidaus politikoje, jog pozicijos Kinijos ir Taivano atžvilgiu yra nenuoseklios?</i> <i>Ar Kinija turėjo pagrindą manyti, kad problema bus išspręsta pasikeitus Vyriausybei?</i>
Hipotezė – H2
Nepriklausomi kintamieji, patvirtinantys / paneigiantys hipotezę
• Pasaulio prekybos organizacijoje Kinijai Europos Komisijos iškelta byla (H2) • Kovos su prievarta priemonės priėmimo paspartinimas (H2) • Didžiųjų ES valstybių laikysena Lietuvos konflikto atžvilgiu (H2)

Įrodantys argumentai
• Teisininkų, ekspertų, politikų vertinimai; • ES ir Lietuvos politikų retorikos pavyzdžiai; • Ekonominio spaudimo pripažinimo įrodymai; • Kinijos retorika ir veiksmai; • Europos Komisijos pranešimai; • Mokslininkų įvertinimai; • Įmonių pozicijos pareiškimai ir kt. <i>Ar Kinijai Europos Komisijos iškelta byla Pasaulio prekybos organizacijoje galėjo indikuoti, kad tolimesnis jos veikimas bus nesėkmingas?</i> <i>Ar kovos su prievarta priemonės priėmimas galėjo atgrasyti Kiniją?</i> <i>Ar Vokietijos, Prancūzijos bei Vakarų įmonių pozicija Lietuvos spaudimo atveju buvo stabili ir nekintanti Kinijos atžvilgiu?</i>
Hipotezė – H3
Nepriklausomi kintamieji, patvirtinantys / paneigiantys hipotezę
• Politinio Taivano pripažinimo – „domino efekto“ ES užkardymas • JAV reakcija į Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą
Įrodantys argumentai
• Lietuvos ir ES politikų retorikos pavyzdžiai; • ES ir jos šalių veiksmai; • Kinijos retorika; • JAV retorika; • JAV politiniai veiksmai ir kt. <i>Ar Kinijai pavyko užkardyti „pro-taivanietišką“ bangą Europos Sąjungoje?</i> <i>Ar JAV parama Lietuvai buvo svari bei svarbi?</i>

3. Empirinė dalis

3.1 Lietuvos-Kinijos santykių retrospektyva

Jeigu kalbėtume apie stipresniosios bei silpnesniosios santykių tarpusavio santykių perspektyvą, Kinija, kaip stipresnioji santykio šalis, atitinka B. Womacko teorijoje nurodytas elgesio gaires.

Iš tiesų Kinija, politologo T. Janeliūno teigimu, iki konflikto su Lietuva nepasižymėjo itin dideliu dėmesiu Lietuvos politikoms aktualijoms – tad pačioje konflikto pradžioje Kinijos retorikoje vyravo rusiškos propagandos suformuotas naratyvas, o visa ambasados veikla pasižymėjo primityvumu bei šabloniškumu, kuris, savaime suprantama, negalėjo reikšmingai paveikti Lietuvos politikos pozicijų.⁸² Šį konflikto pradžioje demonstruotą naratyvą taip pat galima būtų įvardinti kaip bendrą kultūrinį, istorinį, kontekstinį Lietuvos pažinimą, kadangi daugelyje straipsnių primenama apie Lietuvos, kaip pirmosios valstybės, išsilaisvinusios iš Sovietų Sąjungos istoriją.⁸³ Įdomu, kad Kinija dažname „Global Times“ straipsnyje akcentuoja būtent 2002 m. buvusio JAV prezidento George'as W. Busho kalboje išsakytą žymiąją frazę, teigiančią, kad „kiekvienas, pasirinkęs Lietuvą savo priešu, taps Jungtinių Amerikos Valstijų priešu“, taip pagrįsdama Lietuvos ir JAV partnerystės svarbą bei esą neišvengiamą to suponuojamą priklausomybę.⁸⁴

Jeigu vis dėlto Kinijos veiksmai daugiau mažiau atitinka tipiską didžiosios valstybės *modus operandi* asimetrinio santykio sąlygomis, vis dėlto daug sunkiau teigti, kad Lietuva, kaip silpnesnioji santykio valstybė, itin daug dėmesio skyrė būtent Kinijos klausimui ir galimai iš šios šalies kylančioms grėsmėms. Kinija VSD saugumo vertinimuose atsiranda tik 2019 m.⁸⁵, 2020 m. Konstantinas Andrijauskas pastebi, kad Lietuva neturi itin svarbių ekonominių ryšių su Kinija, kurie galėtų kelti potencialią grėsmę Lietuvai imantis kritiškesnės Kinijos atžvilgiu pozicijos,⁸⁶ o dar ir 2021 m. kovo mėnesį M. Šešelgytė teigė, kad Lietuvai Kinija yra labiau ne lokalaus, bet globalaus masto grėsmė. Politologė tada pridūrė, kad Lietuvoje nėra kinų diasporos, yra itin nedaug Kinijos investicijų, o ir pati Lietuva Kinijai nėra kultūriškai artima – tad ji pati Lietuvoje stokoja svarbių

⁸² Vilmantas Venckūnas, „Politologas: Kinijos susidomėjimas Lietuva ir aktyvumas yra neišvengiamas“, LRT.lt, 2024 m. kovo 31 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2239415/politologas-kinijos-susidomejimas-lietuva-ir-aktyvumas-yra-neisvengiamas>.

⁸³ Global Times, „Lithuania will pay the price for making radical moves on the Taiwan question“, žiūrėta 2025 m. kovo 12 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231087.shtml>.

⁸⁴ „Lithuania risks trouble with geopolitical move: Global Times editorial“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202105/1224253.shtml>.

⁸⁵ Valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2019“, VSD, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-Gresmes-internetui-LT.pdf>

⁸⁶ „The Dragon and the Knight“.

įtakos svertų.⁸⁷ Iš to galime matyti, kad suvokimo pokytis iki konflikto su Kinija pradžios Lietuvoje buvo itin lėtas. Tą galėtų patvirtinti ir mokslininkės V. Mačikėnaitės 2022 m. straipsnyje išsakyta mintis – apžvelgdama Lietuvos ir Kinijos santykius parodo, kad tik ilgainiui Kinija iš ekonominių galimybių šalies buvo imta suvokti kaip saugumo rūpestis.⁸⁸ Tam antrino ir R. Vilpišauskas, teigdamas, kad Lietuva kone visą nepriklausomybės laikotarpį, iki pat pro-taivanietiškų jėgų atėjimo į valdžią 2020 m. į Kiniją žvelgė kaip į galimybę ir nors ilgainiui įdėtas Lietuvos įdirbis neatnešė lauktų dividendų ir išliko itin žemas, Lietuvos, į Kiniją buvo veikiau žiūrima kaip į vieną iš prioritetinių prekybos partnerių.⁸⁹

Taigi, Lietuvoje Kinija buvo imta vertinti kaip potenciali grėsmė ganėtinai vėlai, prabėgus beveik 30 metų nuo diplomatinių santykių užmezgimo. Dažniau pabrėžtas Lietuvos atsparumas dėl menkų ekonominių bei kultūrinių ryšių su Kinija. Tokį Lietuvos elgesį galėjo nulemti gana didelis geografinis atstumas, ženkliai mažinantis Kinijos įtakos svarbą Lietuvos horizonte.

3.2 Ekonominio spaudimo ir jo nutraukimo kontekstas

2021–2023 m. laikotarpyje Lietuva patyrė galybę Kinijos taikytų neoficialaus ekonominio spaudimo apraiškų. Dar 2021 m. rugpjūtį Maisto ir veterinarijos tarnyba pranešė, kad Kinija nebederina naujų lietuviško maisto eksporto leidimų,⁹⁰ o Kinijos valstybinė draudimo kreditų agentūra „Sinosure“ sumažino kreditus Lietuvos įmonėms – taip verčiant už prekes susimokėti iš anksto ir „užšaldant“ didelę dalį apyvartinių lėšų.⁹¹ Gruodis žymi dar didesnio (tačiau vis dar neoficialaus) ekonominio spaudimo pradžią – gruodžio 2 d. Kinija pašalina Lietuvą iš muitinės sistemų, o Lietuvos verslininkai kalba apie eksporto į Kiniją problemas.⁹² Po savaitės Lietuva sugrįžta

⁸⁷ „Šešelgytė apie Kinijos įtaką Lietuvai: jos grėsmė nėra tiesioginė“, nufilmuota 2021 m. kovo 4 d., 2021 m. kovo 4 d., LRT TELEVIZIJA, 4:30 - 5:01, paskelbta LRT.LT 2021 m. kovo 4 d., <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000143172/seselgyte-apie-kinijos-itaka-lietuvai-jos-gresme-nera-tiesiogine>.

⁸⁸ Vida Mačikėnaitė, „One Country – Two Faces: China's Turn from an Economic Partner to Security Concern for Lithuania“, *China in the Baltic States – from a Cause of Hope to Anxiety*, Rīga Stradiņš University, (2022), 87-88, https://doi.org/10.25143/China-in-the-Baltic-States_2022 ISBN 9789934618154 55-88

⁸⁹ Ramūnas Vilpišauskas, „Lithuania's Vision and Evaluation: „Be Careful What You Wish For“, *People's Republic of China in the Baltic States*, *Latvian Institute of International Affairs (LIIA)*, (2023), 88, 96-97, https://science.rsu.lv/ws/portalfiles/portal/57925209/peoples_republic_of_china_in_the_baltic_states_1075.pdf#page=76

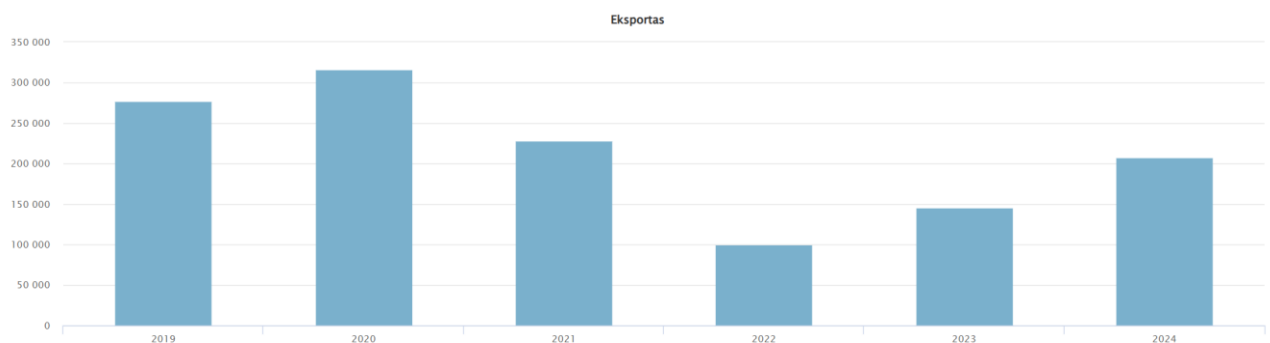
⁹⁰ BNS, „Maisto tarnyba: Kinija nebederina naujų lietuviško maisto eksporto leidimų“, Verslo žinios, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.vz.lt/pramone/maisto-pramone/2021/08/20/maisto-tarnyba-kinija-nebederina-nauju-lietuvisko-maisto-eksporto-leidimu>

⁹¹ Jurgita Šimelevičienė, „Kinija kersija toliau: lietuviškoms bendrovėms mažina kredito limitus – ką tai reiškia?“ 15 min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/kinija-kersija-toliau-lietuviskoms-bendrovems-mazina-kredito-limitus-ka-tai-reiskia-663-1554094>

⁹² Gytis Kapševičius et al. „Verslininkai: Kinija „ištrynė“ Lietuvą iš muitinės sistemų, URM sieks reakcijos ES lygiu“, 15min.lt, žiūrėta 2025 balandžio 25 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/lietuvis-verslininkas-kinija-istryne-lietuva-uoste-neimanoma-ivezti-kroviniu-663-1607414>

į Kinijos muitinės sistemas,⁹³ tačiau netrukus pranešama apie antrinių sankcijų atsiradimą – Lietuvos tekstilinėms ir automobilių pramonės atstovai teigė gavę pranešimus apie galimą Europos partnerių bendradarbiavimo nutraukimą, sutrikus komponentų tiekimui iš Kinijos.⁹⁴ 2022 m. sausį paskelbta, kad Kinija ėmė naudoti spaudimą prieš Vokietijos automobilių dalių milžinę „Continental“ tam, kad ji nebenaudotų Lietuvoje pagamintų komponentų.⁹⁵ Vasario 10 d. Kinija paskelbia jau oficialius ribojimus – ji teigia stabdanti jautienos, pieno produktų ir alaus importą iš Lietuvos – Lietuvos maisto ir veterinarijos tarnyba teigia gavusi notą iš Kinijos muitinės sistemos.⁹⁶

Užsienio reikalų ministerija (URM) atkreipė dėmesį, kad 2022 m. pradžioje dėl Kinijos taikytų ekonominės prievartos priemonių, Lietuvos prekyba su Kinija buvo sumažėjusi 86,6 proc.⁹⁷ Remiantis Statistikos departamento portale prieinama informacija, didžiausias prekybos „pikas“ tarp Lietuvos ir Kinijos buvo pasiektas 2019 ir 2020 m. – tais metais lietuviškų prekių į Kiniją buvo išvežta už 276,8 mln. eurų ir 315,8 mln. eurų. 2021 m. šis eksportas sumažėjo iki 227,9 mln. eurų, o pačiame ekonominio spaudimo įkarštyje – 2022 m. eksportas smuko net iki 99,6 mln. eurų. Vis dėlto 2023 m. Lietuvos eksportas ir vėl kiek atsigavo ir pasiekė 145,8 mln. eurų, o 2024 m. jis artėjo link 2021 m. vyrausio lygio ir sudarė 207,1 mln. eurų.

Grafikas nr. 1 Lietuvos eksportas į Kiniją 2019–2024 m. Statistikos departamento duomenys

⁹³ LRT.lt, BNS, LRT TV naujienų tarnyba, „Pramonininkai skelbia, kad Lietuva sugrįžo į Kinijos muitinės sistemas, bet nežinia, ar ilgam“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1558676/pramonininkai-skelbia-kad-lietuva-sugrizo-i-kinijos-muitines-sistemas-bet-nezinia-ar-ilgam?srltid=AfmBOoowrOGhVCF9dfRYI082d4r1rbg6n9oHLwO0MO2wLuwRX68lxckj>

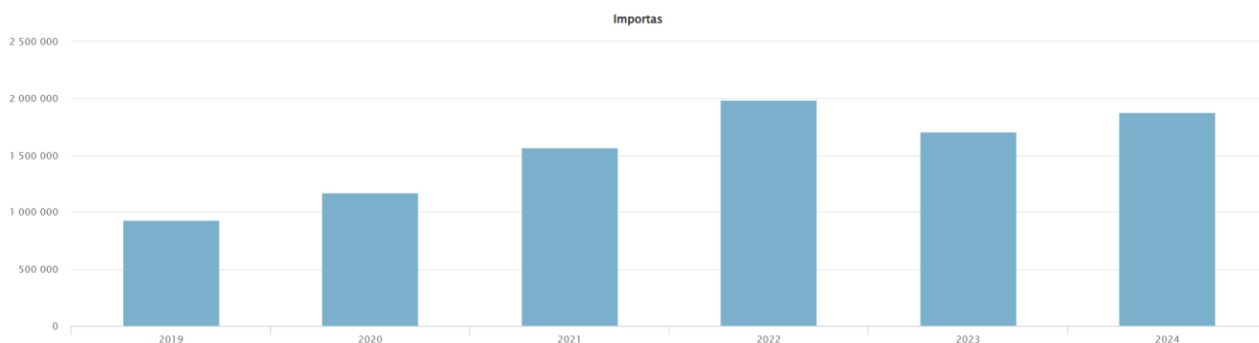
⁹⁴ Jurgita Šimelevičienė, „Kinijos kerštas tęsiasi: tekstilinėms ir autopramonei – įspėjimai iš Europos partnerių“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/kinijos-kerstas-tesiasi-tekstilininkai-ir-autopramone-bijo-prarasti-europos-partneriu-uzsakymus-663-1613596>

⁹⁵ BNS ir Lrytas, „Kinija spaudžia milžinę „Continental“ nebenaudoti Lietuvoje gaminamų komponentų“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d. <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2021/12/17/news/kinija-spaudzia-milzine-continental-nebenaudoti-lietuvoje-gaminamu-komponentu-21776488>

⁹⁶ ELTA ir Lrytas inf, Kinija užtrenkė duris gamintojams iš Lietuvos: iš pradžių sustabdė jautienos, o dabar ir pieno bei alaus importą“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2022/02/10/news/kinija-stabdo-mesos-is-lietuvos-importa-22338293>

⁹⁷ BNS, „A. Armonaitė: gerėjantys Kinijos ir Lietuvos prekybos santykiai – trapūs“, Verslo žinios, žiūrėta 2025 m. gegužės 3 d., <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2023/12/07/a-armonaite-gerejantys-kinijos-ir-lietuvos-prekybos-santykiai-trapus>

Tuo tarpu prekių iš Kinijos importas visu šiuo laikotarpiu buvo linkęs tik augti – 2019-aisiais jis siekė 928,7 mln. eurų, 2020-aisiais – 1,17 mlrd. eurų, 2021-aisiais – 1,57 mlrd. eurų. 2022-aisiais šis rodiklis netgi buvo aukščiausias ir siekė 1,99 mlrd. eurų. Nors 2023-aisiais jis kiek susitraukė, tačiau tai nekeitė esamos tendencijos – importas 2023 m. ir 2024 m. atitinkamai siekė 1,71 mlrd. eurų ir 1,88 mlrd. eurų.

Grafikas nr. 2 Lietuvos importas iš Kinijos 2019–2024 m. Statistikos departamento duomenys

Šie prekybos skaičiai paskatino iš naujo įvertinti Kinijos ekonominio spaudimo veiksmus prieš Lietuvą. 2022 m. gruodžio gale, praėjus metams po Kinijos ekonominio spaudimo pradžios, Lietuvos verslas pranešė, kad nors tiesioginė prekyba su Kinija sumažėjo, įmonės sugebėjo persiorientuoti į kitas rinkas, o ekonomika didelių nuostolių nepatyrė.⁹⁸ 2023 m. kovo mėn. paskelbta, kad Lietuva atlaikė Kinijos ekonominį spaudimą ir sėkmingai diversifikavo prekybos srautus – apie 90 proc. Lietuvos eksporto tuo metu jau keliavo į demokratines valstybes.⁹⁹ Vėliau užsienio reikalų ministras G. Landsbergis oficialiai pranešė, kad Kinijos ekonominis spaudimas prieš Lietuvą nebėra taikomas.¹⁰⁰ Eksporto atsigavimą 2023 m. teigė pastebėjusi ir ekonomikos bei inovacijų ministrė A. Armonaitė, kuri taip pat remdamasi sausio–rugsėjo mėn. statistika įvardijo, kad Lietuvai Kinijos taikyti neoficialūs apribojimai buvo panaikinti. Be to, ji pridūrė, kad oficialių ribojimų Lietuvai Kinija niekada nebuvo įvedusi, o ir esami nebuvo taikomi pastoviai – jos teigimu, „kartais <...> atsirasdavo,

⁹⁸ Lukas Juozapaitis, ELTA, „Kinijos ekonominio spaudimo metai – verslas atsilaukė, bet prekyba dar merdi“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2022/12/26/news/kinijos-ekonominio-spaudimo-metai-verslas-atsilaik-bet-prekyba-dar-merdi-25606271>.

⁹⁹ Užsienio reikalų ministerija, „Viceministras E. Meilūnas Romoje: Lietuvos atsakas į Kinijos ekonominį spaudimą – eksporto diversifikacija ir augimas“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministras-e-meilunas-romoje-lietuvos-atsakas-i-kinijos-ekonomini-spaudima-eksporto-diversifikacija-ir-augimas:25950>.

¹⁰⁰ ELTA, „Landsbergis: prieš Lietuvą nebėra taikomas ekonominis spaudimas iš Kinijos pusės“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2127829/landsbergis-pries-lietuva-nebera-taikomas-ekonominis-spaudimas-is-kinijos-puses?srltid=AfmBOoqljXrHJ--2yM1Hcdv17wDcoDE_O0LlgJw1bvYwHq4pJJxCrPe

kartais dingdavo“.¹⁰¹ Taigi, jau nuo 2023 m. vasaros buvo stebimas prekybos su Kinija atsigavimas, nepaisant to, kad jis taip ir nepasiekė buvusio lygio.

3.3 Oficiali Kinijos pozicija: asimetrinio santykio apibrėžimas ir esminis interesas

Kinija didelį dėmesį skyrė „normalaus“ Lietuvos bei Kinijos dvišalio santykio apibrėžimui, nuolat primindama apie abipusę pagarbą. Kinijai teigė, kad ji Lietuvą gerbtų, jei ši gerbtų save ir „aklai“ nesektų JAV politikos linija. Taip pat pažymėta, kad nors ir Lietuva turi teisę priimti tam tikrus užsienio politikos sprendimus, tačiau Kinijos manymu, tokia maža šalis turėtų laikytis kuo atokiau nuo esminių Kinijos interesų.¹⁰² Ta pati mintis pabrėžiama ir Kinijos ambasados „Lryto“ dienraštyje publikuotame straipsnyje – esą Lietuva, neatsižvelgdama į savo geopolitinį svorį konfliktuoja su Kinija – „tarptautinės tvarkos ir taikos saugotoja“ bei nuolat kišasi į vidaus reikalus.¹⁰³ Minėtame Kinijos Lietuvos auditorijai skirtame straipsnyje taip pat pabrėžta, kad Lietuva ir Kinija yra tarpusavyje labai nutolusios ir istoriškai nesusijusios.¹⁰⁴ Įdomu tai, kad viename iš „Global Times“ straipsnių Kinija Lietuvai pasiūlo jai, kaip mažajai valstybei, tinkamą užsienio politikos strategiją – pabrėžiama, kad nors ir suprantama, kad Lietuva dėl geopolitinio išlikimo bando kuo stipriau „įsikibti“ į JAV tapdama pavyzdine sąjungininke, iš tikro mažosios šalys turėtų balansuoti tarp didžiųjų galių, pavyzdžiui – kaip Šveicarija.¹⁰⁵ Tad Kinija, kaip stipresnioji santykio pusė, akcentavo abipusę pagarbą.

Būtent vienos Kinijos principo svarbą Kinija pateikė kaip esminį bei svarbiausią Kinijos politikos interesą. Kinijos valdžios pareigūnai bei žiniasklaidos ruporas „Global Times“ nuolat pabrėžė neva iš Lietuvos pusės kylančius esminius diplomatinį taisyklių pažeidimus – pavyzdžiui, teigdami, kad pažeidžiami Lietuvos politinio įsipareigojimo komunikate dėl Lietuvos ir Kinijos diplomatinį santykių užmezgimo nustatyti įsipareigojimai ir kaltino itin grubiu kišimusi į Kinijos vidaus politiką ir net Kinijos suvereniteto pažeidimu.¹⁰⁶ ¹⁰⁷ Teigta, kad tai ir yra esminė Kinijos

¹⁰¹ ELTA, „Jau stebi eksporto į Kiniją atsigavimą – situacija stabilizuojasi“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. gegužės 5 d. <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2023/12/07/news/jau-stebi-eksporto-i-kinija-atsigavima-situacija-stabilizuojasi-29481266>

¹⁰² Global Times, „Lithuania risks trouble with geopolitical move“,

¹⁰³ The Office of the Charge d’Affaires of the People’s Republic of China in the Republic of Lithuania, „Comments by the Office of the Chargé d’Affaires of the People’s Republic of China in Lithuania on Mr. Gabrielius Landsbergis’ Remarks on China“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., http://lt.china-office.gov.cn/eng/en/202206/t20220601_10697575.htm.

¹⁰⁴ „Comments by the Office of the Chargé d’Affaires of the People’s Republic of China in Lithuania on Mr. Gabrielius Landsbergis’ Remarks on China“.

¹⁰⁵ Global Times, „Lithuania will pay the price for making radical moves on the Taiwan question - Global Times“.

¹⁰⁶ „China vows to take all necessary measures to protect sovereignty after launch of ‘Taiwan representative office’ in Lithuania - Global Times“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1239386.shtml>.

¹⁰⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, „Foreign Ministry Spokesperson’s Remarks on Lithuania’s Approval of the Establishment of the So-called “Taiwanese Representative Office in Lithuania” by the Taiwan Authorities“, žiūrėta 2025 m. kovo 12 d., https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/fyrbt/202405/t20240530_11349729.html.

agresijos priežastis – ji vis buvo linkusi priminti, kad vienos Kinijos principo laikymasis yra Lietuvos bei Kinijos santykių fundamentas.¹⁰⁸

Tad Kinija nurodė, kad iš Lietuvos tikisi Kinijos esminius interesus pripažįstančio požiūrio į dvišalius asimetrinius santykius.

3.4 Analizė

Šioje dalyje Kinijos Lietuvai taikyto ekonominio spaudimo nutraukimas bus tiriamas remiantis anksčiau išskirtomis B. Womacko galios asimetrijos teorijos prielaidomis bei pagal jas suformuotais nepriklausomais kintamaisiais. Atitinkamai kiekvienas iš kintamųjų, remiantis kokybinio turinio analizės metodu surinkta informacija, bus aprašomas ir įvertinamas pagal loginio priežastingumo principą, priskiriant šiems veiksniams tam tikrą aiškinamąjį svorį. Galiausiai kintamieji taip pat sugrupuoti ir priskirti tam tikroms hipotezėms, o tai reikš jų patvirtinimą arba paneigimą.

H1: Kinijos ekonominis spaudimas Lietuvai nutrauktas dėl Lietuvos vidaus politikos veikėjų konsolidacijos Taivano atstovybės pavadinimo atžvilgiu, nepaisant dalies politikų svyravimų dėl santykio su Kinija.

3.4.1 Pozicijų dėl Taivano atstovybės pavadinimo Lietuvoje konsolidacija

Kinijos dėmesio bangą ir pyktį Lietuva užsitraukė dėl specifinio Taivano atstovybės pavadinimo, kuomet 2021 m. oficialiai paskelbta apie šios atstovybės atidarymą Vilniuje. Galima teigti, kad vidaus politikų demonstruota konsolidacija Taivano atstovybės pavadinimo atžvilgiu galėjo paskatinti Kiniją nutraukti taikomą ekonominį spaudimą.

Vis dėlto Taivano atstovybės pavadinimo klausimas Lietuvoje apskritai stokojo bet kokių politinės konsolidacijos ženklų ir buvo priimtas kone vienašališkai. Visų pirma, prezidentas G. Nausėda negailėjo kritikos Užsienio reikalų ministerijai (URM) ir Vyriausybei, kuri sprendimą dėl atstovybės pavadinimo priėmė su niekuo nesikoordinavusi ir nepakankamai įvertinusi rizikas, nors taip pat pripažino, kad šiame procese matąs ir prezidentūros klaidų.¹⁰⁹ Mažesnieji valdančiosios koalicijos partneriai taip pat tikino, kad dėl konkretaus atstovybės pavadinimo URM prieš tai nesitarė,

¹⁰⁸ Global Times, „EU plays with fire if it indulges Lithuania - Global Times“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1239613.shtml>.

¹⁰⁹ Raimundas Celencevičius, „Prezidentas G.Nausėda ragina pakeisti Taivano atstovybės Lietuvoje pavadinimą kinų kalba“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prezidentas-g-nauseda-ragina-pakeisti-taivano-atstovybes-lietuvoje-pavadinima-kinu-kalba-56-1633760>.

nors ir neneigė, kad buvo kalbama apie patį ryšį su Taivanu vystymo faktą.¹¹⁰ Tai paskatino teisintis užsienio reikalų ministrą G. Landsbergį – jis tikino, kad prieš atidarydamas atstovybę aktyviai derino ir koordinavo visus veiksmus su prezidentu ir išreiškė nenorį, kad vidaus politikos klausimai taptų vis labiau aptarinėjami tarptautinėje arenoje.¹¹¹ Be to, URM sprendimą dėl Taivano atstovybės pavadinimo priėmė nesikonsultavusi ne tik su prezidentūra, bet ir ta pačia Ekonomikos ir inovacijų ministerija (EIMIN).¹¹² Tad sprendimas atidaryti atstovybę su būtent tokiu pavadinimu buvo priimtas vien tik URM ir nebuvo pakankamai išdiskutuotas Lietuvos vidaus politikos veikėjų erdvėje. Nusivylimo neslėpė ir verslo atstovai, tikindami, kad su jais siekis bendradarbiauti su Taivanu, nepaisant dėl Kinijos kilsiančių ekonominių nuostolių, taip pat nebuvo aptartas. Tuometinis Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos prezidentas Rimas Varkulevičius 2021 m. tikino, kad verslo ir politikos atstovai Taivano politikos posūkio klausimu visiškai nesusikalbėjo – nors ir verslininkai galėjo patys įsivertinti galimas prekybos su Kinija rizikas, tačiau tokio staigaus Vyriausybės politikos pokyčio jie negalėjo numatyti.¹¹³ Lietuvos verslo konfederacijos prezidentas Andrius Romanovskis, į situaciją jau žvelgdamas retrospektyviai – t. y. 2023 m., taip pat pabrėžė, kad anuomet būtų itin pravertęs didesnis nuspėjamumas bei pragmatiškumas, o ne vyravęs „emocinis“ požiūris.¹¹⁴ Iš esmės visą situaciją apibendrina socialdemokratų partijos narė Dovilė Šakalienė – jos teigimu, nors ir pats atstovybės įsteigimo tikslas buvo geras – siekta parodyti, kad bendradarbiavimas su Kinija skaldo ES bei siekia pakenkti transatlantiniams santykiams, vis dėlto padaryta itin daug taktinių klaidų – valdantieji dėl Taivano atstovybės nesitarė nei su nacionaliniais ar tarptautiniais partneriais, nei su verslu, o komunikaciniame lygmenyje taip pat sukelta nereikalinga panika, kuri lėmė nereikalingą Lietuvos vidaus santykių paaštrėjimą.¹¹⁵ Taigi, iš tiesų aibė vidaus politikos veikėjų nebuvo linkę sutarti dėl Taivano atstovybės pavadinimo ir vylėsi, kad procesas būtų vykęs sklandžiau, nevengiant dialogo.

Tačiau vidaus veikėjų konsolidacijos klausimą galima sieti ne tik su pačiu Taivano atstovybės įsteigimo faktu, bet ir tolimesnėmis diskusijomis dėl pastarosios pavadinimo keitimo. Šiuo klausimu politikai taip pat stokojo vienybės – G. Nausėda dar 2022 m. sausio mėn., tikėdamasis bent kiek

¹¹⁰ Raimundas Celencevičius, „Koalicijos partneriai: dėl Taivano atstovybės pavadinimo URM iš anksto nesitarė“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/koalicijos-partneriai-del-taivano-atstovybes-pavadinimo-urm-is-anksto-nesitare-56-1624932>.

¹¹¹ BNS, „Po Nausėdos žodžių – Kinijos sveikinimai: giria „pripažinus klaidą“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1581682/po-nausedos-zodziu-kinijos-sveikinimai-giria-pripazinus-klaida>.

¹¹² Celencevičius, „Koalicijos partneriai: dėl Taivano atstovybės pavadinimo URM iš anksto nesitarė“.

¹¹³ „Varkulevičius apie diplomatinio konflikto su Kinija pasekmes verslui: svarbu gauti valstybės garantijas, užtikrinsiančias naujas rinkas“, nufilmuota 2021 m. gruodžio 3 d., LRT TELEVIZIJA, 0:00 - 6:41, paskelbta LRT.lt, 2021 m. gruodžio 3 d., <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000188922/varkulevicius-apie-diplomatinio-konflikto-su-kinija-pasekmes-verslui-svarbu-gauti-valstybes-garantijas-uztikrinsiancias-naujas-rinkas>

¹¹⁴ „Iš esmės. Ar keičiasi Lietuvos požiūris į Kiniją?“, nufilmuota 2023 m. lapkričio 27 d., Youtube vaizdo įrašas, 25:35 - 25:36, paskelbta „Delfi“, 2023 m. lapkričio 27 d., <https://www.youtube.com/watch?v=TtoL0mKN-O0>.

¹¹⁵ „Iš esmės. Ar keičiasi Lietuvos požiūris į Kiniją?“, 9:00 – 10:32.

sumažinti konflikto su Kinija ekonominius padarinius, tikino, kad vertėtų suvienodinti Taivano atstovybės pavadinimus visomis kalbomis – tiek anglų, tiek kinų, tikindamas, kad pavadinimas kinų kalba – iš esmės pats jautriausias.¹¹⁶ G. Landsbergis tuo metu kaip tik tikino, kad dėl atstovybės pavadinimo susitarti galima tik pasiekus, kad Kinija pašalintų įmonėms taikomus apribojimus (t. y. sustabdytų patį ekonominio spaudimo faktą), nors ir konkrečių deeskalacijos priemonių teigė neatskleisiantis.¹¹⁷ Jo teigimu, įtampos su Kinija deeskalavimo planas, prieš tai pateiktas prezidentui, turėjo išlikti įslaptintas tam, kad nebūtų susilpnintas Lietuvos, kaip besiderančiosios pusės, potencialas.¹¹⁸ Vis dėlto netrukus viceministras Mantas Adomėnas patikino, kad būtent Taivano atstovybės pavadinimo pakeitimas į „Taivano žmonių atstovybę“ ir buvo pagrindinis diskretiškų konsultacijų objektas, deja, bet nutekėjęs į viešumą ir taip sumenkinęs Lietuvos derybines pozicijas.¹¹⁹ Tai rodo, kad nors ir buvo bandoma deeskaluoti Kinijos ekonominį spaudimą būtent koreguojant patį atstovybės pavadinimą, tačiau URM ir prezidentūros nuomonės išsiskyrė ne tik dėl konkrečių priemonių, bet ir veiksmų eigos – tad konsolidacijos šiuo klausimu taip pat nebuvo matyti.

Galėtume viltis, kad Lietuvos vidaus politikos veikėjai išliko vieningi bent jau vienos Kinijos politikos retorikos klausimu. Pažymėtina tai, kad nuo pat 2021 m. Lietuvos pusė nuolat kartojo, kad yra laikomasi vienos Kinijos politikos ir su Taivanu plėtojami tik ekonominiai ir kultūriniai ryšiai.¹²⁰ Kita vertus, politologės M. Mačikėnaitės-Ambutavičienės teigimu, jau tada Lietuvos retorika nepasižymėjo nuoseklumu – vienu metu tikinta, kad yra laikomasi vienos Kinijos politikos, o kitu – jau tvirtinta, kad Taivano politika grindžiama Lietuvos teise palaikyti santykius su kitomis demokratijomis, taip Taivaną netiesiogiai įvardijant kaip atskirą valstybę.¹²¹

Šitoks veiksmų ir retorikos nenuoseklumas dar labiau išryškėjo vėlesniu laikotarpiu, žyminčių švelnėjančias Kinijos sankcijas Lietuvai. 2023 m. rugsėjį apžvalgininkas M. Laurinavičius pastebi, kad nors ir Lietuva iš pradžių itin aktyviai ėmėsi „Taivano politikos“, po to ji „išsigando savo šešėlio ir pradėjo dairytis per petį į Kiniją“. Pasak jo, Lietuva tuo metu vengė imtis veiksmų, kurie nepatiktų Kinijai (turėdamas omenyje vis dar neįvykusį Seimo Pirmininkės V. Čmilytės vizitą į Taivaną, apie

¹¹⁶ Celencevičius, „Prezidentas G.Nausėda ragina pakeisti Taivano atstovybės Lietuvoje pavadinimą kinų kalba“.

¹¹⁷ Giedrius Gaidamavičius, „G.Landsbergis: ieškome būdų, kaip kalbėtis su Pekinu“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/g-landsbergis-ieskome-budu-kaip-kalbetis-su-pekiniu-56-1630402>.

¹¹⁸ BNS, „Ministras: Lietuvos pozicijos susilpnėtų atskleidus įtampos su Kinija deeskalavimo planą“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/ministras-lietuvos-pozicijos-susilpnetu-atskleidus-itampos-su-kinija-deeskalavimo-plana-56-1643452>.

¹¹⁹ 15min.lt, „URM viceministras praskleidžia šydą dėl Taivano atstovybės pavadinimo: planuotos „diskretiškos konsultacijos“, žiūrėta 2025 m. balandžio 12 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/urm-viceministras-praskleidzia-syda-del-taivano-atstovybes-pavadinimo-planuotos-diskretiskos-konsultacijos-56-1634634?utm_medium=copied

¹²⁰ BNS, „Lietuva apgailestauja dėl kinų sprendimo mažinti diplomatinį atstovavimą“, Alfa.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.alfa.lt/politika/lietuva-apgailestauja-del-kinu-sprendimo-mazinti-diplomatini-atstovavima/237742/>

¹²¹ Julius Palaima, „Lietuva susirūpino Kinijos jautrumu? Kas stabdo atstovybės Taivane atidarymą“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d. https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1530826/lietuva-susirupino-kinijos-jautrumu-kas-stabdo-atstovybes-taivane-atidaryma?srsltid=AfmBOoone4_1XMJ9DeK0mf9RzXH0KvZl12QEfpjztwvjv-kSNoLI5LKZ

kurį paskelbta po mėnesio¹²² – *aut past.*), o tai taip pat bent kažkiek leido augti ir prekybai tarp abiejų šalių.¹²³ Itin daug atgarsių sulaukė ir tai, kad G. Landsbergis 2023 m. pabaigoje paskelbė, kad Lietuvos bei Kinijos pusės kalbasi dėl galimo diplomatinių santykių normalizavimo.¹²⁴ Be to, G. Landsbergis tikino, kad būtent laikydamas vienos Kinijos politikos, 2023 m. lapkritį jis nesusitiko su Lietuvoje tuo metu viešėjusiu Taivano užsienio reikalų ministru Joseph Wu.¹²⁵ Šiuo laikotarpiu V. Mačikėnaitė-Ambutavičienė pastebi ir kintančią, švelnėjančią G. Landsbergio retoriką – pavyzdžiui, kalbėdamas apie Taivaną jis nebepalieka dviprasmybių, kurios leistų Taivaną komunikacijoje traktuoti valstybe bei nebenorima taip aiškiai atmesti Kinijos, kaip politikos veiksnio, ar Kinijai priešintis.¹²⁶ Šis retorikos pokytis visiškai sutampa su G. Landsbergio oficialiai pripažinimu apie tai, kad Kinijos ekonominis spaudimas Lietuvai buvo nutrauktas.

Taigi, Lietuvoje nei pats Taivano atstovybės įsteigimo klausimas, nei galimas pavadinimo koregavimas nebuvo išdiskutuoti ir veikiau priimti vienašališkai. Nors ir diskusijos dėl Kinijos politikos virė viešojoje erdvėje, iš esmės jos vyko jau *a posteriori*, t. y. po pačio Kinijos ekonominės agresijos fakto, o ne, *a priori* – anaip tol, prieš jį. Kitaip sakant, tai taip pat prieštarautų asimetrijos teorijos prielaidoms, teigiančioms, kad silpnesnioji santykio šalis greičiausiai bus viską nuodugniai išsidiskutavusi bei pasižymės vieningumu, nuoseklumu užsienio politikoje dėl mažo ir ne itin heterogeniško vidaus veikėjų skaičiaus. Ir pati pozicija dėl Taivano atstovybės nebuvo itin aiški bei nuosekli – apie 2023 m. ji tampa apskritai sunkiai „išskaitoma“. Tad negalėtume teigti, kad tokia nuomonių skirtis vidaus politikoje galėjo paskatinti Kiniją nutraukti taikytą ekonominį spaudimą.

3.4.2 Lietuvos užsienio politikos (ne)nuoseklumas Kinijos klausimu

Konfliktui aštrėjant, Kinija staiga ėmė daugiau domėtis Lietuvos vidaus politikos aktualijomis, sekdamas tas, kurios susijusios su Lietuvos požiūriu į santykį su Kinija. Tai skatina įvertinti, ar tuo

¹²² Ignas Dobrovolskas, ELTA, „Čmilytė-Nielsen išvyksta vizito į Taivaną ir Japoniją“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2105368/cmilyte-nielsen-isvyksta-vizito-i-taivana-ir-japonija?srsId=AfmBOooiurqZ6ZQi7L5iR66dGaRGjpZbz2J8tjDTPNmTudpB46J4EBrp>

¹²³ Patricija Kirilova, LRT.lt, „Eksportas į Kiniją – keturis kartus didesnis nei prieš metus, tačiau Laurinavičius atkerta – nėra ko džiaugtis prekyba su priešu“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2072541/eksportas-i-kinija-keturis-kartus-didesnis-nei-pries-metus-taciau-laurinavicius-atkerta-nera-ko-dziaugtis-prekyba-su-priesu?srsId=AfmBOoo7wkvJyzO5j3F-N-QKxEBB_1Ku9jegDEsgsUZICE6hczbw8esh

¹²⁴ BNS, „Ministras: Lietuva ir Kinija kalbasi apie galimą diplomatinių santykių normalizavimą“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuva-ir-kinija-kalbasi-apie-galima-diplomatiniu-santykiu-normalizavima-sako-ministras-56-2142466>.

¹²⁵ ELTA, „Landsbergis nesusitiks su Lietuvoje viešėsiančiu Taivano ministru: laikomės vienos Kinijos politikos“, Delfi, žiūrėta 2025 m. balandžio 3 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/landsbergis-nesusitiks-su-lietuvoje-viesesianciu-taivano-ministru-laikomes-vienos-kinijos-politikos-95010041>.

¹²⁶ Eglė Samoškaitė, „Drakonų žudikas Landsbergis nebesispjauo ugnimi, bet niekada to nepripažins: štai kas vyksta su Kinija ir Taivanu“, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/drakonu-zudikas-landsbergis-nebesispjauo-ugnimi-bet-niekada-to-nepripazins-stai-kas-vyksta-su-kinija-ir-taivanu-n1282010>

metu Lietuva pasižymėjo stabilia, nekintančia užsienio politikos pozicija Kinijos atžvilgiu, palaikoma tiek Lietuvos politikų, tiek visuomenės.

Tačiau Lietuvos vidaus politikos erdvė pačioje 2022 m. sausio pradžioje Kinijos klausimu visgi nebuvo rami – G. Landsbergio vykdomai politikai prieštaravo daugelis vidaus politikos veikėjų. G. Nausėdai tuo metu viešai išreiškus abejones dėl Taivano politikos tikslingumo, o patį Taivano atstovybės pavadinimą įvardijus kaip klaidą, netruko pasirodyti „džiūgaujantys“ kinų straipsniai, kurie nurodė tai kaip Pekino taikyto ekonominio spaudimo rezultatą.¹²⁷ Tuo metu imta kalbėti apie aižėjančią Lietuvos užsienio politikos vienybę, kurios ženklus netruko pastebėti tiek Vakarų, tiek Taivano spauda.¹²⁸ G. Nausėda „Žinių radijo“ laidoje teigė apgailestaujantis, kad „atstovybės pavadinimas tapo tuo esminiu veiksnium, kuris dabar veikia labai stipriai mūsų santykius su Kinija“, o Financial Times priminė, kad dar 2021 m. rugpjūčio mėn. interviu metu prezidentas tikino, kad su Kinija norėtų palaikyti santykius, grįstus abipusės pagarbos principu.¹²⁹ Leidinys „Global Times“ ne kartą aprašė kitų Lietuvos partijų lyderių – V. Blinkevičiūtės ir R. Karbauskio – demonstruojamą nepasitenkinimą G. Landsbergio politika, pažymėdamas, kad ši opozicijos politikų įvardinta kaip „neprofesionali“.¹³⁰ „Global Times“ atkreipė dėmesį ir į tai, kad tą savaitę tuometinės opozicinės LSDP partijos lyderė V. Blinkevičiūtė paragino G. Landsbergį atsistatydinti bei pažymėjo, kad to paties reikalavo ir Laisvės gynėjų dieną prie parlamento susirinkę protestuotojai antivakseriai.¹³¹ 2022 m. gale – 2023 m. pradžioje Seime taip pat nepavyko pasirašyti partijų susitarimo dėl užsienio politikos, kadangi daugiausia klausimų kėlė būtent su Taiwanu vykdomos politikos bei Kinijos grėsmės formuluotės.¹³² Tad iš esmės egzistavo daugybė prielaidų Lietuvos vidaus politikoje, kurios menkino Lietuvos galimybes „atsilaikyti“ ir galėjo vesti prie Vyriausybės sudėties pokyčių.

Tuo metu Lietuvos viešojoje erdvėje išreikštos ir aiškiai pro-kiniškos nuostatos. Vienas iš daugiausia besipiktinusiųjų Lietuvos vykdoma „atsisiejimo“ nuo Kinijos politika buvo tuometinis opozicinės Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmininkas R. Karbauskis, tikinęs, kad

¹²⁷ 15min.lt, „Ginčų dėl Taivano atgarsiai: Vakarų spauda kalba apie vienybės žlugimą, Kinija džiūgauja“, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/uzsienio-ziniasklaidoje-reakcija-i-g-nausedos-zodzius-apie-taivana-sugriauta-trapi-vienybe-57-1623566>.

¹²⁸ 15min.lt, „Ginčų dėl Taivano atgarsiai“.

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ Global Times, „President admits mistake, but will Lithuania correct mistake?“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245212.shtml>.

¹³¹ Zhang Hui, „EU FMs to only ‚verbally‘ support Lithuania over China policy at Friday’s meeting; Vilnius may ‚backfire domestically with govt instability‘“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245970.shtml>.

¹³² Modesta Gaučaitė-Znutienė, „Pastangų niekas nebededa“: dėl skirtingo požiūrio į Kiniją užsienio politikos susitarimas pakibo ant plauko?“, žiūrėta 2025 m. balandžio 13 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1848910/pastangu-niekas-nebededa-del-skirtingo-pozuorio-i-kinija-uzsienio-politikos-susitarimas-pakibo-ant-plauko?srsId=AfmBOoo42YtxbBcpKozTIMGGuwOl54K0sslGib_0V4jPL5gJzt8Y6Y9n

„valstiečiams“ vėl sugrįžus į valdžią, jie pakeistų Taivano atstovybės pavadinimą.¹³³ 2022 m. vasarį R. Karbauskis netgi prašė tuometės premjerės I. Šimonytės suteikti įgaliojimus derėtis su Kinija dėl santykių atkūrimo, tvirtindamas, kad taip siekia ištaisyti Vyriausybės klaidas, padarytas „dėl nešvarių žaidimų“ bei kompetencijų trūkumo ir pakeisti Taivaniečių atstovybės pavadinimą pagal Kinijos reikalavimus.¹³⁴ Taip pat panašiu metu minėtasis politikas davė interviu „Global Times“ ir tikino, kad sprendimą dėl Taivano priėmė ne Lietuvos žmonės, o tuometė Lietuvos valdžia, paminėjo tarp verslininkų tvyrantį nepasitenkinimą, būtinybę konfliktus spręsti diplomatinio būdu ir pažymėjo, kad Lietuvai vienu metu reikėtų plėtoti draugiškus santykius tiek su JAV, tiek su Kinija.¹³⁵ R. Karbauskis visiškai atkartoją Kinijos naratyvus – apie tai, kad visuomenės netenkina esama politika, turinti itin mažą palaikymą, sukėlusį esą didžiulius nuostolius, o visi konfliktai turėtų būti išspręsti draugiškai, Lietuvai renkantis vienintelį mažajai valstybei prieinamą kelią – balansavimą bei neutralitetą didžiųjų galių atžvilgiu.

Užsienio politikos konsolidacijos trūkumas buvo regimas ne tik politiniu, bet ir visuomeniniu lygmeniu. Kinijos viltys sulaukti „valdžių pasikeitimo“ turėjo svaraus pagrindo atsižvelgiant į visuomenėje dominuojančias nuomones. 2022 m. sausį paskelbtoje URM užsakymu atliktoje „Vilmorus“ apklausoje kaip blogus ir labai blogus Lietuvos santykius su Kinija nurodė 84 proc. respondentų (atitinkamai su Baltarusija – 90 proc., o Rusija – 90 proc.), tačiau tik 13 proc. apklaustųjų rėmė tuometės Vyriausybės Kinijos atžvilgiu vykdytą politiką ir vertino ją teigiamai ar labai teigiamai, o 60 proc. apie pastarąją atsiliepė kaip tik neigiamai.¹³⁶ Be to, remiantis šios apklausos duomenimis, tik 17,3 proc. Lietuvos gyventojų vis dar pasitikėjo Vyriausybe¹³⁷ – vėliau šią informaciją citavo ir Kinijos žiniasklaida.¹³⁸ Tuo metu politologai R. Vilpišauskas ir L. Jonavičius įspėjo, kad toks rezultatas gali lemti būsimos politikos nenuoseklumą bei valdžiai klįjuojamą arogancijos etiketę, nebent ji imtų taisyti savo strateginės komunikacijos klaidas.¹³⁹ Taigi, jei

¹³³ 15min.lt, „R.Karbauskio žinia Kinijai: jei ateisime į valdžią, pakeisime Taivano atstovybės pavadinimą“, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r-karbauskio-zinia-kinijai-jei-ateisime-i-valdzia-pakeisime-taivano-atstovybes-pavadinima-56-1624718>

¹³⁴ Jūratė Skėrytė, BNS, „R.Karbauskis prašo Vyriausybės įgaliojimų derėtis su Kinija dėl santykių atkūrimo“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r-karbauskis-praso-vyriausybes-igaliojimu-deretis-su-kinija-del-santykiu-atkurimo-56-1643312>.

¹³⁵ 15min.lt, „R.Karbauskis Kinijos valdžios ruporui: sprendimus priėmė Lietuvos valdžia, o ne žmonės“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r-karbauskis-kinijos-valdzios-ruporui-sprendimus-prieme-lietuvas-valdzia-o-ne-zmones-56-1637990>.

¹³⁶ ELTA, „URM apklausa: blogiausi santykiai su Rusija, Baltarusija ir Kinija“, Delfi, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/urm-apklausa-blogiausi-santykiai-su-rusija-baltarusija-ir-kinija-89172913>

¹³⁷ Infogram, „Pasitikėjimas Lietuvos Institucijomis (proc.)“, žiūrėta 2025 m. balandžio 3 d., <https://infogram.com/pasitikėjimas-lietuvas-institucijomis-1hxr4zx98njdq6y>.

¹³⁸ Global Times, „President admits mistake, but will Lithuania correct mistake? - Global Times“.

¹³⁹ Vaidotas Beniušis, „Apklausa: dauguma Lietuvos gyventojų nepritaria politikai Kinijos atžvilgiu“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/apklausa-dauguma-lietuvas-gyventoju-nepritaria-politikai-kinijos-atzvilgiu-56-1626212>.

visuomenės apklausas laikytume svariu visuomenės nuomonės indikatoriumi, tuo metu iš tiesų buvo matomas akivaizdus nepritarimas Lietuvos vykdytai užsienio politikai Kinijos klausimu.

GSSC (buvusio RESC) 2024 m. vasarį publikuotame tyrime, kuriame remiamasi 2023 m. vasarą atliktų apklausų duomenimis (tyrimu siekta įvertinti trijų Baltijos valstybių visuomenių jautrumą bei atsparumą Kinijos įtakai informacinėje srityje), pastebima, kad nepaisant to, kad Kinija daugumos respondentų iš Lietuvos yra laikoma politine grėsme tarptautinei tvarkai, vis dėl to nepakankamai dėmesio skiriama jos strateginei komunikacijai, kuri siekia pakenkti demokratiniais procesams. Pastebėta, kad Lietuvoje vis dar gajus mažos, negalinčios daryti įtakos valstybės įvaizdis, manoma, kad nevertėtų kištis į Kinijos reikalus motyvuojant tuo, kad Lietuva patyrė daug ekonominių nuostolių dėl Taivano politikos taikymo.¹⁴⁰ Tad nors ir visuomenė į Kiniją pradėjo žiūrėti kiek įtariau, tačiau Kinijai bent iš dalies pavyko pasiekti, kad labiau vyrautų pro-kiniškas naratyvas, neleidžiantis į Taivano politiką žiūrėti veikiau kaip į galimybę, o ne praradimą. Kitaip sakant, didžioji dalis Lietuvos visuomenės vis dar buvo rinkę rinktis būtent Kinijos pasiūlytą įsivaizduojamo asimetrinio santykio variantą.

2023 m. nusivylimas Lietuvos deklaruota vertybine Taivano politika nebuvo niekur išnykęs ir veikiau tik stiprėjo – opozicijos politikai, verslo atstovai ir prezidentūra ėmė vis dažniau kalbėti apie tai, kad santykius su Kinija vertėtų vystyti bendrai ES priimtos politikos rėmuose, taip pat stengiantis pastaruosius ir atkurti. Delfi.tv laidoje tuometis parlamentaras, Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ narys Lukas Savickas paragino kolegas politikus būti gudresniais, labiau derinti pragmatinę ir vertybinę politiką, sekti ES užsienio politikos linija. Jis taip pat išreiškė nuogąstavimą, kad po to, kai 30 metų Lietuva užsienio politikoje „veikė kaip vienas kumštis“ ir „nereikėjo jokių diskusijų“, priėmę skubotą sprendimą užmegzti glaudesnius ryšius su Taivanu (veikiausiai omenyje turėdamas iš to kylantį didesnę JAV dėmesį Lietuvai, o kartu – ir Rusijos grėsmei – *aut. past.*) iš tiesų pritraukėme tik dar didesnę bėdą – „bėgdami nuo vilko užsirovėme ant meškos“.¹⁴¹ Jam antrino ir tuometis Lietuvos prekybos ir pramonės rūmų prezidentas Andrius Romanovskis, pažymėdamas, kad nors ir Taivano politika buvo Lietuvos strateginis pasirinkimas, tačiau tikino, kad turėtų atsimentinti, jog vis dėlto Lietuvai svarbiausia grėsmė yra ne Kinija, bet Rusija ir taip pat ragino šiuo klausimu rinktis advokatauti ES, o ne JAV politikos pusę.¹⁴² Panašiu metu pasirodė ir prezidento patarėjos A. Skaistgirytės raginimas „maksimaliai Lietuvai geresniu būdu išrišti“ konfliktą su Kinija – ji tvirtino, kad Kinija yra ne tik svarbi globalaus pasaulio žaidėja, su kuria reikėtų atstatyti santykį bei diplomatinis saitų, bet ir didinti prekybą su šia šalimi, kuri, jos teigimu, tuo metu buvo pernelyg

¹⁴⁰ Simona Merkinaitė et. al., „Classic Cleavages in a New Light: Chinese Informational Influence in the Baltics“, Geopolitics and Security Studies Centre (GSSC), žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.gssc.lt/en/publication/classic-cleavages-in-a-new-light-chinese-informational-influence-in-the-baltics/>

¹⁴¹ „Iš esmės. Ar keičiasi Lietuvos požiūris į Kiniją?“ 42:53 – 43:55.

¹⁴² „Iš esmės. Ar keičiasi Lietuvos požiūris į Kiniją?“ 38:48 – 40:18.

nedidelė.¹⁴³ Šiek tiek anksčiau prezidento patarėja minėjo, kad „jei Kinija išgirstų Lietuvos žinią, santykius būtų galima vėl normalizuoti“.¹⁴⁴ Taigi, 2023 m. žymėjo ne tik Kinijos Lietuvai palaipsniui vis mažinamą ekonominį spaudimą, bet ir vis garsesnes kalbas dėl santykių su Kinija normalizavimo Lietuvoje – bent jau išlaikant ES liniją.

Artėjant 2024 m. Seimo rinkimams, konsolidacijos Kinijos politikos klausimo atžvilgiu taip pat buvo mažoka. Atitinkamai Kinija ir toliau siekė meistriškai išnaudoti Lietuvos politikų vienybės trūkumą – 2024 m. paskelbtoje grėsmių ataskaitoje, minima, kad Kinijos žvalgyba itin domisi vidaus politika, o ypač – rinkimais, ir ji intensyviai ieškojo asmenų, kuriems būtų pasiūlyta bendradarbiauti.¹⁴⁵ Valstybės saugumo departamento vadovas D. Jauniškis, pažymėjo, kad Kiniją itin domino, kurie politikai yra daugiau pro-kiniški, ir pastaroji siekė, kad kuo daugiau tokių asmenų būtų išrinkti, taptų valdančiosios koalicijos dalimi ir pakeistų *status quo* – stiprią, advokataujančią Lietuvos poziciją Taivano atžvilgiu.¹⁴⁶ Iš tiesų priešrinkiminiu laikotarpiu pasigirdo vis daugiau balsų, kalbančių apie poreikį normalizuoti santykį su Kinija ir atkurti diplomatinius santykius, o tokios programinės nuostatos išreikštos visų dabartinių koalicijos partnerių – Lietuvos socialdemokratų partijos, „Nemuno aušros“ ir Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ rinkimų programose. Nors ir socialdemokratų partijos programoje buvo ir tolesnių santykių su Taiwanu *status quo* palaikymas,¹⁴⁷ demokratai siūlė vykdyti pragmatinę politiką Kinijos atžvilgiu, pernelyg nenutolstant nuo ES diktuojamos krypties, o „Nemuno aušra“ siūlė keisti Taivano atstovybės pavadinimą.¹⁴⁸ Tų pačių metų gruodį Kinija reagavo į URM įvykdytą trijų personalo narių iš Kinijos reikalų patikėtinio biuro išsiuntimą, teigdama, kad neva Lietuva ir vėl blogina tarpusavio santykius ir išreiškė viltį, kad naujoji Lietuvos Vyriausybė vadovausis vyraujančiu tarptautiniu sutarimu, laikysis vienos Kinijos principo ir sudarys sąlygas Kinijos ir Lietuvos santykių normalizavimui.

¹⁴³ BNS, „A.Skaisgirytė ragina ‚maksimaliai Lietuvai geresniu būdu išrišti‘ konfliktą su Kinija“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/a-skaisgiryte-ragina-maksimaliai-lietuvai-geresniu-budu-isristi-konflikta-su-kinija-56-2151694>.

¹⁴⁴ „Žinių radijas“, „Verslas gavo aiškų signalą: „Absoliučiai visos šalys kalbant apie Kiniją aiškiai pasakė, kad nebus aktyvios ginant Lietuvą“ žiūrėta 2025 m. gegužės 4 d. <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2023/01/21/news/verslas-gavo-aisku-signal-a-absoliucia-visos-salys-kalbant-apie-kinija-aiskiai-pasake-kad-nebus-aktyvios-ginant-lietuva--25857083>

¹⁴⁵ Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2024“, VSD, 43–44, <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2024/03/GR-2024-02-15-LT-1-1.pdf>

¹⁴⁶ Augustė Lyberytė, „Jauniškis įspėja: naivu galvoti, kad žvalgybine prasme Kinija Lietuvoje nieko nedarys“, LRT.lt, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2410589/jauniskis-ispeja-naivu-galvoti-kad-zvalgybine-prasme-kinija-lietuvoje-nieko-nedarys>

¹⁴⁷ Gailė Jaruševičiūtė-Mockuvienė, „Centro kairės partijos žada santykių su Kinija atšilimą: nesutaria tik dėl Taivaniečių atstovybės pavadinimo likimo“, Delfi, žiūrėta 2025 m. gegužės 8 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/politics/centro-kaires-partijos-zada-santykiu-su-kinija-atšilima-nesutaria-tik-del-taivanieciu-atstovybes-pavadinimo-likimo-120055053>

¹⁴⁸ *Ibid.*

Kinija pridūrė, kad ne vienas Lietuvos politikos veikėjas išreiškė norą gerinti ryšius su Kinija.¹⁴⁹ Tai rodo, kad nepaisant politikų demonstruojamų intencijų, pozicija dėl Kinijos nebuvo vienareikšmiška ir jai palanki net ir 2024 m. laikotarpiu.

Tad visu šiuo laikotarpiu veikiau demonstruojamas ne Lietuvos politikų užtikrintumas Kinijos politikos klausimu, o veikiau jo stoka, lydimą itin didelio nuomonių bei požiūrių išsiskyrimo. Be to, neigiamą požiūrį į tuometinius Vyriausybės veiksmus, remiantis apklausų duomenimis demonstravo ir visuomenė, o pati kritika iš politikų pusės ilgainiui buvo linkusi tik stiprėti. Būtent tokį vidaus poveikslą „pamatė“ Kinija, staiga metusi itin didelius dėmesio resursus Lietuvos vidaus politikos aktualijoms ištirti ir įžvelgė dideles galimybes greitai Lietuvos pozicijos kaitai. Vargu, ar toks politikų pozicijų išsiskyrimas galėjo paskatinti nutraukti šias diskusijas „iššaukusį“ ekonominį spaudimą.

Akivaizdu, kad anaipol, nei būtų galima tikėtis pagal teorijos prielaidas, Lietuvos vidaus politikos veikėjai nepasižymėjo konsolidacijos Taivano atstovybės įkūrimo požymiais – ryšius su Taivanu nusprendusi užmegzti Užsienio reikalų ministerija nesikonsultavo nei su prezidentūra, nei su kitomis valdančiosios koalicijos partijomis, nei su ta pačia Vyriausybe – Ekonomikos bei inovacijų ministerija. Atitinkamai nuomonės išsiskyrė ir jau tariantis dėl galimo atstovybės pavadinimo keitimo – G. Nausėda tikino, kad būtina suvienodinti pavadinimą visomis kalbomis ir tik tada imti spręsti ekonominio spaudimo klausimą, o užsienio reikalų ministro komandai atrodė, kad net ir mažiausių korekcijų galima imtis tik išsprendus pačią ekonominio spaudimo problemą. Ilgainiui net ir retorika vienos Kinijos politikos klausimu nebuvo itin nuosekli – po to, kai buvo paskelbta apie siekį normalizuoti santykius, visa tai sutapo ir su kintančia retorika, vengiančia Taivano valstybiškumo pripažinimo. Vis dėlto svarbu pažymėti, kad retorikos pokytis iš tiesų sutapo su pačiu oficialiu ekonominio spaudimo Lietuvai pripažinimo faktu, o tai žymi tikslų laiko skalės sutapimą. Nepaisant to, kad Kinija nuolatos kartojo, kad būtent čia slypi jos tikroji pykčio priežastis, šis nepriklausomas kintamasis, apėmęs nuomonių dėl Taivano atstovybės pavadinimo konsolidacijos paieškas, nepasitvirtino, tad įvardytas kaip „nereikšminga sąlyga“ – veiksnys, neturėjęs poveikio tiriamam rezultatui ir sutapęs tik atsitiktinai.

Lietuvos politikos veikėjų pozicijos nuoseklumas nebuvo pastebėtas ir Lietuvos užsienio politikoje Kinijos atžvilgiu. Kinija, kaip ir būtų galima tikėtis pagal teorijos rėmus, gana greitai ėmė reaguoti į Lietuvos vidaus politikos aktualijas, sekdamą veikiau neigiamas Lietuvos politikų bei visuomenės nuotaikas dėl „supriešinto“ santykio su Kinija. Nors ir „valdžios perversmas“ neįvyko, tačiau visu tiriamuoju laikotarpiu buvo itin daug išsiskiriančių vidaus veikėjų nuomonių – kai kurie

¹⁴⁹ The Office of the Charge d’Affaires of the People’s Republic of China in the Republic of Lithuania, „Foreign Ministry Spokesperson Lin Jian’s Regular Press Conference on December 2, 2024“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., http://lt.china-office.gov.cn/eng/fyrth/202412/t20241217_11495801.htm.

iš jų netgi siūlė asmeniškai susitarti su Kinija, o pats Kinijos politikos klausimas netgi pradėtas aptarinėti ir tarptautinėje erdvėje. Lietuvos visuomenė taip pat buvo linkusi skeptiškai žvelgti į konfliktą su Kinija sukėlusią pro-taivanietišką Vyriausybės poziciją. Galiausiai gana atvirai imama kalbėti, kad Lietuvai iš tiesų Kinijos politikos klausimu būtų geriau laikytis bendros ES linijos, o tai atsispindėjo ir 2024 m. rinkimų batalijose. Galima matyti, kad didesnės kalbos dėl santykių su Kinija normalizavimo taip pat labiau pastebimos būtent 2023 m. gale, t. y. ekonominio spaudimo nutraukimo laikotarpiu. Tačiau Taivano klausimo advokatavimas nebuvo pamirštas ir 2024 m. rinkimų metu, o ir dabartinės Vyriausybės „pro-kiniška“ pozicija, bent jau jos formavimosi laikotarpiu, nebuvo itin ryški. Pasak R. Borutos, būtent auganti trintis Lietuvos viduje dėl santykių su Kinija ir Taivanu bei nevieninga Lietuvos politikų nuomonė Taivano klausimu yra tai, ko laukia Kinija,¹⁵⁰ o bet kokius tą indikuojančius ženklus Kinija meistriškai išnaudos kaip galimybes savo tikslams pasiekti.¹⁵¹ Vis dėlto nors ir Kinija galėjo naudotis vidaus nesutarimais, tačiau nebuvo tikra, ar dėl to pavyks pasiekti pokyčių ir užtikrinti Lietuvos vidaus pozicijos ar valdančiųjų partijų pasikeitimą. Lietuvos politikų „rietenos“ sutapo su tiriamuoju laikotarpiu, bet Kinijos taikomam spaudimui nepavyko visiškai išderinti Lietuvos vidaus veikėjų tarpusavio sutarimo, o opozicinės partijos šiuo laikotarpiu taip pat negalėjo įgyvendinti kategoriško sprendimo keisti Taivano atstovybės pavadinimą. Tad nors ir vidaus politikos veikėjai nuolat kalbėjo apie pokyčius, vidaus politikos poslinkis nebuvo pakankamai tvarus ir išliko retoriniame lygmenyje – o to nepakanka, kad Kinija įsitikintų pasiekusi norimą tikslą ir savo noru pakeistų sprendimą taikyti ekonominį spaudimą. Tad šį nepriklausomą kintamąjį galėtume įvardyti nebent kaip taip pat „paremiančią sąlygą“ – svarbų veiksnį, padėjusį pasiekti rezultatą, bet patį iš savęs nesantį nei pakankamą, nei būtiną tikslui pasiekti.

Vienas iš Lietuvos vidaus ir užsienio politikos konsolidaciją indikuojančių kintamųjų, apibrėžiantis pozicijų dėl Taivano atstovybės pavadinimo konsolidaciją, nepasitvirtino ir buvo įvardytas kaip „nereikšminga sąlyga“. Kitas kintamasis, demonstruojantis Lietuvos politikos nenuoseklumą Kinijos atžvilgiu – įvertintas kaip „paremiančioji sąlyga“, kadangi veiksmų stoka šiuo laikotarpiu negalėjo Kinijai duoti akstino nustoti spausti Lietuvą. Atitinkamai hipotezė H1, teigianti, kad Kinijos ekonominis spaudimas Lietuvai nutrauktas dėl Lietuvos vidaus politikos veikėjų konsolidacijos Taivano atstovybės pavadinimo atžvilgiu, nepaisant dalies politikų svyravimų dėl santykio su Kinija, nepasitvirtina.

¹⁵⁰ Ramūnas Jakubauskas, „Dar vienas baubas iš Rytų: ar Lietuvai verta nerimauti dėl galimo Kinijos kišimosi į būsimus rinkimus?“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dar-vienas-baubas-is-rytu-ar-lietuvai-verta-nerimauti-del-galimo-kinijos-kisimosi-i-busimus-rinkimus-56-1956508>.

¹⁵¹ 15 min.lt, „Ginčų dėl Taivano atgarsiai“.

H2: Kinijos sprendimas nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai susijęs su Europos Komisijos pateikta byla PPO ir paspartintu ES kovos su prievarta priemonės priėmimo procesu.

3.4.3 Pasaulio prekybos organizacijoje Kinijai Europos Komisijos iškelta byla

Lietuva, kaip ES narė, prekybos politikos teises yra perdavusi Europos Sąjungai, tad poveikis Lietuvos ekonomikai gana greitai ėmė daryti žalą ir bendrai rinkai. Minėtu laikotarpiu Europos Komisija pateikė bylą Pasaulio prekybos organizacijai (PPO) teigdama, kad ši ekonominė prievarta pažeidžia tarptautines prekybos taisykles. Tai skatina įvertinti, ar šis veiksmas galėjo paskatinti Kiniją persvarstyti savo sprendimą Lietuvai ir toliau taikyti ekonominį spaudimą.

Visų pirma, Lietuvos politikai stengėsi parodyti, kad Lietuvos ekonominio spaudimo klausimas – tai ir visos Europos Sąjungos rūpestis. 2021 m. gruodžio pradžioje G. Landsbergis kreipėsi į Europos Komisiją – ES diplomatijos vadovą Josepą Borrelį ir už prekybą atsakingą Komisijos vicepirmininką Valdį Dombrovskį, prašydamas įsikišti į konfliktą su Kinija sprendžiant prekybos trikdžius.¹⁵² Vos po kelių dienų bendrame J. Borrelio ir V. Dombrovskio pareiškime teigta, kad renkama informacija dėl Kinijos taikomo ekonominio spaudimo, o jai pasitvirtinus svarstoma kreiptis į PPO, siekiant įvertinti taikomų veiksmų suderinamumą su tarptautinės prekybos taisyklėmis.¹⁵³ Pačioje metų pabaigoje Vyriausybės vadovė Ingrida Šimonytė televizijos kanalui „Info TV“ pabrėžė, kad tarptautinėje erdvėje ekonominio spaudimo klausimas jau nebuvo vertinamas kaip vien tik Lietuvos problema. Ministrė pirmininkė minėjo, kad apie tai kalbėjo ne tik Borrellis bei Europos Komisijos atstovai, bet ir kitų valstybių prezidentai ar Vyriausybių vadovai pabrėždami, kad Lietuvos partneriai Kinijos spaudimą vertina kaip nepagrįstą, kadangi tiki, kad Lietuva turi teisę pasirinkti, su kuo plėtoti ekonominius ryšius.¹⁵⁴ Pačioje 2022 m. pradžioje G. Landsbergis tikino, kad itin svarbu parodyti, kad Kinija, taikydama ekonominį spaudimą, paveikė ne tik dvišales, bet ir tarptautines prekybos grandines – įskaitant ES, kaip bendrąją rinką – taip bandydama nurodyti, kur ir kaip ES gali ir turi investuoti, o tai, jo teigimu, yra ir grubus tarptautinių prekybos taisyklių ir

¹⁵² Augustas Stankevičius, BNS, „Landsbergis prašo Europos Komisijos įsikišti dėl Kinijos veiksmų“, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/landsbergis-praso-europos-komisijos-isikisti-del-kinijos-veiksmu-88873725#Echobox=1638797176>

¹⁵³ European Commission, „Joint Statement by High Representative/Vice-President Josep Borrell and Executive Vice-President Valdis Dombrovskis on China's measures against Lithuania“, žiūrėta 2025 m. kovo 14 d., https://policy.trade.ec.europa.eu/news/joint-statement-borrell-and-dombrovskis-chinas-measures-against-lithuania-2021-12-08_en

¹⁵⁴ BNS, „Premjerė: įtampa su Kinija tarptautinėje erdvėje nėra vertinama tik kaip Lietuvos problema“, Alfa.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://www.alfa.lt/lietuva/premjere-itampa-su-kinija-tarptautineje-erdveje-nera-vertinama-tik-kaip-lietuvos-problema/241625/>

grubus PPO taisyklių organizacijos nuostatų pažeidimas.¹⁵⁵ Tuo metu Lietuvai pavyko parodyti, kad šis ekonominis spaudimas veikia visą bendrąją ES rinką ir yra skubiai sprendžiamas tarptautinės prekybos klausimas.

Visa tai netruko duoti apčiuopiamų rezultatų – 2022 m. sausio 27 d. Europos Komisija pateikė oficialų prašymą konsultacijoms su Kinija dėl jos taikomo neteisėto ekonominio spaudimo Lietuvai ir Europos Sąjungai ir pradėjo bylą Pasaulio prekybos organizacijoje. ES prašyme teigiama, kad Kinijos taikomi ribojimai pažeidžia PPO teisės normas, reglamentuojančias prekybą prekėmis ir paslaugomis.¹⁵⁶ Komisaras V. Dombrovskis pažymėjo, kad taip buvo pasielgta po galybės nepavykusių bandymų šį ginčą išspręsti dvišaliu būdu.¹⁵⁷ Analitiko Noah Barkino teigimu, ši byla buvo itin naudinga, kadangi Kinija neteko galimybės vaizduoti šį konfliktą kaip visiškai „dvišalės prigimties“.¹⁵⁸ Be to, ši byla PPO buvo pradėta gerokai anksčiau, nei įprasta – vos po 2 mėn. nuo netiesioginių sankcijų taikymo pradžios ir demonstravo retą ES vienybę.¹⁵⁹ A. Pranckevičiaus teigimu, per stebėtinai trumpą laiką surinkti faktai, leido Europos Komisijai inicijuoti bylą. Tai įgalino itin spartus įrodymų surinkimas – Lietuva, kai tik prasidėjo ekonominis spaudimas, kiekvieną dieną teikė Europos Komisijai teikė medžiagą, rodančią, kad įmonės, dirbančios su Lietuva ar naudodamos lietuviškus komponentus patyrė prekybos trukdžius.¹⁶⁰ Taigi, Lietuvai pavyko įrodyti Kinijos netiesioginių sankcijų egzistavimą ir stebėtinai greitai tai paversti ne tik ES, bet ir tarptautinės prekybos taisyklių nesilaikymo klausimu.

Kinija nuo pat pradžios neigė Lietuvai taikiusi ekonominį spaudimą. Kinija bandė parodyti, kad Lietuva paprasčiausiai „apsimetinėja“, jog jai yra taikomas ekonominis spaudimas ir taip tik siekia pritraukti kitų valstybių bei tarptautinių institucijų dėmesį.¹⁶¹ Kinija tikino, kad Lietuvos gamintojai nepatiria trukdžių muitinės sistemoje, tačiau patys kinų verslininkai, baimindamiesi ateities rizikų,

¹⁵⁵ 15min.lt, „G.Landsbergis: ES solidarumas – efektyviausias instrumentas prieš Kinijos ekonominį ir politinį spaudimą“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/g-landsbergis-es-solidarumas-efektyviausias-instrumentas-pries-kinijos-ekonomini-ir-politini-spaudima-56-1628262>.

¹⁵⁶ Užsienio reikalų ministerija, „Dėl Kinijos taikomo ekonominio spaudimo Lietuvai Europos Komisija inicijuoja bylą Pasaulio prekybos organizacijoje“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/del-kinijos-taikomo-ekonominio-spaudimo-lietuva-europos-komisija-inicijuoja-byla-pasaulio-prekybos-organizacijoje:25105>.

¹⁵⁷ Stuart Lau, „EU sues China in WTO over Lithuania blockade“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d. <https://www.politico.eu/article/eu-sues-china-wto-lithuania-blockade/>

¹⁵⁸ 15min.lt, „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče: viltys blėsta“, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/analitikas-apie-neviesus-prancuzijos-vokietijos-ir-briuselio-veiksmus-lietuvas-ir-kinijos-gince-viltys-blesta-57-1636040>.

¹⁵⁹ Jurgita Šimelevičienė, „Teisininkas įvertino ES galimybes laimėti bylą prieš Kiniją: „Tai bus testas PPO“, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/teisininkas-ivertino-es-galimybes-laimeti-byla-pries-kinija-tai-bus-testas-ppo-662-1634186>.

¹⁶⁰ „A. Pranckevičius apie PPO bylą prieš Kiniją: tai daug didesnė problema nei tik santykiai su Lietuva“, nufilmuota 2022 m. sausio 27 d., „Lietuvos ryto“ televizija, 0:44 - 01:45, paskelbta „Lrytas.tv“ 2022 m. sausio 27 d., <https://tv.lrytas.lt/zinios/lietuvas-diena/2022/01/27/news/a-pranckevicius-apie-ppo-byla-pries-kinija-tai-daug-didesne-problema-nei-tik-santykiai-su-lietuva-22197599>

¹⁶¹ Global Times, „Biz Quick Take: By blocking deal with Chinese firm, Lithuania is going rogue“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245265.shtml>.

savanoriškai vengia Lietuvos ir siekia perorientuoti tiekimo grandines.¹⁶² Tad ES, pateikusi bylą Pasaulio prekybos organizacijai, pabrėžė ir pripažino patį ekonominio spaudimo faktą – organizacijos teigimu, nors ir taikomos sankcijos buvo netiesioginės, jos iš esmės buvo akivaizdžiai suderintos su Kinijos Vyriausybės veikimu, o patys Kinijos verslo subjektai skatinti sekti pastarosios linija.¹⁶³ Taigi, šiuo atveju asimetrinis santykis ne tik buvo reikšmingai „buferizuotas“ ES pagalba, taip jį perkeliant į ES–Kinijos galių santykį, bet ir pripažintas pats Kinijos veikimo tyčinis pobūdis, parodant, kad visų Kinijos veikėjų veiksmai derinti ir nebuvo autonomiški.

PPO byla Kinijai pasižymėjo ir reikšmingu diplomatinio svoriu bei teisinio precedento atsiradimu, Kinijai pirmą kartą taikant tokio masto ekonominį spaudimą. ES prekybos komisaro Valdžio Dombrovolskio teigimu, pradėta byla PPO itin svarbi kaip ES diplomatinis gestas, kadangi Briuselis sukritikavo Kiniją dėl neteisėtų veiksmų bei pademonstravo, kad bent jau technine prasme ES yra pasirengusi nesutikti su Kinijos veiksmais, kenkiantiems visos rinkos vientisumui.¹⁶⁴ A. Pranckevičius antrino, kad ši byla – tai ne tik solidarumo išraiška su Lietuva, bet ir labai aiškus signalas Kinijai, kad tokie prievartiniai ekonominiai veiksmai yra netoleruoti. Būtent ši byla, viceministro teigimu, parodo, kaip ES geba apginti savo interesus, vidaus rinkos integralumą bei taip pat paskatino spartesnę kovos su prievarta priemonės priėmimą.¹⁶⁵ Galiausiai tai suteikė pagrindą ir kitoms nukentėjusioms šalims kolektyviai pasipriešinti Pekino ekonominės prievartos praktikai, prisijungiant prie PPO konsultacijų proceso dėl neteisėto prieš Lietuvą taikomo ekonominio spaudimo.¹⁶⁶ Tą darė ne tik tiesiogiai nukentėjusios, bet ir suinteresuotos Lietuvos sąjungininkės – neilgai trukus JAV, Kanada, Australija, Jungtinė Karalystė, Japonija ir Taivanas pateikė prašymus prisijungti prie ES ir Kinijos konsultacijų.¹⁶⁷ Ši byla iš tikro demonstravo neregėto masto susitelkimą ekonominio spaudimo akivaizdoje, o ypač – ES galimybę veikti tokio spaudimo akivaizdoje.

Vis dėlto egzistuoja argumentų, kurie rodo, kad tikimybė Kinijai pralaimėti šią bylą nebuvo labai didelė – tačiau galime teigti, kad pats bylos iškėlimo faktas galėjo turėti apčiuopiamos žalos Kinijos reputacijai. Visų pirma, pabrėžiami bylos PPO apribojimai – esmine problema įvardyta tai, kad tarptautinės prekybos taisyklės neapibrėžia, kaip kovoti su ekonomine prievarta, o ir pats ekonominės prievartos egzistavimo įrodymas gali būti teisiškai net ir neįmanomas. Portalo „Politico“

¹⁶² Global Times, „China urges EU not to be ‘kidnapped’ by Lithuania after Brussels’ lawsuit threat“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1250056.shtml>.

¹⁶³ Šimelevičienė, „Teisininkas įvertino ES galimybes laimėti bylą prieš Kiniją“.

¹⁶⁴ Stuart Lau ir Sarah Anne Aarup, „EU gives China a nudge rather than a slap over Lithuania“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d. <https://www.politico.eu/article/eu-china-nudge-slap-lithuania-wto-trade/>

¹⁶⁵ „A. Pranckevičius apie PPO bylą prieš Kiniją“, 02:30 – 05:47.

¹⁶⁶ Francesca Ghiretti, Grzegorz Stec ir Thomas des Garets Geddes, „An expert look at EU-China 2022 + China-Lithuania + EU-China WTO dispute“, MERICS, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://merics.org/en/merics-briefs/expert-look-eu-china-2022-china-lithuania-eu-china-wto-dispute>

¹⁶⁷ Užsienio reikalų ministerija, „Bendramintės partnerės demonstruoja beprecedentę paramą Lietuvai neteisėto Kinijos spaudimo akivaizdoje“ žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/bendramintes-partneres-demonstruoja-beprecedente-parama-lietuvai-neteiseto-kinijos-spaudimo-akivaizdoje:25139>.

teigimu, PPO, turėdama griežtas procedūras ir įstatymus, reikalaujančius didelės įrodymų naštos, nėra pakankamai lanksti, kad galėtų reaguoti į „pilkosios zonos“ veiksmus – asimetrinę ir hibridinę ekonominę prievartą.¹⁶⁸ Taip pat pažymėta, kad Kinija gali turėti pranašumą teisiniu požiūriu – nepaisant ES argumentų tvirtumo bei turimų įrodymų kiekio, Pekinas galėtų laimėti ginčą remdamasis, pavyzdžiui, nacionalinio saugumo išimtimis.¹⁶⁹ Tokioms nuomonėms antrinta ir Lietuvoje – Vilniaus pramonės ir verslo asociacijos (VPVA) prezidentas Sigitas Besagirskas pažymėjo, kad svarių abejonių dėl būsimų teigiamų procedūrų rezultatų kelia Kinijos įtaka kitoms PPO narėms iš Afrikos, Azijos bei Lotynų Amerikos dėl turimų ekonominio pobūdžio įsiskolinimų – o tai Lietuvos atžvilgiu neigiamai paveiktų balsavimo procedūras, kurių negalėtų atsverti vien JAV ar ES šalių balsai.¹⁷⁰ Tuometinis komisaras Virginijus Sinkevičius taip pat priminė, kad staigių veiksmų ir pokyčių tikėtis nereikėtų ir dėl pačių Europos Sąjungos šalių ekonominės priklausomybės nuo Kinijos.¹⁷¹ Taigi, vis dėlto PPO sprendimas turėjo daug daugiau simbolinės, o ne praktinės reikšmės, kurią smarkiai riboja tiek tinkamų apibrėžčių trūkumas, tiek pats politizuotas tarptautinės teisės pobūdis.

Svarių abejonių kelia ir pats PPO procedūrų „neveiknumas“. Nors ir 2023 m. paskelbtoje analizėje teigiama, kad nepaisant to, kad EK kreipimasis į PPO buvo svarbus politinis žingsnis – prie bylos prisijungė Japonija, Australija, Taivanas, Jungtinė Karalystė ir net JAV, taip šią bylą traktuodami kaip itin reikšmingą precedentą tarptautinės prekybos atžvilgiu – realios įtakos Kinijos veiksmams jis neturėjo, kadangi PPO ginčų sprendimo mechanizmas yra lėtas ir neveikia taip, kaip turėtų.¹⁷² Svarbu pabrėžti tai, kad nepaisant to, jog ES ir Kinija yra pasirašiusios alternatyvią apeliacinio arbitražo procedūrą, kuri leistų užbaigti skundo nagrinėjimo procesą net jei ir Kinija apskųstų kolegijos sprendimą,¹⁷³ PPO apeliacinės instancijos veikla yra paralyžiuota, kadangi JAV vetuoja visų naujų šios instancijos narių paskyrimą siekdama, kad būtų įgyvendinta apeliacinės sistemos reforma.¹⁷⁴ R. Vilpišauskas atkreipia dėmesį, kad ginčo sprendimas gali užtrukti ne tik dėl neformalaus spaudimo pobūdžio, ES įmonių nenoro kalbėti apie patiriamą spaudimą ir suteikti įrodymus, bet ir dėl Kinijos galimybės užginčyti sprendimą pateikiant apeliaciją iš esmės neveikiančiam apeliacijos mechanizmui, todėl išreiškė abejonę, ar dėl bylos PPO artimiausiu metu

¹⁶⁸ Lau ir Aarup, „EU gives China a nudge rather than a slap over Lithuania“.

¹⁶⁹ *Ibid.*

¹⁷⁰ Giedrius Gaidamavičius ir Augustas Stankevičius, BNS, „Ekspertai skeptiškai vertina PPO galimybes išspręsti Lietuvos ir Kinijos prekybos ginčą“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1599202/ekspertai-skeptiskai-vertina-ppo-galimybes-isspresti-lietuvos-ir-kinijos-prekybos-ginca?srsId=AfmBOop3EGE0eozfHgkqJo3RONRBvvgPArYFsawluoHHNqGrpFa680bE>

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² Matėj Hulička, „Lithuania’s WTO Case and Why It Won’t Change Anything“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d. <https://chinaobservers.eu/lithuanias-wto-case-and-why-it-wont-change-anything/>

¹⁷³ „An expert look at EU-China 2022“.

¹⁷⁴ Šimelevičienė, „Teisininkas įvertino ES galimybes laimėti bylą prieš Kiniją“.

Kinija galėtų koreguoti savo politiką Lietuvos atžvilgiu.¹⁷⁵ Patys teisininkai irgi įspėjo, kad Kinija tikriausiai yra nusimačiusi kelis žingsnius į priekį ir lengvai byloje atsitraukti nebus linkusi.¹⁷⁶ Tarptautinės prekybos teisės ekspertas pastebėjo, kad keblumų kelia ir tai, kad valstybės „mąsto nebe PPO, o geopolitiniu laiku“, tad kiekviena linkusi ginti vien savo interesus sau tinkamomis priemonėmis.¹⁷⁷ Kiti analitikai pažymėjo, kad nors ir PPO bylos iškėlimas yra svarbus gestas, rodantis ES solidarumą su Lietuva, tačiau patikino, kad svarbu užtikrinti, kad bylos iškėlimas nesutrukdytų kovos su ekonomine prievarta priemonės priėmimo procesui, kuri nurodoma kaip efektyvesnė priemonė kovai su ekonominiu spaudimu.¹⁷⁸ Galiausiai A. Pranckevičius priminė, kad Kinijai jau ne pirmą kartą iškeliama byla PPO, tad būtent pats bylos iškėlimo faktas nėra kažkuo tai išskirtinis.¹⁷⁹ Akivaizdu, kad PPO veiklos mechanizmai, taip kaip ir gana būdinga tarptautinės teisės srityje, iš dalies yra apriboti politinių sprendimų, todėl bylos iškėlimas, kaip veiksmas pats savaime, nėra itin atgrasus. Be to, veiksmus ekonominio spaudimo taikytoja gali interpretuoti savaip – lanksčiai prisitaikydama prie naujų aplinkybių bei numatydamą kitus veiksmus, besiremiant kitų, prieš tai iškeltų bylų patirtimi. Galiausiai ši tarptautinės prekybos taisyklės ne itin saugo ir šalį–taikinį dėl vis dažniau vykstančio prekybos „suginklinimo“.

2022 m. metų pabaiga žymėjo naują bylos PPO etapą. Gruodžio 7 d. EK pateikė pirmą prašymą PPO įsteigti arbitrų kolegiją po to, kai konflikto su Kinija nepavyko išspręsti sausį paskelbtų konsultacijų būdu.¹⁸⁰ Gruodžio 20 d. šis prašymas Kinijos atmetamas,¹⁸¹ tačiau 2023 m. sausį iš antro karto patvirtinama oficiali komisija, pradedanti bylos nagrinėjimo procedūras.¹⁸² Iš to galėtume spręsti, kad byla PPO, priešingai prognozėms, buvo tęsiama ir toliau.

Vis dėlto procesas nebuvo itin sklandus – PPO byla taip ir nebuvo baigta. 2024 m. vasarį EK paskelbė, kad suspenduoja bylą PPO dėl Kinijos taikytų ribojimų Lietuvai tikinant, kad tai esą – procedūrinis žingsnis.¹⁸³ Savo ruožtu analitikai ėmė svarstyti, ar toks žingsnis galėjo reikšti bandymą

¹⁷⁵ Gaidamavičius ir Stankevičius, BNS, „Ekspertai skeptiškai vertina PPO galimybes išspręsti Lietuvos ir Kinijos prekybos ginčą“

¹⁷⁶ Šimelevičienė, „Teisininkas įvertino ES galimybes laimėti bylą prieš Kiniją“.

¹⁷⁷ Camille Gijss ir Barbara Moens, „EU puts trade weapon on the table. Will it shoot?“ žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.politico.eu/article/eu-put-trade-weapon-table-will-it-shoot-china-economy/>

¹⁷⁸ „An expert look at EU-China 2022“.

¹⁷⁹ „A. Pranckevičius apie PPO bylą prieš Kiniją“, 05:58 – 06:20.

¹⁸⁰ BNS, „ES prašo PPO sudaryti arbitrų kolegiją dėl Kinijos varžymų importui iš Lietuvos“, <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2022/12/07/es-praso-ppo-sudaryti-arbitru-kolegija-del-kinijos-varzymu-importui-is-lietuvos>, Verslo žinios, 2025 m. žiūrėta balandžio 24 d.

¹⁸¹ Užsienio reikalų ministerija, „PPO pateiktas prašymas įsteigti arbitrų kolegiją dėl neteisėto Kinijos ekonominio spaudimo Lietuvai“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/ppo-pateiktas-prasymas-isteigti-arbitru-kolegija-del-neteiseto-kinijos-ekonominio-spaudimo-lietuvai:25794>

¹⁸² Užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis sveikina EK sprendimą kreiptis į PPO: svarbus žingsnis siekiant užkirsti kelią ekonominei prievartai ateityje“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/g-landsbergis-sveikina-ek-sprendima-kreiptis-i-ppo-svarbus-zingsnis-siekiant-uzkirsti-kelia-ekonominei-prievartai-ateityje:25761>.

¹⁸³ Mindaugas Laukagalis, „ES byla dėl Kinijos sankcijų Lietuvai – sustabdyta: ar Briuselis išsigando Kinijos drakono?“, LRT.lt, 2024 m. vasario 9 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2192187/es-byla-del-kinijos-sankciju-lietuvai-sustabdyta-ar-briuselis-issigando-kinijos-drakono>.

bet kokia kaina pagerinti ES santykį su Kinija ir vengti jį eskaluoti būtent prekybinėje srityje, tačiau nurodė, kad tokio ES poelgio priežastys išlieka neaiškos bei miglotos.¹⁸⁴ Tačiau diplomatų tikinimu, PPO byla jau buvo atnešusi naudos, kadangi Kinija visgi sustabdė ekonominį spaudimą, o ir iki to laiko ES susirūpino ekonomine priklausomybe nuo Kinijos ir sukūrė naujus mechanizmus, kurie leistų tokioms situacijoms užskirsti kelią ateityje.¹⁸⁵ Tad abejota tiesiogine PPO bylos nauda bei tolimesniu ES pozicijos tvirtumu – nepaisant to, kad pati byla nebuvo nutraukta, tačiau ji neatnešė lauktų dividendų ir netgi paskatino suabejoti dėl tikrosios ES pozicijos Lietuvos ir Kinijos konflikto atžvilgiu.

Apibendrinant galima teigti, kad PPO byla iš tiesų buvo svarbus žingsnis, kuris pirmą kartą įtraukė ne valstybę, o organizaciją – t. y. Europos Sąjungą į bylą, žyminčią beprecedentį Kinijos spaudimą bandant taikyti antrines sankcijas. Vis dėlto nepaisant itin didelės simbolinės šio žingsnio vertės, kuriančios teisinį precedentą panašios ekonominės prievartos ateityje akivaizdoje, realią praktinę naudą pasiekti buvo kur kas sudėtingiau – byloje iki pat 2024 m., kaip ir būtų galima tikėtis dėl stringančių ir lėtų bylos nagrinėjimo procesų, sprendimas taip ir nebuvo priimtas.

3.4.4. Kovos su prievarta priemonės priėmimo paspartinimas

Byla PPO nebuvo svarbiausias ir vienintelis Europos Sąjungos veiksmas, kuriuo ji siekė atliepti vis svarbesnę ekonominės prievartos problemą. Lietuvai taikyto ekonominio spaudimo akivaizdoje taip pat buvo paspartintas ir kovos su prievarta priemonės (*angl. anti-coercion instrument (ACI)*), leidžiančios ES imtis atsakomųjų veiksmų bendrajai rinkai apsaugoti, priėmimas. Tai skatina įvertinti, ar šis ES veiksmas galėjo prisidėti prie Kinijos sprendimo atsisakyti Lietuvai taikytų ekonominių sankcijų.

Vis dėlto vis akivaizdžiau ES regimas Kinijos ekonominis spaudimas prieš Lietuvą skatino politikus priminti apie šios priemonės priėmimo skubotumą. Būtent Kinijos veiksmai prieš Lietuvą suteikė politinį impulsą susitarimui dėl šios priemonės pasiekti, kadangi suvokta, kad ES tuo metu buvo bejėgė apsiginti nuo tokio tipo spaudimo.¹⁸⁶ Šios priemonės priėmimo „skubinimą“ advokataujantys balsai buvo girdimi visą laikotarpį iki priemonės priėmimo ir pačio ekonominio spaudimo prieš Lietuvą pabaigos – dar 2021 m. rugsėjo pradžioje G. Landsbergis neformaliame ES URM ministrų susitikime kalbėjo apie patiriamą spaudimą bei skatino ES kuo greičiau pradėti rengti

¹⁸⁴ „ES byla dėl Kinijos sankcijų Lietuvai – sustabdyta“.

¹⁸⁵ *Ibid.*

¹⁸⁶ „EU puts trade weapon on the table.“

ši reglamentą.¹⁸⁷ Kitame šio tipo susitikime 2022 m. sausio mėn. jis dar kartą pažymėjo, kad šis priėmimo skubotumas taip pat užkirstų kelią ir ekonominę prievartą taikančiai šaliai manipuliuoti ES politika: „būtina kuo greičiau sutarti dėl ES naujojo kovos su ekonomine prievarta instrumento, kurio tikslas ir būtų atgrasyti trečiąsias šalis nuo prekybos ribojimų, siekiant pakeisti ES ar jos šalių vykdomą politiką“.¹⁸⁸ Minėtosios priemonės priėmimo skubotumui antrino ir ekonomikos ir inovacijų ministrė A. Armonaitė, vildamasi, kad šis mechanizmas galėtų būti priimtas greičiau nei per pusmetį.¹⁸⁹ Viceministrė J. Neliupšienė 2023 m. gegužę dar kartą pakartojo, kad ši priemonė turi būti priimta kuo greičiau vien tam, kad Kinija negalėtų daryti įtakos ES politikai per ekonomiką.¹⁹⁰ Procesus skubinti skatinantys balsai buvo girdimi ir europiniu mastu – Prancūzijos užsienio reikalų ministras Jeanas Yvesas-Le Drianas pabrėžė, kad prie šios priemonės priėmimo spartos galėtų svariai prisidėti tuometinis Prancūzijos pirmininkavimas ES Tarybai 2022 m. pirmąjį pusmetį.¹⁹¹ Europos Komisijos pirmininke Ursula von der Leyen irgi minėjo, kad politinis susitarimas dėl šios priemonės priėmimo – itin svarbus, kadangi ši vienybė ES lygmeniu reikalinga ne tik tam, kad būtų galima ją net tik drąsiau ir greičiau naudoti, bet ir ryžtingiau taikyti.¹⁹² Ir iš tiesų, nors ir 2022 m. pradžioje leidinys „Politico“ buvo užsiminęs, kad tikriausiai minėtųjų priemonių priėmimas užtruks ne vienus metus, o ES tuo tarpu nerizikuos ištraukti į pilną ekonominį karą su Kinija ir galbūt apsiribos tik deklaratyviomis žinutėmis ir solidarumu.¹⁹³ Jau 2023 m. šis leidinys pažymėjo, kad galutinio susitarimo tikimasi iki vasaros atostogų, o kovos su prievarta priemonė greičiausiai įsigalios antroje metų pusėje.¹⁹⁴ Šis reglamentas, skirtas ES valstybių narių apsaugai nuo trečiųjų šalių prievartos, priimtas 2023 m. gruodžio mėn. 7 d. ir įsigaliojo po 20 dienų.¹⁹⁵ Tad iš tikro ne vienas politikas ragino kuo greičiau priimti kovos su prievarta priemonę būtent Kinijos–Lietuvos konflikto akivaizdoje ir

¹⁸⁷ Užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis: Jei santykiuose su Kinija veiksime ne ES 27 formatu – pralaimėsime daugelyje frontų“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/g.-landsbergis-jei-santykiuose-su-kinija-veiksime-ne-es-27-formatu-pralaimesime-daugelyje-frontu:24741>.

¹⁸⁸ Užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis: ES solidarumas – efektyviausias instrumentas prieš Kinijos ekonominį ir politinį spaudimą“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/g.-landsbergis-es-solidarumas-efektyviausias-instrumentas-pries-kinijos-ekonomini-ir-politini-spaudima:25081>.

¹⁸⁹ BNS, „A.Armonaitė: ES kovos su prievarta priemonė turi būti priimta greičiau nei per pusmetį“, 15min.lt/verslas, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/a-armonaite-es-kovos-su-prievarta-priemone-turi-buti-priimta-greiciau-nei-per-pusmeti-662-1630446>.

¹⁹⁰ Užsienio reikalų ministerija, „Viceministrė J. Neliupšienė: ES turi maksimaliai sumažinti priklausomybę nuo Kinijos“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministre-j.-neliupsiene-es-turi-maksimaliai-sumazinti-priklausomybe-nuo-kinijos:26135>.

¹⁹¹ Saulius Jakučionis, BNS, „Prancūzų ministras žada greitinti ES atsaką į Kinijos spaudimą Lietuvai“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prancuzu-ministras-zada-greitinti-es-atsaka-i-kinijos-spaudima-lietuvai-56-1628236>.

¹⁹² „EU puts trade weapon on the table.“

¹⁹³ Barbara Moens ir Giorgio Leali, „EU resorts to bluff in its trade conflict with China“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.politico.eu/article/eu-capitals-play-game-of-bluff-poker-about-quick-anti-china-action/>

¹⁹⁴ „EU puts trade weapon on the table.“

¹⁹⁵ BNS, „ES reakcija į Kinijos ekonominį spaudimą Lietuvai – įsigalioja apsaugą numatanti tvarka“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/es-reakcija-i-kinijos-ekonomini-spaudima-lietuvai-isigalioja-apsauga-numatanti-tvarka-662-2157716>.

prieš Lietuvą taikyto ekonominio spaudimo atvejis buvo vienas iš šio svarbių mechanizmo priėmimo katalizatorių.

Žinoma, tokią ACI priėmimo skubą lėmė ne vien tik Lietuvos bei Kinijos ekonominio spaudimo faktorius, bet ir šios priemonės galimybės ekonominio spaudimo akivaizdoje, įgalinančios ne tik atgrasymą, bet ir panašių veiksmų ateityje užkardymą. Šios priemonės idėja, kaip ir tvirtino patys kinai, sukurta JAV muitų ir tarifo karo pirmosios Trumpo kadencijos prieš ES akivaizdoje.¹⁹⁶ Švedijos tarptautinių santykių instituto analitikai pabrėžė, kad pagrindinis ACI tikslas – atgrasyti Kiniją nuo būsimų prievartos veiksmų, įspėjant apie galimą abipusių priemonių taikymą.¹⁹⁷ Ši priemonė suteikė Europos Komisijai įgaliojimus tirti, ar buvo naudojama prievarta, ir siūlyti atsakomąsias priemones, apimančias didesnius muitus, intelektinės nuosavybės apribojimus ar eksporto kontrolę, o pačią procedūrą atliekant ne ilgiau nei per vienerius metus.¹⁹⁸ Be to, šis instrumentas taip pat įgalina ir atsaką į „užslėptus“ veiksmus – tad šiuo atveju galima kalbėti ne tik apie Kinijos neoficialių veiksmų pripažinimą, bet ir pačių kontrpriemonių tokiam spaudimui atsiradimą, kuris anksčiau įvardytas kaip „pilkoji ekonominė zona“.¹⁹⁹ Kaip ir teigiama „Politico“, kovos su prievarta priemonė ne tik įgalina kovą prieš ekonominę prievartą, bet ir pakeičia vienbalsiškumo taisyklę, galiojančią sankcijų politikoje, daugumos balsu.²⁰⁰ Galiausiai taip Europos Sąjungai, kaip organizacijai, suteikiama daugiau įgaliojimų formuojant užsienio politiką – sritį, kurioje tradiciškai sprendimus priima ES šalys.²⁰¹ Šis ACI priėmimas priminė apie opią egzistavusią problemą ir „užlipdė“ jos spragas.

ACI priemonės efektyvumą įvertino ir mokslininkai – Ljiljana Biukovic moksliniame darbe pažymėjo, kad šis instrumentas įgalina valstybes atgrasyti nuo ekonominės prievartos taikymo sustiprinant ES bendrąją rinką ir taikant naująjį instrumentą tada, kai reikia.²⁰² Akio Tamura, naudodamas Morgan pasiūlytą branduolinio atgrasymo teoriją ir pritaikydama ją ekonominės prievartos atgrasymo klausimui, įvertinusi šios priemonės efektyvumą bei pagrįstumą, teigė, kad ji ne tik apibrėžia grėsmes ir siūlo atsakomąsias priemones, bet ir atliepia patikimumą bei nepriimtinos

¹⁹⁶ Barbara Moens ir Jakob Hanke Vela, „EU Flexes Geopolitical Muscle with New Trade Weapon“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.politico.eu/article/eus-newest-trade-tool-allows-brussels-to-hit-back-hard-against-economic-blackmail/>.

¹⁹⁷ „The limits of economic coercion“.

¹⁹⁸ „EU puts trade weapon on the table.“

¹⁹⁹ Stuart Lau ir Barbara Moens, „China’s Trade Attack on Lithuania Exposes EU’s Powerlessness“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.politico.eu/article/china-trade-attack-on-lithuania-exposes-eu-powerlessness/>.

²⁰⁰ „EU Flexes Geopolitical Muscle with New Trade Weapon“.

²⁰¹ „EU puts trade weapon on the table.“

²⁰² Ljiljana Biukovic, „The Lithuania-China Row: The European Union’s Search for a Strategy and Instruments to Deal With China“, *Legal Issues of Economic Integration*, 50, No. 4 (2023): 142, <https://researchers.allard.ubc.ca/en/publications/the-lithuania-china-row-the-european-unions-search-for-a-strategy>

žalos sukėlimą.²⁰³ Tad ši priemonė bet kokią (net ir netiesioginę) ekonominę prievartą iš esmės paverčia „bedante“ bei nereikšminga.

Vis dėlto verta pažymėti ir tam tikrus kovos su prievarta priemonės trūkumus, kurie skatina kiek skeptiškiau vertinti šios priemonės galimybes. Teisės ekspertų teigimu, Kinija galėtų tikinti, kad būtent ji yra šalis, patirianti prievartą, bei taip pat galima abejoti, ar priemonė yra pakankamai atgrasančio ir deeskaluojančio pobūdžio, kad jos taip ir netektų panaudoti realybėje.²⁰⁴ ECFR ekspertų analizėje teigiama, kad nors ir ACI gali būti veiksminga priemonė ekonominės prievartos atgrasymui, tačiau vien jos pačios tam nepakanka, tad reiktų sukurti platesnę atsparumo architektūrą, įskaitant ir prekybos diversifikaciją, kuri leistų efektyviau reaguoti į tokio pobūdžio grėsmes.²⁰⁵ Švedų analitikai taip pat pabrėžė, kad pats atgrasymas iš savęs neišsprendžia svarbių priežasčių, kodėl valstybės narės pritaria Kinijos prievartai – baimės dėl ekonominių pasekmių, o to padėtų išvengti veiksmų neutralizavimas – priemonės, sugeriančios patį prievartos poveikį.²⁰⁶ Priminta ir apie tai, kad jau ir taip egzistuojant interpretacijos problemai, galimą panaudą realybėje apsunkina ir tai, kad dalis ACI veiksmų – jau užsienio politikos kompetencijai priskirtinas klausimas, kuriame svaresnį balsą turi valstybės narės, ne pati ES.²⁰⁷ Vis dėlto šie aspektai labiau rodo tobulintinas ACI ypatybes, o ne esminius trūkumus.

Kinijos nuomonė apie naujosios kovos su prievarta priėmimą nors ir išoriškai buvo neigiama, tačiau iš tiesų – gana dvejopa. Visų pirma, ji bandė rodyti, kad ES žiniasklaidos dėmesys į galimą ES kovos su prievarta panaudą sprendžiant Lietuvos klausimą remiasi „atvirkštine politine logika“ – esą Lietuva pirma pažeidė Kinijos esminius interesus, tad neturėtų skųstis atsako priemonėmis, kurias ji prilygina „ekonominėi prievartai“.²⁰⁸ Visgi ši šalis stengėsi pademonstruoti, kad taip neva vykdomas Lietuvos ir ES sąmokslas: Kinijos komunistų partijos dienraščio teigimu, ES ir Lietuva drauge „prastūminėjo“ kovos su prievarta priemonės priėmimo poreikį Lietuvai klastojant parodymus, nors neva aišku, kad ši priemonė tiesiogiai nukreipta prieš Kiniją.²⁰⁹ Kita vertus, kai kurie Kinijos analitikai demonstravo kiek kitokį požiūrį – Sun Chenghao ir Wang Yexu teigimu, kovos su prievarta priemonės priėmimas Kinijos vis dėlto itin nesutrikdė, kadangi instrumentas jau

²⁰³ Akio Tamura, „Assessing the Potential of Punitive Measures in Deterring Economic Coercion: Advocating for the Efficacy of Anti-Coercion Instrument“ *European Research Studies Journal*, XXVII, No. 2, (2024), 47, 70 -71, <https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/121082/1/ERSJ27%282%29A4.pdf>

²⁰⁴ „EU puts trade weapon on the table.“

²⁰⁵ Jonathan Hackenbroich, „Tough trade: The hidden costs of economic coercion“, European Council on Foreign Relations (ECFR), žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://ecfr.eu/publication/tough-trade-the-hidden-costs-of-economic-coercion/>

²⁰⁶ „The limits of economic coercion“.

²⁰⁷ „EU puts trade weapon on the table.“

²⁰⁸ Global Times, „GT Voice: China-EU cooperation won't be sidetracked by US political game“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1241488.shtml>.

²⁰⁹ Global Times, „EU statement aids Lithuania in challenging one-China principle: experts“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1241047.shtml>.

rengiamas kurį laiką ir jokių būdu nėra nukreiptas vien į Kiniją, kadangi, jų teigimu, būtent ES ir JAV ekonominė ir prekybinė trintis buvo svarbiausia varomoji jėga. Ši priemonė Kinijos netgi laikyta naudinga ES strateginei autonomijai, tad ji nėra būtinai „bloga“ Kinijai, o taip pat išreikšta abejonė dėl jos panaudos realybėje.²¹⁰ Taigi, Kinija baiminosi kovos su prievarta priemonės priėmimo, nors ir kartu bandė išsiaiškinti, ar ji iš tiesų būtų tokia pavojinga jos interesų atžvilgiu.

Apibendrinant, ES kovos su prievarta priemonės priėmimas iš tiesų buvo paspartintas dėl Lietuvai taikyto Kinijos ekonominio spaudimo, kuris tapo puikiu tokio elgesio pavyzdžiu bei užtikrino tvirtą atsako galimybę panašių veiksmų akivaizdoje ir tai vertė Kiniją sunerinti. Vis dėlto ši priemonė, nors ir beveik neturinti trūkumų, vertinama labiau kaip atgrasymo instrumentas. Abejota dėl jos panaudos realioje Lietuvos ekonominio spaudimo situacijoje, kadangi ji labiau orientuota į ekonominės prievartos atvejus ateityje.

3.4.5 Didžiųjų ES valstybių laikysena Lietuvos konflikto atžvilgiu

Žinoma, Kinijai itin svarbi buvo ne tik bendra ES, bet ir didžiausią įtaką šiai organizacijai turinčių valstybių – Vokietijos bei Prancūzijos politikų bei įmonių pozicija Lietuvai taikyto ekonominio spaudimo akivaizdoje. Kinijai magėjo sužinoti, ar šios valstybės bus linkusios keisti savo nacionalinę politiką Kinijos atžvilgiu. Todėl reikia įvertinti, ar kintanti ir Lietuvai palanki didžiųjų ES galių pozicija galėjo paveikti Kinijos sprendimą liautis Lietuvai taikius ekonominį spaudimą.

Iš tiesų Vokietijos pozicija, priešingai nei prognozavo Kinija, buvo veikiau palanki Lietuvai. Visa tai, žinoma, glaudžiai siejosi su įvykiais Europos Parlamente – dar 2021 m. Kinija sunerimo dėl europarlamentaro Butikoferio pasisakymų, kuriuose jis pabrėžė, kad Vokietija ir Prancūzija turėtų susilaikyti nuo „savanaudiškų“ bandymų valdyti ES ir Kinijos santykius bei perspėjo, kad ES valstybės narės turėtų susitarti dėl vieningos pozicijos Kinijos klausimu. Kinijos teigimu, Lietuvos konfliktas su Kinija galėjo būti vienas iš veiksnių, skatinusių tokius politikus vis garsiau kalbėti apie „Kinijos grėsmę“ ir sunerinti, kad tokie politikai savo kalbomis galėjo paveikti 2021 m. rugsėjį įvykusius Vokietijos federalinius rinkimus, nes didėtų neužtikrintumas dėl ne tik Kinijos ir Vokietijos, bet ir ES bei Kinijos tolimesnių santykių.²¹¹ Ir iš tiesų po rinkimų Vokietijoje, prie socialdemokratų vadovaujamos koalicijos prisijungus „žaliųjų“ bei liberalų partijoms, kurioms itin svarbūs žmogaus teisių ir demokratijos principai, A. Prancėvičius teigė pastebintis akivaizdžiai kintančią nuomonę bei naratyvą Kinijos klausimu, į diskusijas įsitraukiant žiniasklaidai ir pilietinei

²¹⁰ „An expert look at EU-China 2022“.

²¹¹ Yang Sheng ir Fan Anqi, „European Parliament clamors for tougher line on China“ žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202109/1233409.shtml>.

visuomenei.²¹² Atitinkamai ir pati Vokietija 2022 m. pradžioje ėmė demonstruoti tvirtesnę poziciją Lietuvos bei Kinijos klausimu – kancleris Olafas Šolcas sausį įvykusį pokalbį su Kinijos premjeru Li Keqiang'u metu užsiminė apie Lietuvai taikomą spaudimą – nors dar gruodį pastarasis su Kinijos prezidentu Xi Jinpingu to neaptarė, o Vokietijos ekonomikos ministerija, kuriai vadovavo „žaliasis“ Robertas Habeckas, paprašė Lietuvoje veikiančių Vokietijos įmonių nesitraukti iš šalies.²¹³ Taigi, ekonominio spaudimo laikotarpiu Vokietijoje į valdžią atėjo už kritiškesnį požiūrį į Kiniją pasisakančios jėgos, kurios šiam pokrypiui savotiškai išnaudojo ir Lietuvos ekonominio spaudimo atvejį.

Dar didesnę paramą Lietuvai bei atitinkamai kintančią poziciją Kinijos atžvilgiu demonstravo Prancūzija. 2021 m. gruodžio mėn. G. Landsbergis Prancūzijai dėkojo už paramą ir bei vylėsi, kad ES Tarybos darbotvarkėje Prancūzijos pirmininkavimo metu bus atspindėtas „itin svarbus ES solidarumas santykiuose su Kinija“.²¹⁴ Iš tiesų tokios viltys turėjo svaraus pagrindo – A. Pranckevičius pažymėjo, kad Prancūzijoje po COVID-19 krizės ir agresyvaus elgesio į Kiniją jau žiūrėta visai kitaip – veikiau kaip į sisteminę priešę.²¹⁵ Savo ruožtu Kinija, turėdama omenyje, kad Lietuva sulaukia vis gausesnės Prancūzijos paramos, nebe pagrindo baiminosi, ar ekonominio spaudimo faktas kartais nepakeis visos ES strateginės autonomijos krypties ir nenukreips jos prieš Kiniją, kadangi pastarajai ji naudinga tik tiek, kiek tai reiškia ES užsienio, o ypač – prekybos politikos atskirtį nuo JAV.²¹⁶ Toks Kinijos spaudimas taip pat „sukėlė“ neplanuotas geopolitines pasekmes ir Kinijos kaimynystėje – vieno iš analitikų teigimu, toks Kinijos elgesys ne tik dar labiau privertė Europą diversifikuoti tiekimo grandines ir paskatino greitesnį ES Indijos ir Ramiojo vandenyno strategijos vykdymą, bet ir sustiprino vis didėjančią Prancūzijos strateginį, karinį ir ekonominį buvimą šiame regione, tai įvardindamas kaip nenumatytas Kinijos patyčių taktikos Lietuvos atžvilgiu pasekmes. Vis pabrėžta, kad vien dėlto Kinija tikriausiai staiga nebūtų linkusi atsisakyti taikomos ekonominio spaudimo taktikos.²¹⁷ Galiausiai M. Šešelgytė pažymėjo, kad pačių Prancūzijos bei Vokietijos politikų teigimu, Lietuvos „išsišokimas“ buvo itin naudingas, kadangi tai leido pademonstruoti, kad toks elgesys nėra tinkamas ES šalių atžvilgiu ir ES politiką pagaliau pakreipti kritiškesne, griežtesne linkme išorės prekybos santykiuose, o tai nebūtų buvę įmanoma dėl

²¹² „A. Pranckevičius apie PPO bylą prieš Kiniją“, 10:25 – 11:35.

²¹³ 15min.lt, „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče“.

²¹⁴ Užsienio reikalų ministerija, „Ministras G. Landsbergis su Prancūzijos Senato pirmininku aptarė ES migracijos politiką bei Kinijos spaudimą Lietuvai“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/ministras-g.-landsbergis-su-prancuzijos-senato-pirmininku-aptare-es-migracijos-politika-bei-kinijos-spaudima-lituvai:25046>.

²¹⁵ „A. Pranckevičius apie PPO bylą prieš Kiniją“, 11:15 – 11:50.

²¹⁶ Yu Ning, „Will EU allow an instance of the tail wagging the dog?“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245629.shtml>.

²¹⁷ Judy Dempsey, „China's Bullying of Lithuania Spurs European Unity“, Carnegie Endowment for International Peace, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2022/01/chinas-bullying-of-lithuania-spurs-european-unity?lang=en>.

šiuo klausimu egzistuojančios nacionalinių valdžių politinės valios stokos.²¹⁸ Nors ir iš tikro buvo veikama per ES institucijas, o Prancūzijos pirmininkavimas taip pat turėjo svarbios įtakos, tačiau Lietuva sulaukė kur kas didesnės bei gausesnės paramos, nei būtų galima tikėtis ar prognozuoti. Pastaroji galėjo turėti implikacijų net ir Kinijos regioninei dinamikai.

Vis dėlto būtent Vakarų įmonių gebėjimas atsispirti antrinėms sankcijoms – bene mažiausiai Kinijos įsivaizduotas scenarijus. Tai prieštaravo prognozėms – Sebastian Płocienni, tirdamas tuomet dar tik galimą Vokietijos atsaką į taikytas antrines sankcijas Lietuvoje pagamintiems komponentams, pažymėjo, kad net ir ekonominių praradimų akivaizdoje, Vokietija tikriausiai nesirinks griežtų atsako priemonių ir bus linkusi veikti diplomatiškai per ES institucijas, tokias kaip Europos Komisija ar pasinaudoti tuometinio Prancūzijos pirmininkavimo ES teikiama užuovėja.²¹⁹ Žinoma, svarstyta, kad tokių besitraukiančių įmonių dėl Kinijos spaudimo ateityje gali būti ir daugiau, o vis ilgesnė ekonominio spaudimo trukmė potencialiai didino tikimybę, kad įmonės priims sprendimą pasitraukti iš Lietuvos ir taip pasieks stadiją, kai trapi Europos vienybė suaižės.²²⁰ Tačiau iš tikro tik Vokietijoje įsikūrusi substratų profesionaliai sodininkystei gamintoja „Klasmann-Deilmann Group“, reaguodama į pakitusį Lietuvos bei Kinijos santykių statusą, perkėlė gamybą Kinijos rinkai iš Lietuvos į kitas Europos šalis.²²¹ Be to, prezidento patarėja A. Skaisgirytė netrukus teigė išgirdusi, Vokietijos įmonių patikinimą, jog neketina trauktis iš Lietuvos dėl Kinijos taikomų veiksmų.²²² Tuo tarpu bene garsiausiai konflikte nuskambėjusi „Continental“ taip pat pranešė, kad dėl Kinijos veiksmų prieš Lietuvą savo investicijų keisti neplanuoja.²²³ Taigi, nors ir tokio antrinio spaudimo pavyzdžių buvo ir daugiau, tačiau šių Vokietijos įmonių pavyzdys aiškiai implikuoja potencialų antrinių sankcijų politinį neefektyvumą.

Nors ir ypatingų lūžių Lietuvai Kinijos taikyto ekonominio spaudimo akivaizdoje didžiųjų ES galių – Prancūzijos ir Vokietijos politikoje nebuvo pastebėta, tačiau netikėtas „griežtas“ požiūris į Kinijos ekonomines priemones bei nenumatyti geopolitiniai poslinkiai iš tiesų galėjo paskatinti Kiniją liautis taikius ekonominių spaudimą tam, kad šalys netaptų vis kritiškesnės Kinijos atžvilgiu, kas taip pat galėjo Kinijai sukelti ir prieš tai nenumatytų geopolitinių pasekmių.

²¹⁸ Benas Gerdžiūnas, LRT.lt, „Behind Lithuania's all-in Taiwan bet“ žiūrėta 2025 m. balandžio 30 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2075845/behind-lithuania-s-all-in-taiwan-bet>

²¹⁹ Sebastian Płociennik, „Germany and the trade conflict between Lithuania & China“ Centre for Eastern Studies (OSW), 2025 m. žiūrėta sausio 11 d., <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2022-02-04/germany-and-trade-conflict-between-lithuania-china>

²²⁰ 15min.lt, „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče“.

²²¹ Global Times, „China urges EU not to be ‘kidnapped’ by Lithuania after Brussels’ lawsuit threat“.

²²² Ignas Jačauskas, BNS, „Prezidento patarėja: Vokietijos įmonės nesitrauks iš Lietuvos rinkos dėl Kinijos spaudimo“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prezidento-patareja-vokietijos-imonės-nesitrauks-is-lietuvos-rinkos-del-kinijos-spaudimo-56-1640334>.

²²³ BNS, „Dėl Kinijos spaudimo ‚Continental‘ nekeičia investicinių planų Lietuvoje“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/del-kinijos-spaudimo-continental-nekeicia-investiciniu-planu-lietuvoje-663-1643182>.

Europos Komisijos Kinijai iškelta byla PPO dėl ekonominio spaudimo Lietuvai taikant netiesiogines sankcijas buvo svarus žingsnis, parodęs ES vienybę. Itin svarbu tapo parodyti, kad tai – ne tik Lietuvos, bet ir bendrosios ES rinkos problema. Nors ir iš pradžių Kinija neigė taikanti bet kokio tipo ekonominius ribojimus, Lietuvos politikų advokatavimas bei spartus įrodymų iš verslo rinkimas, šiuos pateikiant Europos Komisijai, paskatino EK pradėti konsultacijų procesą. Tai ne tik nebeleido Kinijai vaizduoti šio konflikto kaip dvišalio, bet ir „buferizavo“ Lietuvos santykį su Kinija, taip perkeldama ekonominio spaudimo klausimą į Kinijos–ES prekybinių santykių lygmenį. Nepaisant itin didelės šio sprendimo simbolinės bei diplomatinės reikšmės, vis dėlto realios galimybės pasiekti rezultatų būtent šia priemone išties buvo ribotos – varžė ne tik ilgas įrodymų rinkimo procesas, bet ir teisinių apibrėžčių ribotumai ar pats apeliacinės institucijos neveiksnumo faktas. Galiausiai, ši byla buvo ne vienintelė, kuri buvo iškelta Kinijai (nors ir ją pirmą kartą kėlė būtent ne valstybė, o organizacija), bet ir iki ekonominio spaudimo pabaigos. Baigiantis 2023 m. žymūs rezultatai dar nebuvo pasiekti, o 2024 m. pradžioje byla buvo sustabdyta. Žinoma, galėtume teigti, kad Kinija nustojo taikyti ekonominį spaudimą remdamasi kaštų-naudos skaičiavimo logika, pavyzdžiui, nusprendusi, kad Lietuvą parankiau spausti kitomis – diplomatinėmis priemonėmis, tačiau svaresnių indikatorių šio sprendimo priėmimui vis dėlto rasti būtų sunku. Ši kintamąjį tyrime įvardinčiau kaip „paremiančiąją sąlygą“ – veiksnį, padedantį pasiekti rezultatą, tačiau nesantį iš savęs nei būtiną, nei pakankamą rezultatui pasiekti.

Tuo tarpu kovos su prievarta priėmimo paspartinimas Kinijos ekonominio spaudimo kontekste, nors ir yra giminingas – taip pat teisinės prigimties, bet daug svaresnis žingsnis. Visų pirma, ši priemonė buvo priimta kur kas greičiau, nei buvo tikėtasi ir taip užkirto ES narių ginčus dėl dalies teisių į užsienio politiką delegavimo. Ši priemonė išties yra pajėgi veikti kaip itin efektyvus atgrasymo elementas, siūlantis rimtas kontrapriemonės trečiųjų šalių taikomiems ekonominės prievartos veiksams prieš ES bendrąją rinką, taip bet koki panašų atvejį ateityje, nors ir taikomą prieš vieną valstybę, paverčiant visu ES bendrosios rinkos klausimu. Verta paminėti ir tai, kad ši priemonė ir pačių mokslininkų ir ekspertų įvertinta kaip itin veiksminga ir galinti turėti reikšmingų implikacijų ateityje. Nors ir egzistuoja šiek tiek abejonių dėlto, ar ši priemonė galėtų būti panaudota realybėje, jos veiksmingumas bei svarba išties nenuginčijami. Turint tai omenyje, ši priklausomą kintamąjį įvardinčiau kaip „būtiną sąlygą“, kadangi vienas pats šio instrumento priėmimas nebūtų lėmęs Kinijos sprendimo nutraukti ekonominę prievartą – tam reikėjo ir kitų sąlygų, užtikrinančių Kinijos tikslų įgyvendinimą. Nebuvo atmestas variantas, kad kovos su prievarta priemonė galėtų būti panaudota būtent tiriamo konflikto metu, tačiau ši priemonė buvo labiau orientuota į ateities konfliktų užkardymą. Žinoma, Kinija vis dėlto svarstė, ar tikrai verta toliau taikyti ekonominę prievartą ir „persistengti“, jei būtent jos veiksmai tampa „vadovėliniu pavyzdžiu“ – kone lakmuso

popierėliu ES priimtoms, ilgai tobulintoms, tačiau efektyvioms ekonominės gynybos priemonėms. Taip analogiškai užslėpta prievarta paverčiama „bedante“ ir itin sumenkinanti Kinijos galimybes manipuluoti ES vidaus politikoje ateityje.

Žinoma, Kinijai itin svarbi ir atskirų ES didžiųjų valstybių – Vokietijos bei Prancūzijos pozicija dėl šių šalių reikšmės ES bendros užsienio politikos kryptiai. Kinija tikėjosi, kad nei viena iš šių valstybių nebus linkusios palaikyti Lietuvą nei politine, nei ekonomine prasme, tad ilgainiui nesibodėjo taikyti antrines ekonomines sankcijas daugiausia būtent šių valstybių įmonėms, dirbančioms su Kinija. Tačiau prie Vokietijos valdančiosios koalicijos prisijungus liberalams bei „žaliesiems“, Vokietija ėmėsi griežtesnės politikos Kinijos atžvilgiu ir patiems aukšto rango Kinijos pareigūnams užsiminė apie Lietuvai taikomą ekonominį spaudimą bei paskatino Vokietijos įmones nesitraukti iš Lietuvos dėl Kinijos taikomo spaudimo. „Stuburą“ taip pat demonstravo ir Prancūzija, kuri netrukus po to, kai Lietuvai buvo pradėtas taikyti ekonominis spaudimas – t. y. 2022 m. sausio 1 d. pradėjo pirmininkauti ES Tarybai. Lietuvai gavus Prancūzijos politikų palaikymą, o Prancūzijai vis labiau įsigalint ir plečiant įtaką Ramiojo vandenyno regione, Kinija sunerimo dėl Prancūzijos advokataujamos ES strateginės autonomijos ateities krypties. Visa tai galėjo sukelti nenumatytas Kinijos ekonominio spaudimo prieš Lietuvą pasekmes – „griežtesnę“ ir „agresyvesnę“ Prancūzijos politiką Kinijos atžvilgiu. Žinoma, nors ir būtų galima pastebėti nebent tik tokio proceso užuomazgas, tačiau atvirkštinis, nei tikėtasi, didžiųjų ES galių politikos poslinkis Kinijos atžvilgiu, reaguojant į Lietuvos bei Kinijos konfliktą, galėjo būti itin reikšmingas įvykis, prisidėjęs prie Kinijos sprendimo nutraukti ekonominį spaudimą prieš Lietuvą kaip „paremiančioji sąlyga“ – kintamasis, demonstruojantis netikėtą politikos pokytį, kurį Kinija taip pat turėjo bet koku būdu užkardyti. Vis dėlto šių šalių politikos strateginis pokytis nebuvo itin akivaizdus ir veikiau žymėjo tik didėjančią riziką, tačiau Kinija galėjo pasirinkti nedidinti konflikto su ES valstybėmis ir dėl Lietuvos nerizikuoti didesniais konfliktais.

Kinijos taikyto ekonominio spaudimo akivaizdoje, vienas iš ES teisinį atsaką apibrėžiančių priemonių – EK pateiktą bylą PPO – įvardijančių kintamųjų įvertintas kaip „paremiančioji sąlyga“, o kovos su prievarta priėmimo paspartinimas – „būtinąja sąlyga“, kai ES didžiųjų valstybių politinė reakcija įvardinta kaip „paremiančioji“. Tad hipotezė H2, tvirtinanti, kad Kinijos sprendimas nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai susijęs su Europos Komisijos pateikta byla PPO, ekonominio spaudimo fakto pripažinimu ir paspartintu ES kovos su prievarta priemonės priėmimo procesu, pasitvirtina.

H3: Kinijos sprendimą nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai paskatino užsitikrinimas, jog regione nebus „pro-taivanietiško“ domino efekto, o kitos Europos šalys ir JAV – atgrasytos nuo Taivano pripažinimo apraiškų.

3.4.6 Didesnio Taivano pripažinimo – „domino efekto“ ES užkardymas

Kinijos bei Lietuvos prekybinis konfliktas svarbus ir dėl poveikio bendrai ES užsienio politikos kryptčiai. Referuodama į esminį interesą – „raudonųjų linijų“ dėl Taivano klausimo pripažinimą, Kinija stengėsi užkardyti tolimesnės „pro-taivanietiškos“ politikos plėtrą Europos Sąjungoje. Tai skatina įvertinti, ar neįvykęs vadinamasis „domino efektas“ galėjo paskatinti Kiniją nutraukti Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą.

Pati Lietuva nebuvo linkusi slėpti, kad pakitęs Europos žemyno požiūris į Kiniją bei vieningesnė laikysena buvo vienas iš tuometinės Lietuvos politikos tikslų, o šią žinutę tik dar labiau sustiprino Lietuvai taikytas ekonominis spaudimas. Lietuvos politikai dar 2021 m. rugsėjį skatino kitas Europos šalis taip pat palikti tuometį jau 16+1 formatą ir vėliau su Kinija kalbėti bendru ES balsu, renkantis 27+1 bendradarbiavimo kelią.²²⁴ A. Pranckevičius pabrėžė, kad Kinijos atsakas yra neproporcingas ir prašė partnerių solidarumo pabrėždamas, kad Lietuvos sprendimai nėra nukreipti prieš Kiniją – jais siekiama sustiprinti bendrą ES politiką Kinijos atžvilgiu.²²⁵ Jis pažymėjo, kad Kinijai iš Lietuvos bandant padaryti blogą pavyzdį, itin svarbi ES pozicija, nes tik kalbant vienu balsu galima apginti bendrus interesus ir turėti lygiaverčius, neskaldančius santykius su Kinija.²²⁶ Buvusio premjero A. Kubiliaus teigimu, aštresnis atsakas Kinijai jau seniai buvo siekiamybė, o dabar jį realybe galėjo paversti būtent Lietuvos ekonominio spaudimo atvejis – „Kinijai reikia pasimokyti, nes iki šiol jai buvo leista elgtis tokiu būdu, kuris nepaiso mūsų vertybių ir taisyklių“ <...> Jis prisipažino nematantis, kad didesnės ES šalys būtų linkusios užkirsti tam kelią, todėl išreiškė lūkestį, kad „galbūt iš Lietuvos ši žinia pasklis ir kitiems, ir laikui bėgant Europa vieningai priešinsis šaliai, kurios elgesys neatitinka standartų.“²²⁷ G. Landsbergis interviu LRT.lt taip pat neslėpė, kad Lietuvos žingsnis dėl Taivano buvo susijęs ne tik su Kinijos ekonominės įtakos mažinimu ir naujų partnerių paieška, bet ir turėjo labai aiškų viešųjų ryšių kampą, teigdamas, kad didžiosios šalys taip galėjo

²²⁴ Užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis: Jei santykiuose su Kinija veiksime ne ES 27 formatu – pralaimėsime daugelyje frontų“.

²²⁵ Užsienio reikalų ministerija, „Viceministras A. Pranckevičius: Santykiuose su Kinija ES turi kalbėti vienu balsu“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministras-a.-pranckevicius-santykiuose-su-kinija-es-turi-kalbeti-vienu-balsu:24772>.

²²⁶ Užsienio reikalų ministerija, „Viceministras A. Pranckevičius: Lietuva santykių su Kinija eiga – žadintuvas Europai“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministras-a.-pranckevicius-lietuvos-santykiu-su-kinija-eiga-zadintuvas-europai:24925>.

²²⁷ Luke McGee, „How a tiny European country took on China over Taiwan“, CNN, žiūrėta balandžio 14 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/30/europe/lithuania-took-on-china-intl-cmd/index.html>

pamatyti ir atsigręžti į tapačias ambicijas Lietuvos užsienio politikoje.²²⁸ Tokį Lietuvos užsienio politikos tikslą netruko pastebėti ir „Global Times“, kurį įvardijo kaip „viešąjį triuką“ – mažosios šalies „išstojimą“ prieš didžiąją galybę Kiniją, kuriuo siekiama sukurti „demokratijos sergėtojos ir didvyrės“ įvaizdį, padedantį įgyti daugiau visuomenės palaikymo ir įtvirtinti Lietuvos tuometinės Vyriausybės „režimą“.²²⁹ Taigi, Lietuva demonstravo gana aiškia ES bei Kinijos santykių viziją, kurios įgyvendinimą galėjo dar labiau paspartinti būtent pats ekonominio spaudimo faktas, skatinęs ES susitelkti prieš Kinijos taikomas sankcijas. Lietuva įvardyta ir kaip viena iš Kinijos itin nepageidaujamo „domino efekto“ iniciatorių, kuris reikštų ne tik didesnę Taivano pripažinimą, o vieningesnę, bendresnę ES poziciją Kinijos atžvilgiu.

Europos Sąjungoje ištis būta ženklų, indikuojančių ganėtinai švelnią ES poziciją Lietuvos veiksmų Taivano atstovybės klausimu, kurie neatitiko Kinijos „bausmės“ logikos. Pavyzdžiui, daugybę abejonių Kinijai sukėlė ES pozicija Taivano atstovybės klausimu: esą nors ir Europa nuolat kalbėjo apie vieningą užsienio politiką, ji nesustabdė Lietuvos ir neprivertė jos pasikeisti pavadinimo.²³⁰ Kinijos teigimu, Lietuvos provokacija prieš Kiniją Taivano klausimu yra sąmoningas vieningos ES užsienio politikos ir vienybės sabotžas, vertas viso bloko bausmės.²³¹ Ši šalis pabrėžė, kad taip ne tik Lietuva, bet ir pati ES pažeidė esminius Kinijos interesus, „užstodama“ Lietuvą ir neversdama pakeisti pavadinimo bei pridėjo, kad tai labai sumažino ES patikimumą.²³² Kinija ES apkaltino ir „žaidžiant su ugnimi“, nes neva ji ne tik neprivertė Lietuvos ištaisyti savo klaidas, bet dar ir skatino pastarąją jas tęsti.²³³ Tad Kinija, išsakė baimes dėl galimo nepavykusio atgrasymo efekto – Kinijos teigimu, jei ES taip ir nesugebės Lietuvos priversti įsisąmoninti padarytą klaidą, tai turės neigiamų pasekmių ir kitoms šalims, nes jos ims manyti, kad „peržengus Kinijos raudonąją liniją, padėti galima sušvelninti nedideliais gestais“²³⁴, t. y. – išvengti didelių pasekmių. Kinija tikėjosi, kad tai, ar kitos ES šalys paseks Lietuvos pavyzdžiu, priklausys nuo Kinijos reakcijos į Lietuvos veiksmus ir esą būtent šios priemonės parodys, kad kitoms Europos šalims vertėtų rimtai apsisvarstyti Kinijos suvereniteto kvestionavimo pasekmes.²³⁵ Tam tikros „domino efekto“ apraiškos buvo matomos ir realybėje, nes po Lietuvos pasitraukimo 16+1 formatas, Noah Barkino teigimu, tapo „kominis“ – kurį laiką po Lietuvos pasitraukimo ne tik nebuvo girdima apie naują viršūnių

²²⁸ „Behind Lithuania’s all-in Taiwan bet“.

²²⁹ Xu Keyue, „Phone abandon call another anti-China trick; Lithuania warned short-sighted efforts in vain“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202109/1234846.shtml>.

²³⁰ Ding Gang, „‘Economic Article V’ a blatant incitement to undermine security order of others“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202206/1268780.shtml>.

²³¹ Wang Jiamei, „GT Voice: China-EU trade won’t be hijacked by provocations from Lithuania“, Global Times, žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1240709.shtml>

²³² „‘Economic Article V’ a blatant incitement to undermine security order of others“.

²³³ Global Times, „EU statement aids Lithuania in challenging one-China principle: experts“.

²³⁴ GT staff reporters, „Lithuania won’t smoothen China ties by mere name change“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1248025.shtml>.

²³⁵ „European Parliament clamors for tougher line on China - Global Times“.

susitikimą, bet ir šio formato perspektyvomis tuo metu buvo pradėjusios abejoti net penkios šalys – Čekija, Estija, Rumunija, Slovakija ir Slovėnija.²³⁶ Taigi, ES santykinė „tyla“ Lietuvos Taivano atstovybės pavadinimo akivaizdoje iš tiesų vertė Kiniją sunerimti dėl galimo „domino efekto“ ir taip pat paskatinti taikyti atsakomąsias priemones, šiuo atveju – ekonominį spaudimą.

Tačiau Kinija nuolat svarstė, ar ES parama Lietuvai ekonominio spaudimo akivaizdoje yra svari, ar tik retorinė ir neturinti svarbaus poveikio. Visų pirma, „Global Times“ pastebėjo reikšmingą ES ir JAV retorikos skirtumą Kinijos atžvilgiu – pastebėta, kad ES retorika, kitaip nei JAV, Kinijos atžvilgiu kur kas švelnesnė bei atsargesnė.²³⁷ Svarstyta, ar ES kalbos kartais nėra „šabloninės“ – t. y. demonstruojančios ES būdingą solidarumą su valstybėmis narėmis jai nesvarbiais klausimais.²³⁸ Galiausiai ES retorika Kinijos buvo taip pat įvardyta kaip tipinis „susirūpinimas“.²³⁹ Žinoma, minėtasis terminas iš tikro turi neigiamą konotaciją Vakarų pasaulyje kaip pernelyg pasyvios reakcijos į svarbius dalykus apibūdinimas, o Kinija būtent ir siekė parodyti, kad ES ir JAV demonstruojama parama Lietuvai yra beprasmiška.²⁴⁰ Kinija vylėsi, kad ES, Lietuvai paramą išreiškusi tik žodžiais, greičiausiai stengsis išlikti Lietuvos bei Kinijos konflikto nuošalyje.²⁴¹ Visa tai rodo, kad ES retorinis „atsargumas“ ekonominio spaudimo akivaizdoje jau buvo traktuotinas veikiau kaip teigiamas ženklas, rodantis menką Lietuvos veiksmų įtaką bendrai ES dinamikai.

Tačiau daug kas indikavo, kad ES vis dėlto nebus linkusi staiga keisti savo politikos ir pakreipti ją labiau „pro-taivanietiška“ linkme. Kinija tikino, kad Europos Sąjungos politika yra pernelyg sustabarėjusi, brandi ir susieta būtent su didžiosiomis galiomis ir jų vykdoma politika.²⁴² Ji taip pat abejojo ir „domino efektu“ – Kinija tikino, kad nepaisant Lietuvos politikų ketinimų, nei ES, nei pati Prancūzija nenorės pirmininkavimo metu politizuoti esą techninio lygmens ES politikos klausimo.²⁴³ Kinijos analitikai taip pat antrino viso Pekino ginčo su Vilniumi metu esą įsitikinę ES gebėjimu rasti tinkamą pusiausvyrą tarp paramos Lietuvai ir pernelyg didelės konfrontacijos su Kinija.²⁴⁴ R. Vilpišauskas pridūrė, kad dėl ES tarpusavio valstybių narių skirtumų, išryškėjančių kiekvienos krizės metu, sunku tikėtis koordinuoto atsako – o to pašalinti negali net ir auganti įtampa tarp Vakarų

²³⁶ 15min.lt, „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče“.

²³⁷ Global Times, „China, Russia can cooperate to punish Lithuania: Global Times editorial“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231251.shtml>.

²³⁸ Global Times, „China's response to Lithuania on Taiwan question 'legitimate, reasonable'“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231240.shtml>.

²³⁹ „EU FMs to only 'verbally' support Lithuania over China policy at Friday's meeting“.

²⁴⁰ „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče“.

²⁴¹ Global Times, „Relentless push to expand NATO represents US' ill-fated attempt to restore a unipolar world“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202205/1266243.shtml>.

²⁴² Global Times, „China's response to Lithuania on Taiwan question 'legitimate, reasonable' - Global Times“.

²⁴³ „EU FMs to only 'verbally' support Lithuania over China policy at Friday's meeting“.

²⁴⁴ „An expert look at EU-China 2022“.

demokratijų ir autoritarinių šalių.²⁴⁵ Galiausiai kitos šalys nebuvo linkusios sekti Lietuvos pavyzdžiu – iš tuometinio 16+1 bendradarbiavimo formato pasitraukė tik Latvija ir Estija.²⁴⁶ Taigi, Kinija regėjo daugybę veiksnių, kurie demonstravo ES politikos stabilumą, kurio pamatų Lietuvos politikos veiksniai nebuvo linkę išjudinti.

Vienas iš pačių svarbiausių veiksnių yra tai, kad Kinija sulaukė patikinimo, jog ES laikysis vienos Kinijos politikos ir su Taivanu plėtos tik ekonominius ryšius. Pavyzdžiui, nors ES užsienio politikos vadovas J. Borrelis, kalbėdamas su Kinijos užsienio reikalų ministru Wang Yi, gynė Lietuvos teisę plėtoti ekonominį bendradarbiavimą su Taivanu, vis dėlto jis taip pat stengėsi įtikinti Pekiną, kad ES nekvestionuoja vienos Kinijos politikos pabrėždamas, kad partnerystė su Taivanu turėtų vykti be jokio valstybingumo pripažinimo.²⁴⁷ Jungtiniame J. Borrelio ir V. Dobrovolskio pranešime Komisijos atstovai taip pat patikino, kad ES išlieka ištikima vienos Kinijos politikai, o teisė užmegzti ekonominius ryšius su Taivanu palikta kiekvienos iš valstybių narių užsienio politikos diskrecijai.²⁴⁸ Apie užkardytą „domino efektą“ bylojo ir realūs pavyzdžiai – per visą Kinijos ekonominio spaudimo laikotarpį naują Taipėjaus ekonominę ir kultūrinę atstovybę 2023 m. lapkritį įsteigė tik Estija, sekama atsargesnį, likusioje ES dalyje naudojamą pavadinimo variantą, pabrėždama ekonominę atstovybės pobūdį ir taip išlaikydama iki tol vyravusią praktiką.²⁴⁹ Taigi, nors ir Lietuva taip ir nepakeitė atstovybės pavadinimo, tačiau Kinija gavo aiškų ES patikinimą, kad tolimesnė Taivano politika Europoje nesulauks palaikymo.

Lietuva ne kartą kartojo, kad Lietuvos pozicija diplomatijos dėka buvo „apginta“ ES, kuri užėmė tvirtą ir principingą poziciją Kinijos vykdomo ekonominio šantažo akivaizdoje. Pavyzdžiui, šis klausimas keltas aukščiausiu lygiu ES ir Kinijos viršūnių susitikime,²⁵⁰ o pats ekonominio spaudimo veiksmas paskatino ES išreikšti griežtesnį požiūrį į ekonominius bei prekybinius ryšius su Pekinu Europos Komisijos pirmininkei Ursulai von der Leyen ir Prancūzijos prezidentui Emanueliui Macronui 2023 m. lankantis Kinijoje.²⁵¹ Vis dėlto atrodo, kad Kinija, taikydama Lietuvai ekonominę

²⁴⁵ Ramūnas Vilpišauskas, „Ramūnas Vilpišauskas: ar pagrįstai skundžiamės dėl ES solidarumo trūkumo“, žiūrėta 2025 m. gegužės 1 d. https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/komentarai/ramunas-vilpisauskas-dar-derinamas-pavadinimas-500-1635244?utm_medium=copied

²⁴⁶ ELTA et. al, „Latvija ir Estija seka Lietuvos pavyzdžiu – traukiasi iš 16+1 bendradarbiavimo formato su Kinija“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1758735/latvija-ir-estija-seka-lietuvos-pavyzdziu-traukiasi-is-16plus1-bendradarbiavimo-formato-su-kinija>

²⁴⁷ Stuart Lau, „How Little Lithuania Dragged the EU into Its Showdown with China“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. 2021 m. spalio 6 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-china-showdown-eu-impact/>.

²⁴⁸ „Joint Statement by High Representative/Vice-President Josep Borrell and Executive Vice-President Valdis Dombrovskis on China’s measures against Lithuania“.

²⁴⁹ Joshua Askew, „Estonia ready to let Taiwan open Tallinn office, despite China warnings, Euronews, žiūrėta 2025 m. balandžio 15 d., <https://www.euronews.com/2023/11/10/estonia-ready-to-let-taiwan-open-tallinn-office-despite-china-warnings>.

²⁵⁰ Užsienio reikalų ministerija, „Ministro pasisakymas Lietuvos ambasadorių suvažiavimo metu 2022 metų rugpjūčio 29 dieną“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/geopolitine-ateitis-ir-lietuvos-uzsienio-politika:25557>.

²⁵¹ „EU puts trade weapon on the table.“

spaudimą, sėkmingai išvengė tolimesnės prekybos santykių eskalacijos su ES, o svarbiausia – didesnio Taivano pripažinimo Europoje plėtros. Kinijos spaudimas Lietuvai pakankamai „išgąsdino“ kitas ES šalis, todėl galima sakyti, kad atliko savo funkciją. Nors ir atstovybės pavadinimas Lietuvoje išliko nekeitęs, tačiau kitos ES valstybės panašaus žingsnio nebesiėmė ir taip panaikino vieną iš didžiausių Kinijos baimių, o tai jai leido apginti savo esminius interesus.

3.4.7 JAV reakcija į Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą

Itin svarbus aspektas, vertinant Kinijos sprendimą atitraukti Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą yra ir konkreti JAV parama Lietuvai šio spaudimo akivaizdoje. Turint omenyje, kad JAV yra pagrindinė Taivano sąjungininkė bei ginklų tiekėja, besistengianti užtikrinti šios salos saugumą nuo Kinijos kėslų ją prijungti prie žemyninės Kinijos, būtent JAV parama taip pat galėjo būti svarus veiksnys, lėmęs Kinijos sprendimą atitraukti Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą.

Kinijai Lietuvos ir JAV politikos linijos sąsajos Taivano ir griežtesnės Kinijos politikos atžvilgiu buvo itin svarbios, kadangi Lietuva, būdama ES nare, galėjo daryti įtaką kitų Europos šalių politikai. Todėl dar 2021 m. Kinija įvardijo Lietuvą kaip JAV „valią vykdančią“ valstybę, kuriai nubausti ji galėtų kooperuotis su Rusija, taip šitokį panašiai besielgiančių valstybių nubaudimą paverčiant naujuoju Kinijos bei Rusijos santykių turiniu.²⁵² Kinija itin baiminosi ES politikos poslinkio link griežtesnės JAV linijos, todėl ji dažnai Lietuvą bandė pavaizduoti tarsi vieną pačią išprotėjusią šalį, visiškai besistengiančią įtikti dėl savo saugumo interesų JAV – bet labiau dėl galimybės šiuo keliu pasekti būtent kitoms Europos šalims.²⁵³ Taigi, Kinija svarstė ne tik „bausti“ Lietuvą, kaip Kinijai nepalankią JAV liniją sekančią valstybę, bet ir parodyti kitoms Europos šalims, kad jos pasirinkta pro-taivanietiška politika – neracionali.

Iš tikro Lietuva gana greitai sulaukė JAV retorinės paramos ekonominio spaudimo akivaizdoje. Po to, kai Lietuva nusprendė leisti Taivanui atidaryti atstovybę Vilniuje, Jungtinės Valstijos išplatino keletą pareiškimų, kuriuose palaikė Lietuvą.²⁵⁴ 2021 m. rugpjūčio mėn. tuometinis JAV valstybės sekretorius Antony Blinkenas su G. Landsbergiu susitarė dėl „dvišalių koordinuotų veiksmų“, kurie padėtų šaliai atlaikyti Kinijos spaudimą, nors ir konkrečios detalės apie šios dvišalius veiksmus nebuvo pateiktos. Blinkenas taip pat išreiškė tvirtą JAV solidarumą su NATO sąjungininke ir ES partnere ekonominio spaudimo akivaizdoje.²⁵⁵ 2022 m. sausį solidarumą su Lietuva pokalbio su

²⁵² Global Times, „China, Russia can cooperate to punish Lithuania“.

²⁵³ „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“.

²⁵⁴ *Ibid.*

²⁵⁵ „US lends support to Lithuania against China pressure“.

Valdžiu Dombrovolskiu metu išreiškė JAV prekybos atstovė Katherine Tai.²⁵⁶ Tų pačių metų kovą Vilniuje viešintis JAV valstybės sekretorius Antony Blinkenas dar kartą reiškė paramą Lietuvai dėl jos plėtojimų ryšių su Taivanu ir pasmerkė Kinijos reakciją.²⁵⁷ Tad JAV retorinė pozicija išliko aiški visu laikotarpiu ir žymėjo politinę paramą Lietuvos veiksams.

Tuo metu JAV taip pat Lietuvai suteikė svarią diplomatinę paramą, kuri turėjo padėti Lietuvai atsilaikyti Kinijos ekonominio spaudimo akivaizdoje. Verta pažymėti, kad tvirtą Jungtinių Valstijų atsaką tuo metu lėmė ne tik aktyvios Lietuvos diplomatų pastangos sutelkti platų tarptautinį palaikymą, bet ir šiam klausimui palanki JAV politinės auditorijos atmosfera.²⁵⁸ 2021 m. – rugpjūtį, prasidėjus ekonominiam spaudimui Lietuvoje, būtent šis Kinijos prievartos atvejis Vašingtone įvardytas kaip prioritetinis, o tuometinis valstybės sekretoriaus pavaduotojas Jose Fernandezas paskirtas vadovauti JAV atsakui.²⁵⁹ Šių metų antroje pusėje tuometinės Bideno administracijos pareigūnai – Antony Blinkenas, patarėjas nacionalinio saugumo klausimais Jake Sullivanas ir viceprezidentė Kamala Harris susitiko su Lietuvos politikais, kad dar kartą patvirtintų JAV paramą.²⁶⁰ Lapkritį Jungtinės Valstijos ir Lietuva taip pat pradėjo ir dvišalį strateginį dialogą, kuriame daugiausia dėmesio skirta bendradarbiavimo Indijos ir Ramiojo vandenyno regione stiprinimui.²⁶¹ Senatas taip pat priėmė rezoliuciją, kurioje gyrė Lietuvą už ryšių su Taivanu stiprinimą ir pasipriešinimą Kinijai bei išreiškė visokeriopą solidarumą bei paramą Lietuvai susiduriant su Kinijos ekonomine ir diplomatine prievarta.²⁶² Šio Lietuvos ir Kinijos konflikto metu JAV Valstybės departamentas taip pat kėlė šį klausimą tokiuose forumuose, pavyzdžiui, kaip JAV ir ES dialogas dėl Kinijos ir koordinavo sąjungininkų, įskaitant G7 šalis, paramą.²⁶³ Turint omenyje tai, kad Kinija buvo paskelbusi apie galimas naujas sankcijas Lietuvos įmonėms dėl Lietuvos politikų paramos tuometinės JAV Atstovų Rūmų pirmininkės Nancy Pelosi vizitui Taivane²⁶⁴, ši JAV išreikšta

²⁵⁶ BNS, „Vašingtonas dar kartą išreiškė palaikymą Lietuvai, tvyrant įtampai su Kinija“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/vasingtonas-dar-karta-isreiske-palaikyma-lietuvai-tvyrant-itampai-su-kinija-57-1625050>

²⁵⁷ Saulius Jakučionis, BNS, „A. Blinkenas Vilniuje reiškia paramą Lietuvai dėl Taivano, smerkia Kiniją už atsaką“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/a-blinkenas-vilniuje-reiskia-parama-lietuvai-del-taivano-smerkia-kinija-uz-atsaka-56-1650552>.

²⁵⁸ „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“.

²⁵⁹ Didi Tang, „China has threatened trade with some countries after feuds. They're calling 'the firm' for help“, The Associated Press, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d., <https://apnews.com/article/china-trade-economic-firm-state-department-42655e067386a20b22f1317ce298f334>

²⁶⁰ „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“.

²⁶¹ BNS, „Vašingtone – JAV ir Lietuvos strateginis dialogas dėl Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono“, žiūrėta 2025 m. gegužės 7 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vasingtonas-jav-ir-lietuvas-strateginis-dialogas-del-indijos-ir-ramiojo-vandenynu-regiono-88755871>

²⁶² „S.Res.499 - A resolution celebrating 100 years of diplomatic relations between the United States and the Baltic States“, Congress.gov, 2022 m. sausio 31 d., (žiūrėta 2025 m. gegužės 7 d.), <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-resolution/499/text>

²⁶³ „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“.

²⁶⁴ LNK, „Nauji Kinijos grasinimai Lietuvai: spaudimo schema paprasta, bet labai efektyvi“, Delfi, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nauji-kinijos-grasinimai-lietuvai-spaudimo-schema-paprasta-bet-labai-efektyvi-90986259>.

diplominė parama, kuri neapsiriboja vien retorika ir taip pat žymėjo tam tikrus politikos žingsnius tarptautinėje erdvėje, iš tiesų galėjo siųsti signalą Kinijai.

Visa ši retorinė ir politinė parama taip pat buvo derinama su JAV ekonominiais veiksmais, kurie buvo skirti padėti Lietuvai atremti Kinijos prievartos poveikį. Pavyzdžiui, parengtas priemonių paketas, skirtas pagerinti Lietuvos prieigą prie JAV rinkos bei paskatinti JAV įmones investuoti Lietuvoje, paspartintas leidimų gavimas Lietuvos žemės ūkio produktų eksportui, o JAV diplomatinės atstovybės Indijos ir Ramiojo vandenyno regione veikė tam, kad padėtų Lietuvai kuo greičiau diversifikuoti savo prekybą.²⁶⁵ JAV eksporto ir importo bankas (EXIM) dar 2021 m. lapkritį Lietuvai skyrė 600 mln. dolerių kredito liniją, skirtą prekybai tarp dviejų šalių palengvinti.²⁶⁶ Galiausiai 2022 m. JAV Valstybės departamentas sukūrė specialią komandą, vadinamą „The Firm“, padedančią šalims, patiriančioms Kinijos ekonominį spaudimą. Ši iniciatyva prasidėjo nuo Lietuvos atvejo ir vėliau išsiplėtė į daugiau nei dešimt kitų šalių.²⁶⁷ Nors ir Jungtinės Valstijos ir anksčiau teikdavo diplomatinę paramą, tačiau ekonominės priemonės, kurias jos pasiūlė Lietuvai, buvo naujos. Iš dalies tai susiję su tuo, kad kova su ekonomine prievarta buvo iškelta kaip pagrindinis prioritetas po to, kai daugelis JAV pareigūnų manė, kad jie galėjo padaryti daugiau, kad paremtų savo sąjungininkes Australiją ir Pietų Korėją Kinijos panašaus spaudimo akivaizdoje.²⁶⁸ Taigi, JAV Lietuvai suteikė svarią ekonominę ir procedūrinę paramą, kuri turėjo sustabdyti Kinijos priešiškus veiksmus.

Visi šie įvykiai demonstruoja, kad JAV parama Lietuvai ekonominio spaudimo akivaizdoje buvo itin svarbus ne tik simbolinės, bet ir praktinės paramos žingsnis, kadangi pro-taivanietiška politika glaudžiai siejosi su Lietuvos ir JAV strateginiais prioritetais. Vis dėlto nepaisant skambių deklaracijų ir visiško solidarumo su Lietuva, ši veiksmų dinamika reikšmingai nekeitė JAV pozicijos ir nepavertė jos labiau palankia Taiwanui Kinijos sąskaita.

Tad Kinija, aiškiai apibrėžusi, kad esminis jos interesas – Taivano nepripažinimo aspektas, vyrlėsi, kad pavyks taikomu ekonominiu sprendimu ne tik priversti Lietuvą pakeisti atstovybės pavadinimą, bet ir užkardyti galimą tokios politikos plėtrą kitose Europos Sąjungos šalyse. Kinija siekė išvengti ES susitelkimo Kinijos atžvilgiu. Iš tiesų nuo pat Lietuvos pasitraukimo iš 17+1 ekonominio bendradarbiavimo formato, Lietuva nuolat kalbėjo apie didesnės ES vienybės poreikį, o politikai atvirai skatino Lietuvos pavyzdžiu sekti ir kitas šalis. Pradžioje ES demonstravo sunkiai

²⁶⁵ „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“.

²⁶⁶ Export-Import Bank of the United States' (EXIM), „EXIM Signs Memorandum of Understanding with Lithuania's Ministry of Economy and Innovation“, žiūrėta 2025 m. gegužės 7 d., <https://www.exim.gov/news/exim-signs-memorandum-understanding-lithuanias-ministry-economy-and-innovation>

²⁶⁷ „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“.

²⁶⁸ *Ibid.*

„išskaitomą“ požiūrį, kadangi retorika indikavo Lietuvos galimybę savarankiškai rinktis savo užsienio politikos kryptį, tad skatino Kiniją sunerimti, kad Lietuva galbūt bus ne nubausta, bet kaip tik paskatinta, o Europos Sąjunga taps savotiška „nusikaltimo bendrininke“. Tačiau Kinija vylys, kad visa tai – tik ES demonstruojama retorinė parama, kuri nebūtinai virsta veiksmais. Vis dėlto ES ilgainiui pasirinko advokatauti *status quo* santykiuose su Kinija ir Taivano klausimu – nepaisant kiek griežtėjančios retorikos Kinijos atžvilgiu, konkrečių veiksmų, indikuojančių apie didelius geopolitinius pokyčius nebuvo, o taip pat buvo patikinta, kad ES laikosi vienos Kinijos politikos ir su Taipėjumi palaikys tik ekonominius ryšius Kinijos intereso ribose. Galiausiai iš tuometinio 16+1 formato pasitraukė tik kitos Baltijos šalys, o daugiau Taivano atstovybių ES, pavadintų ne Taipėjaus vardu, per šį ekonominio spaudimo laikotarpį nebuvo įsteigta. Tai skatina teigti, kad Kinija, pamačiusi, kad jos ekonominis spaudimas atliko atgrasymo efektą, apgynusį esminius interesus ir neleidusį plėstis šiai politikos kryptčiai, ją nutraukė. Galima teigti, kad Lietuvai pavyko „buferizuoti“ ekonominį spaudimą tik prekyboje, bet ne ES užsienio politikoje. Todėl Lietuvos užsienio politikos klausimas išliko visiškai dvišalio asimetrinio pobūdžio, taip Kinijai įgyjant daugiau svertų. Galima teigti, kad šis priklausomas kintamasis taip pat yra „būtinoji sąlyga“ – veiksny, turėjęs itin daug svarbos Kinijos sprendimui nutraukti Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą – nors ir sunku tikėtis, kad vien dėl „domino efekto“ užkardymo kitose ES valstybėse Kinija būtų pasiryžusi nutraukti ekonominį spaudimą taip ir nepasiekusi savo tikslo – pilnai nubausti Lietuvą ir priversti ją atsisakyti Taivano atstovybės pavadinimo. Tad nors Kinija galėjo ir toliau tęsti savo ekonominį spaudimą Lietuvai, taip palaikant ir stiprinant atgrasomąjį efektą, tačiau dėl papildomų aplinkybių – jau anksčiau minėtos ES reakcijos, bylos PPO ir didesnių galimų kaštų prekybos ginčuose su ES, tikriausiai Kinijai nebebuvo paranku ir toliau didinti esamos rizikos.

Kinija baiminosi, kad JAV taip pat ne tik parems Lietuvą, bet ir paseks pro-taivanietiškesniu keliu Kinijos klausimo atžvilgiu. JAV iš tiesų suteikė Lietuvai svarią retorinę bei politinę paramą – palaikymas Lietuvos veiksams išreikštas aukščiausiu lygiu – tai ne kartą darė Bideno administracijos pareigūnai, o ekonominis spaudimas pasmerktas ir Senate, pastarajam priimant rezoliuciją, tad galima kalbėti ir apie abiejų partijų demonstruotą pritarimą pasipriešinti Kinijos taikomam ekonominiam spaudimui. Lietuvos ekonominio spaudimo atvejis taip pat buvo apkalbėtas ne viename tarptautiniame forume ir tapo paskata JAV sukurti specialią komandą, kuri ateityje dirbtų būtent su ekonominio spaudimo klausimais, kadangi anksčiau JAV analogiškos pagalbos kitoms šalims suteikti negalėjo. Galiausiai prisidėta ir svaria ekonominė parama – JAV skyrė Lietuvai specialų kreditą, skirtą atremti ekonominio spaudimo pasekmes, padėjo Lietuvai diversifikuoti prekybą, atrasti naujus partnerius ne tik pačiose JAV, bet ir Indijos-Ramiojo vandenyno regione. Tačiau nepaisant visų šių poslinkių, JAV parama iš esmės liko tik retorinė – nors ir buvo demonstruota besąlygiška parama Lietuvai ir gerbtas sprendimas savarankiškai vystyti ryšius su

Taivano sala. Tačiau visi šie įvykiai neprisidėjo prie esminės JAV pozicijos pasikeitimo tarptautinėje arenoje. Tad ši veiksnį galima įvardinti kaip „paremiančiąją sąlygą“ – JAV parama Lietuvai ekonominio spaudimo akivaizdoje išties buvo itin Kiniją jaudinęs veiksnys, akylai sekamas šios šalies medijų. Jis išliko dvišalio santykio klausimu ir nekeitė pačios Kinijos ir JAV santykio esmės, ar juo labiau, neskaitino tam tikrų atsakomųjų priemonių, galinčių užkirsti kelią panašiams incidentams ateityje (JAV priimtose priemonės buvo orientuotos tik į ekonominio spaudimo padarinių sušvelninimą), tad negalėjo daryti žymios įtakos Kinijos sprendimams.

Taigi, vienam iš politinę reakciją į Lietuvos konfliktą apibrėžiančių kintamųjų – didesnio Taivano pripažinimo ES užkardymą įvardijus kaip „būtinąją sąlygą“, o JAV reakciją į Lietuvai taikytą sprendimą – kaip „paremiančiąją“, hipotezė H3, teigianti, kad Kinijos sprendimą nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai paskatino užsitikrinimas, jog regione nebus „pro-taivanietiško“ domino efekto, o kitos Europos šalys – atgrasytos nuo Taivano pripažinimo apraiškų, įvardijama kaip pasitvirtinusi.

Lietuvai taikyto Kinijos ekonominio spaudimo priežastys tirtos remiantis septyniais nepriklausomais kintamaisiais, priskirtais skirtingoms hipotezėms. H1 hipotezė nepasitvirtino, tad yra atmetama – Lietuvos vidaus politikos veikėjų pozicijos Kinijos ir Taivano atstovybės atžvilgiu nors ir buvo svarbios, tačiau visu šiuo laikotarpiu regima neaiški pozicija ne tik dėl Taivaniečių atstovybės pavadinimo, bet ir neaiškus svyravimas dėl politinio požiūrio į tolimesnius santykius su Kinija – konsolidacijos stoka Lietuvos viduje negalėjo turėti įtakos Kinijos sprendimui atsitraukti. H2 hipotezė, apibrėžianti teisinį ES atsaką pasitvirtino – nors ir PPO byla veikiau iš tiesų buvo simbolinės reikšmės, o didžiųjų ES valstybių parama kažkiek Kinijai implikavo nepalankias politines tendencijas, tačiau kovos su prievarta priemonės priėmimas Kiniją iš tiesų privertė sunerimti, kadangi šios galėjo būti panaudotos būtent šio spaudimo akivaizdoje. Tvirčiausia iš šių – H3 hipotezė, kuri pasitvirtina, kadangi rasta argumentų, įrodančių, kad Kinijai itin svarbi buvo bendra ES bei JAV pozicija politinio Taivano pripažinimo atžvilgiu ir tai glaudžiai siejasi su Lietuvai taikyto ekonominio spaudimo faktu. Reikia turėti omenyje, kad nė vienas iš kintamųjų nebuvo įvardytas kaip „pakankama“ sąlyga – t. y. pakankamas veiksnys rezultatui pasiekti, tad nė viena iš hipotezių viena pati negali paaiškinti visų Kinijos Lietuvai taikytų ekonominių sankcijų nutraukimo motyvų. Tad Kinijos Lietuvai taikyto ekonominio spaudimo sustabdymą lėmė kelių aplinkybių – „būtinųjų sąlygų“ visuma, kuri apėmė paspartintą kovos su prievarta priemonės priėmimą ir užkardytą platesnį Taivano politinį pripažinimą Europos Sąjungoje.

Lentelė nr. 2 – Veiksnių klasifikacija pagal loginio priežastingumo principą

<i>Sąlyga / Veiksny</i>	<i>Klasifikacija</i>	<i>Sąlygos įvertinimo paaiškinimas</i>
Vidaus politinė fragmentacija Lietuvoje dėl Taivano atstovybės ir Lietuvos pareigūnų retorikos švelnėjimas (pvz., G. Landsbergio 2023 m. pareiškimai)	Paremiančioji	Fiksuota vidinė įtampa, tačiau jos dinamikai trūko aiškumo ir strateginio poveikio Kinijai; tačiau iš dalies patvirtino Kinijos propagandinius teiginius, jog pro-taivanietiška politika buvo tik „vienos partijos“ klaida. Tikslas pakeisti Taivaniečių atstovybės pavadinimą nebuvo pasiektas.
Vidaus veikėjų pareiškimai dėl santykių su Kinija atstatymo bei 2024 m. rinkimai	Paremiančioji	Viso konflikto metu vidaus erdvėje nuolat diskutuota dėl poreikio „nuversti Vyriausybę“ bei siekti draugiško santykio su Kinija; Kinija taip pat stengėsi daryti įtaką vidaus procesams ir jais pasinaudoti; tačiau reikšmingų rezultatų iki 2023 m. pabaigos nebuvo pasiekta.
ES teisinė reakcija į Kiniją (PPO byla)	Paremiančioji	Simbolinis diplomatinis žingsnis, demonstruojantis ES vienybę; tačiau sprendimų priėmimą itin apsunkino paralyžuotas sprendimų priėmimo procesas – sprendimai taip ir nebuvo priimti.
ES teisinė reakcija į Kiniją (kovos su ekonomine prievarta priemonės priėmimas)	Būtina	Padidino spaudimo „kainą“ kaštų atžvilgiu; perkėlė konfliktą į ES lygį – galima atsako galimybė; būtina sąlyga, bet nepakankama savarankiškai, nes buvo būtina užkardyti pro-taivanietiško Europoje bangą.
ES didžiųjų valstybių reakcija (arba Kinijos noras išvengti platesnio ES–Kinijos konflikto prekybos krizės pasaulinių ekonominių sunkumų fone	Paremiančioji	Geopolitinė-ekonominė aplinka padidino riziką prarasti ES pasitikėjimą ir sukelti papildomus prekybinius konfliktus; kritiškesnis Vokietijos ir Prancūzijos požiūris į politikos su Kinija vystymą; paremiantysis elementas Kinijos sprendimui – galimos nenumatytos, tačiau neapibrėžtos pasekmės.
(+ Vokietijos (Europos) verslo pasipriešinimas antrinėms Kinijos sankcijoms)	Paremiančioji	Parodė ekonominio spaudimo ribotumą ES tiekimo grandinėse; sustiprino ES poziciją; pademonstravo, kaip toks ekonominis spaudimas gali neigiamai paveikti požiūrį į verslo su Kinija vystymą ir kitose šalyse – svarbiausiose ES rinkose.

Pro-taivanietiško „domino efekto“ Europoje sustabdymas	Būtina	Kinija būtų tęsusi ekonominį spaudimą, jei kitos šalys būtų pasekusios Lietuvos pavyzdžiu; būtina sąlyga Kinijai palankaus <i>status quo</i> išlaikymui – tačiau nepakankama, nes buvo galima toliau tęsti spaudimą.
JAV reakcija ir parama Lietuvai ekonominio spaudimo akivaizdoje	Paremiančioji	Demonstravo JAV paramą bei pagalbą Kinijos spaudimą patiriančioms valstybėms, tačiau nepaisant spaudimą amortizuojančių priemonių, tai nekeitė JAV-Kinijos santykių dinamikos. Paremiančioji sąlyga – nepalanki Kinijai, tačiau nedaranti itin daug įtakos.

Išvados

Šiame darbe siekta užpildyti tyrimų „spragą“ – nors ir egzistavo itin daug tyrimų, kurie stengėsi įvardyti, kodėl Lietuvai pavyko atsilaikyti prieš Kinijos ekonominį spaudimą, tačiau nė vienas iš jų kol kas neatsako, kokios buvo politinės ekonominio spaudimo atitraukimo priežastys, neatsižvelgia į dvišalį konflikte esančių šalių santykį. Tyrime naudojama anksčiau Lietuvos–Kinijos santykiui tirti nenaudota B. Womacko galios asimetrijos teorija, pabrėžianti silpnėsiųjų šalių gebėjimą atsilaikyti prieš stipresniųjų taikomą spaudimą nepaisant egzistuojančio santykinio gebėjimų skirtumo. Magistro darbe bandyta išsiaiškinti, kiek Kinijos sprendimą atitraukti Lietuvai taikytas ekonomines sankcijas galėjo lemti Lietuvos veiksmai, o kiek tai nulėmė pačios Kinijos interesai.

Tyrime remiantis jau minėtosios teorijos prielaidomis ir kokybinės turinio analizės būdu surinkta medžiaga išskirti septyni kintamieji: pozicijų dėl Taivano atstovybės pavadinimo Lietuvoje konsolidacija, Lietuvos užsienio politikos nuoseklumas Kinijos klausimu, Pasaulio prekybos organizacijoje Kinijai Europos Komisijos iškelta byla, kovos su prievarta priemonės priėmimo paspartinimas, didžiųjų ES valstybių laikysena Lietuvos konflikto atžvilgiu, politinio Taivano pripažinimo ir „domino efekto“ ES užkardymas ir JAV reakcija į Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą. Jie taip pat įvertinti remiantis loginio priežastingumo principu bei atitinkamai priskirti trimis skirtingoms hipotezėms.

Atlikus tyrimą nustatyta, kad „būtinų sąlygų“ Kinijos sprendimui nutraukti ekonominį spaudimą buvo pro-taivanietiško „domino efekto“ Europoje sustabdymas bei ryžtinga ES teisinė reakcija į Kiniją: PPO byla ir spartesnis kovos su ekonomine prievarta priemonės priėmimas. Vis dėlto, nors esminis pačios Kinijos interesas buvo pasiektas – užkirstas kelias pro-taivanietiškos politikos precedentams – laikoma, jog ši sąlyga nėra pakankama, nes buvo galima ir toliau tęsti

spaudimą Lietuvai, taip sustiprinant atgrasomąjį efektą. Tačiau ES reakcija rodė, kad Kinija gali patirti žalos (reparacinės ir potencialiai ekonominės), jei ir toliau tęs spaudimą prieš Lietuvą – apie tai indikuoja priimta kovos su prievarta priemonė. Tad kartu šios sąlygos sudarė tinkamą „kaštų-naudos“ balansą ir Kinija pasitenkino pasiektu rezultatu bei nutraukė ekonominį spaudimą.

Kaip paremiančiosios sąlygos, taip pat prisidėjusios prie Kinijos sprendimo nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai įvardijama ES didžiųjų valstybių reakcija – išreikštas palaikymas Lietuvai skatino Kinijos norą išvengti platesnio ES–Kinijos konflikto didesnių ekonominių sunkumų fone. Taip pat prie atgrasančiųjų veiksmų prisidėjo ir Europos, pagrinde – Vokietijos verslo pasipriešinimas antrinėms Kinijos sankcijoms, demonstravęs nenumatytą ES tiekimo grandinių atsparumą antrinėms sankcijoms. Kaip paremiančioji sąlyga įvardyta ir intensyvi JAV retorinė bei ekonominė parama Lietuvai ekonominio spaudimo akivaizdoje. Kita vertus, JAV reakcija ir veiksmai esmingai nesušvelnino ekonominio spaudimo pasekmių Lietuvai, o konflikto atgarsiai bemaž neturėjo poveikio bendrai Kinijos–JAV santykių dinamikai.

Galiausiai minimalų poveikį Kinijos sprendimui nutraukti ekonominį spaudimą galėjo daryti vidaus politinė dinamika Lietuvoje dėl Taivano atstovybės pavadinimo ir Lietuvos pareigūnų (ypač – G. Landsbergio) retorikos švelnėjimas 2023 m., pareiškimai dėl santykio su Kinija normalizacijos bei būsimi 2024 m. rinkimai. Nors silpnesnėjai santykio pusei, teorijos aiškinimu, dažniausiai būdinga vidaus politikos konsolidacija, Lietuvai ši sąlyga negaliojo – Lietuvos ir Kinijos santykių klausimas gerokai suskaldė politines jėgas. Tačiau vidaus politinis nenuoseklumas vedė pagrinde tik į retorines deklaracijas, o ne aiškius veiksmus. Tad galiausiai ši aplinkybė nesuteikė Kinijai konkretaus signalo, kad jos ekonominis spaudimas Lietuvoje gali duoti kokių nors rezultatų.

„Pakankamų sąlygų“ – kintamųjų, kurie galėtų vieni patys įvardyti vieną aiškią Kinijos spaudimo atitraukimo priežastį, nebuvo rasta.

Tad hipotezė H1, teigianti, kad Kinijos ekonominis spaudimas Lietuvai nutrauktas dėl Lietuvos vidaus politikos veikėjų konsolidacijos Taivano atstovybės pavadinimo atžvilgiu, nepaisant dalies politikų svyravimų dėl santykio su Kinija, nepasitvirtina. Lietuvos vidaus veikėjų pozicijų skirtumai dėl Taivano atstovybės pavadinimo buvo matomi, o valdančiosios koalicijos politika Kinijos atžvilgiu nebuvo visiškai užtikrinta. Taigi, nors pagal galios asimetrijos teorijos prielaidas būtume galėję tikėtis, kad silpnesniosios valstybės konsolidacija galėtų potencialiai padėti atremti stipresniosios valstybės veikimą, taip šiuo atveju nenutiko. Kita vertus, svarbu pažymėti, kad Kinijai norimo rezultato taip pat neatnešė ir Lietuvos politikų vienybės trūkumas, nes nepaisant retorinių diskusijų, jokie Kinijai palankūs veiksmai realybėje nebuvo įgyvendinti.

Hipotezė H2, tvirtinanti, kad Kinijos sprendimas nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai susijęs su Europos Komisijos pateikta byla PPO, ekonominio spaudimo fakto pripažinimu ir paspartintu ES kovos su prievarta priemonės priėmimo procesu, pasitvirtina. Teisinis ES atsakas buvo

itin svarbi Lietuvos santykio ekspoziciją „buferizuojanti“ sąlyga. Visgi tik kovos su prievarta priemonės priėmimas buvo svarbus žingsnis, galėjęs Kinijai sukelti ne tik daug kaštų galėjusį kainuoti krizės tęsinį, bet ir neigiamai paveikti jos reputaciją. Žinoma, Kiniją, kaip stipresniąją santykio pusę itin „erzino“ ir kitų šalių (ypač – G7) solidarumas ekonominio spaudimo akivaizdoje. Europos Komisijos iškelta byla PPO prisidėjo prie teisinio spaudimo Kinijai konteksto, tačiau žymesnių indikacijų nei simbolinis diplomatinis žingsnis ši negalėjo indikuoti. Kinijos sprendimą veikė ir santykio politinė „buferizacija“ trečiųjų šalių pagalba – didžiosios ES valstybės Vokietija ir Prancūzija demonstravo netikėtą palaikymą Lietuvai. Sulaukta ir netikėto Vakarų įmonių pasiryžimo atlaikyti potencialiai įvedamoms antrinėms sankcijoms – jos išreiškė nekeisiančios savo investicinių planų Lietuvoje. Taigi, Kinijos, kaip stipresniosios valstybės bandymas išplėsti spaudimą nepavyko, kadangi ES ne tik „buferizavo“ santykį, bet ir įsitraukė į efektyvų atsaką.

Galiausiai hipotezė H3, teigianti, kad Kinijos sprendimą nutraukti ekonominį spaudimą Lietuvai paskatino užsitikrinimas, jog regione nebus „pro-taivanietiško“ domino efekto, o kitos Europos šalys – atgrasytos nuo Taivano pripažinimo apraiškų, įvardijama kaip pasitvirtinusi. Nors ir ES institucijų atstovai išreiškė palaikymą Lietuvai bei šalių teisę savarankiškai megzti ryšius su Taivanu, vis dėlto buvo pabrėžtas ekonominis tokio bendradarbiavimo pobūdis, laikantis vienos Kinijos politikos. Kinija, ne kartą pabrėžusi, kad esminis jos interesas – pro-taivanietiško „domino efekto“ užkardymas, matė, jog kitos ES nelinkusios sekti Lietuvos pavyzdžiu ir keisti Taipėjaus atstovybių pavadinimus ar kurti naujas „taivaniečių“ atstovybes. Tad galime sakyti, kad ji pasiekė savo pagrindinį tikslą – apgynė esminius interesus Europoje. Nors Kinija Lietuvą vadino kone JAV „marionete“, nuolat dėl saugumo interesų sekančią pastarosios liniją, be aiškiai išreikšto retorinio palaikymo ir tam tikrų politinių bei ekonominių pagalbos priemonių suteikimo, esminių lūžių šių šalių tarpusavio santykyje nebuvo. Taigi, nei ES, nei JAV taip ir nepasuko „pro-taivanietiškesniu“ keliu, kitaip tariant, Lietuvai taikytas ekonominis spaudimas atliko savo funkciją – „išgąsdino“ kitas valstybes ir paskatino jas nesekti Lietuvos keliu.

Apibendrinant galima teigti, kad Kinijos sprendimą nutraukti Lietuvai taikytą ekonominį spaudimą, taikant galios asimetrijos teorijos prieigą, lėmė dvi būtinos (bet nepakankamos) priežastys – sėkmingai užkardyta politinio Taivano pripažinimo Europoje plėtra bei Europos Komisijos įvykdytas kovos su ekonomine prievarta priėmimas, kuris galėjo efektyviai sustabdyti tokių sankcijų tęsimą. Kinijos interesų užtikrinimas bei potencialūs tolesnio ekonominio spaudimo kaštai Kiniją, kaip stipresniąją asimetrinio santykio valstybę, galėjo paskatinti atsitraukti nuo silpnesnės šalies spaudimo. Lietuvai pavyko sėkmingai parodyti Kinijos neoficialiai taikomų ekonominių ribojimų neteisybę, „buferizuoti“ santykio asimetriją per Europos Sąjungos institucijas klausimą paverčiant Kinijos – ES prekybinių santykių darbotvarkės dalimi.

Abiejų valstybių percepcijos vis dar potencialiai gali daryti įtaką šių šalių tarpusavio santykiams – Lietuvoje dėl nacionalinio intereso Kinijos atžvilgiu vis dar sunku rasti sutarimą, o Kinija visu šiuo laikotarpiu Lietuvą laikė „nedraugiška“ šalimi, taip ir neištaiusia didžiulės padarytos klaidos. Lietuvos ir Kinijos santykių krizė nėra iki galo išspręsta: neatkurtas tipinis diplomatinio atstovavimo lygis, o retoriškai Kinija vis „laukia“ Lietuvos pripažinimo, jog „padarė klaidą“.

Ateities tyrimuose būtų galima dažniau naudoti ir rekonceptualizuoti B. Womacko teorinį įrankį, kuris pasirodė itin vertingas skirtingus pajėgumus bei vietą tarptautinėje arenoje turinčių šalių nagrinėjimui. Šis tyrimas skatina įvertinti ir tam tikrus B. Womacko teorijos trūkumus, kuriuos būtų galima modifikuoti – pavyzdžiui, nors ir teigiama, kad tik konsolidacija silpnesnės šalies viduje iš tiesų geba atremti stipresnės šalies spaudimą, tačiau vidinė politikos dinamika gali būti labai prieštaringa ir galiausiai nepasiųsti aiškaus signalo didesnei valstybei.

Taip pat būtų galima lyginti kitus Kinijos ekonominio spaudimo atvejus taip atskleidžiant priežastis ir veiksnius, kurie, pavyzdžiui, padėjo atremti ekonominį spaudimą Australijoje, Švedijoje ar kitose šalyse. Galiausiai ši teorija taip pat galėtų būti derinama su kitomis teorinėmis prieigomis, aiškinančiomis mažųjų valstybių veiksmų galimybes tarptautinėje sistemoje.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. „A. Pranckevičius apie PPO bylą prieš Kiniją: tai daug didesnė problema nei tik santykiai su Lietuva“, nufilmuota 2022 m. sausio 27 d., „Lietuvos ryto“ televizija, 0:44 - 01:45, paskelbta „Lrytas.tv“ 2022 m. sausio 27 d., <https://tv.lrytas.lt/zinios/lietuvos-diena/2022/01/27/news/a-pranckevicius-apie-ppo-byla-pries-kinija-tai-daug-didesne-problema-nei-tik-santykiai-su-lietuva-22197599>
2. „China vows to take all necessary measures to protect sovereignty after launch of ‚Taiwan representative office‘ in Lithuania - Global Times“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1239386.shtml>.
3. „Comments by the Office of the Chargé d’Affaires of the People’s Republic of China in Lithuania on Mr. Gabrielius Landsbergis’ Remarks on China“.
4. „Iš esmės. Ar keičiasi Lietuvos požiūris į Kiniją?“, nufilmuota 2023 m. lapkričio 27 d., Youtube vaizdo įrašas, 25:35 - 25:36, paskelbta „Delfi“, 2023 m. lapkričio 27 d., <https://www.youtube.com/watch?v=TtoL0mKN-O0>.
5. „JAV, JK, Vokietija ir Prancūzija reiškia solidarumą Lietuvai dėl Kinijos spaudimo“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1572745/jav-jk-vokietija-ir-prancuzija-reiskia-solidaruma-lietuvai-del-kinijos-spaudimo>
6. „Lithuania risks trouble with geopolitical move: Global Times editorial“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202105/1224253.shtml>.
7. „PPO pateiktas prašymas įsteigti arbitrų kolegiją dėl neteisėto Kinijos ekonominio spaudimo Lietuvai“, Užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/ppo-pateiktas-prasymas-isteigti-arbitru-kolegija-del-neteisetokinijos-ekonominio-spaudimo-lietuvai:25794>
8. „S.Res.499 - A resolution celebrating 100 years of diplomatic relations between the United States and the Baltic States“, Congress.gov, 2022 m. sausio 31 d., (žiūrėta 2025 m. gegužės 7 d.), <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-resolution/499/text>
9. „Šešelgytė apie Kinijos įtaką Lietuvai: jos grėsmė nėra tiesioginė“, nufilmuota 2021 m. kovo 4 d., 2021 m. kovo 4 d., LRT TELEVIZIJA, 4:30 - 5:01, paskelbta LRT.LT 2021 m. kovo 4 d., <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000143172/seselgyte-apie-kinijos-itaka-lietuvai-jos-gresmenera-tiesiogine>
10. „US lends support to Lithuania against China pressure“, Euractiv, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d., <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/us-lends-support-to-lithuania-against-china-pressure/>
11. „Varkulevičius apie diplomatinio konflikto su Kinija pasekmes verslui: svarbu gauti valstybės garantijas, užtikrinsiančias naujas rinkas“, nufilmuota 2021 m. gruodžio 3 d., LRT TELEVIZIJA, 0:00 - 6:41, paskelbta LRT.lt, 2021 m. gruodžio 3 d., <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000188922/varkulevicius-apie-diplomatinio-konflikto-su-kinija-pasekmes-verslui-svarbu-gauti-valstybes-garantijas-uztikrinsiancias-naujas-rinkas>
12. „Žinių radijas“. „Verslas gavo aiškų signalą: „Absoliučiai visos šalys kalbant apie Kiniją aiškiai pasakė, kad nebus aktyvios ginant Lietuvą“ žiūrėta 2025 m. gegužės 4 d., <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2023/01/21/news/verslas-gavo-aisku-signalabsoliuciaivisos-salys-kalbant-apie-kinija-aiskiai-pasake-kad-nebus-aktyvios-ginant-lietuva-25857083>
13. 15 min.lt, „Ginčų dėl Taivano atgarsiai: Vakarų spauda kalba apie vienybės žlugimą, Kinija džiūgauja“, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/uzsienio-ziniasklaidoje-reakcija-i-g-nausedos-zodsius-apie-taivana-sugriauta-trapi-vienybe-57-1623566>.
14. 15 min.lt, „R.Karbauskio žinia Kinijai: jei ateisime į valdžią, pakeisime Taivano atstovybės pavadinimą“, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r->

[karbauskio-zinia-kinijai-jei-ateisime-i-valdzia-pakeisime-taivano-atstovybes-pavadinima-56-1624718](#)

15. 15 min.lt., „G.Landsbergis: ES solidarumas – efektyviausias instrumentas prieš Kinijos ekonominį ir politinį spaudimą“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/g-landsbergis-es-solidarumas-efektyviausias-instrumentas-pries-kinijos-ekonomini-ir-politini-spaudima-56-1628262>.
16. 15 min.lt., „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče: viltys blėsta“, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/analitikas-apie-neviesus-prancuzijos-vokietijos-ir-briuselio-veiksnius-liuvos-ir-kinijos-gince-viltys-blesta-57-1636040>.
17. 15 min.lt., „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče“.
18. 15min.lt., „URM viceministras praskleidžia šydą dėl Taivano atstovybės pavadinimo: planuotos „diskretiškos konsultacijos“, žiūrėta 2025 m. balandžio 12 d., https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/urm-viceministras-praskleidzia-syda-del-taivano-atstovybes-pavadinimo-planuotos-diskretiskos-konsultacijos-56-1634634?utm_medium=copied
19. 15min.lt., „Analitikas – apie neviešus Prancūzijos, Vokietijos ir Briuselio veiksmus Lietuvos ir Kinijos ginče“.
20. 15min.lt., „R.Karbauskis Kinijos valdžios ruporui: sprendimus priėmė Lietuvos valdžia, o ne žmonės“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r-karbauskis-kinijos-valdzios-ruporui-sprendimus-prieme-liuvos-valdzia-o-ne-zmones-56-1637990>.
21. Andrijauskas, Konstantinas. „The Dragon and the Knight: China’s growing presence in Lithuania“, Geopolitics and Security Studies Centre (GSSC), (2020), žiūrėta sausio 2025 m. sausio 10 d. <https://www.gssc.lt/en/publication/the-dragon-and-the-knight-chinas-growing-presence-in-lithuania/>
22. Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas. „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2024“, VSD, 43–44, <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2024/03/GR-2024-02-15-LT-1-1.pdf>
23. Askew, Joshua. „Estonia ready to let Taiwan open Tallinn office, despite China warnings, Euronews, žiūrėta 2025 m. balandžio 15 d., <https://www.euronews.com/2023/11/10/estonia-ready-to-let-taiwan-open-tallinn-office-despite-china-warnings>.
24. Beniušis, Vaidotas. „Apklausa: dauguma Lietuvos gyventojų nepitaria politikai Kinijos atžvilgiu“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/apklausa-dauguma-liuvos-gyventoju-nepitaria-politikai-kinijos-atzvilgiu-56-1626212>.
25. Biukovic, Ljiljana. „The Lithuania-China Row: The European Union’s Search for a Strategy and Instruments to Deal With China“, *Legal Issues of Economic Integration*, 50, No. 4 (2023): 391-414. <https://researchers.allard.ubc.ca/en/publications/the-lithuania-china-row-the-european-unions-search-for-a-strategy>
26. BNS ir Lrytas, „Kinija spaudžia milžinę „Continental“ nebenaudoti Lietuvoje gaminamų komponentų“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d. <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2021/12/17/news/kinija-spaudzia-milzine-continental-nebenaudoti-lietuvoje-gaminamu-komponentu-21776488>
27. BNS, „A. Armonaitė: gerėjantys Kinijos ir Lietuvos prekybos santykiai – trapūs“, Verslo žinios, žiūrėta 2025 m. gegužės 3 d., <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2023/12/07/a-armonaite-gerejantys-kinijos-ir-liuvos-prekybossantykiai--trapus>
28. BNS, „A. Armonaitė: ES kovos su prievarta priemonė turi būti priimta greičiau nei per pusmetį“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/a->

- armonaite-es-kovos-su-prievarta-priemone-turi-buti-priimta-greiciau-nei-per-pusmeti-662-1630446.
29. BNS, „ES reakcija į Kinijos ekonominį spaudimą Lietuvai – įsigalioja apsaugą numatanti tvarka“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/es-reakcija-i-kinijos-ekonomini-spaudima-lietuvai-isigalioja-apsauga-numatanti-tvarka-662-2157716>.
 30. BNS, „Lietuva apgailestauja dėl kinų sprendimo mažinti diplomatinį atstovavimą“, Alfa.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.alfa.lt/politika/lietuva-apgailestauja-del-kinu-sprendimo-mazinti-diplomatini-atstovavima/237742/>
 31. BNS, „Maisto tarnyba: Kinija nebederina naujų lietuviško maisto eksporto leidimų“, Verslo žinios, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.vz.lt/pramone/maisto-pramone/2021/08/20/maisto-tarnyba-kinija-nebederina-nauju-lietuvisko-maisto-eksporto-leidimu>
 32. BNS, „Ministras: Lietuva ir Kinija kalbasi apie galimą diplomatinių santykių normalizavimą“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuva-ir-kinija-kalbasi-apie-galima-diplomatiniu-santykiu-normalizavima-sako-ministras-56-2142466>.
 33. BNS, „Ministras: Lietuvos pozicijos susilpnėtų atskleidus įtampos su Kinija deeskalavimo planą“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/ministras-lietuvos-pozicijos-susilpnetu-atskleidus-itamos-su-kinija-deeskalavimo-plana-56-1643452>.
 34. BNS, „Po Nausėdos žodžių – Kinijos sveikinimai: giria „pripažinus klaidą“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1581682/po-nausedos-zodziu-kinijos-sveikinimai-giria-pripazinus-klaida>.
 35. BNS, „A.Skaisgirytė ragina „maksimaliai Lietuvai geresniu būdu išrišti“ konfliktą su Kinija“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/a-skaisgiryte-ragina-maksimaliai-lietuvai-geresniu-budu-isristi-konflikta-su-kinija-56-2151694>.
 36. BNS, „Dėl Kinijos spaudimo „Continental“ nekeičia investicinių planų Lietuvoje“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/del-kinijos-spaudimo-continental-nekeicia-investiciniu-planu-lietuvoje-663-1643182>.
 37. BNS, „ES prašo PPO sudaryti arbitrų kolegiją dėl Kinijos varžymų importui iš Lietuvos“, <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2022/12/07/es-praso-ppo-sudaryti-arbitru-kolegija-del-kinijos-varzymu-importui-is-lietuvos>, Verslo žinios, 2025 m. žiūrėta balandžio 24 d.
 38. BNS, „Premjerė: įtampa su Kinija tarptautinėje erdvėje nėra vertinama tik kaip Lietuvos problema“, Alfa.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://www.alfa.lt/lietuva/premjere-itampa-su-kinija-tarptautineje-erdveje-nera-vertinama-tik-kaip-lietuvos-problema/241625/>
 39. BNS, „Vašingtonas dar kartą išreiškė palaikymą Lietuvai, tvyrant įtampai su Kinija“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/vasingtonas-dar-karta-isreiske-palaikyma-lietuvai-tvyrant-itampai-su-kinija-57-1625050>
 40. BNS, „Vašingtone – JAV ir Lietuvos strateginis dialogas dėl Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono“, žiūrėta 2025 m. gegužės 7 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vasingtone-jav-ir-lietuvos-strateginis-dialogas-del-indijos-ir-ramiojo-vandenynu-regiono-88755871>
 41. Bohman, Viking. „The limits of economic coercion: Why China’s red-line diplomacy is failing in Lithuania and the wider European Union” Swedish National China Centre, žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/other-publications/the-limits-of-economic-coercion.pdf>
 42. Boruta, Raigirdas ir Elzė Pinelytė. „Kinijos ir Lietuvos santykiai: Atsargus bendradarbiavimas ir jo poveikis Kinijos rizikų mažinimui Europos Sąjungoje“, *Geopolitikos ir saugumo studijų centras (GSSC)*, žiūrėta 2025 m. sausio 10 d. <https://www.gssc.lt/publikacija/kinijos-ir-lietuvos-santykiai-atsargus-bendradarbiavimas-ir-jo-poveikis-kinijos-riziku-mazinimui-europos-sajungoje/>

43. Brantly Womack. „Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity” *Journal of Contemporary China* 13, No. (2004): 351–366, <https://doi.org/10.1080/1067056042000211942>
44. Celencevičius, Raimundas. „Koalicijos partneriai: dėl Taivano atstovybės pavadinimo URM iš anksto nesitarė“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/koalicijos-partneriai-del-taivano-atstovybes-pavadinimo-urm-is-anksto-nesitare-56-1624932>.
45. Celencevičius, Raimundas. „Prezidentas G.Nausėda ragina pakeisti Taivano atstovybės Lietuvoje pavadinimą kinų kalba“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prezidentas-g-nauseda-ragina-pakeisti-taivano-atstovybes-lietuvoje-pavadinima-kinu-kalba-56-1633760>.
46. Cooper, Zack. „Between Beijing and a Hard Place: Responding to China's Economic Coercion”, American Enterprise Institute, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://www.aei.org/research-products/testimony/between-beijing-and-a-hard-place-responding-to-chinas-economic-coercion/>
47. Cutler, Wendy ir Shay Wester. „Resilience & Resolve: Lessons from Lithuania's Experience with Chinese Economic Coercion“, Asia Society, žiūrėta 2025 gegužės 6 d., <https://asiasociety.org/policy-institute/resilience-resolve-lessons-lithuanias-experience-chinese-economic-coercion>
48. Dempsey, Judy. „China's Bullying of Lithuania Spurs European Unity“, Carnegie Endowment for International Peace, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2022/01/chinas-bullying-of-lithuania-spurs-european-unity?lang=en>.
49. Dobrovolskas, Ignas, ELT., „Čmilytė-Nielsen išvyksta vizito į Taivaną ir Japoniją“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2105368/cmilyte-nielsen-isvyksta-vizito-i-taivana-ir-japonija?srsId=AfmBOooiurgZ6ZQi7L5iR66dGaRGjpZbz2J8tjDTPNmTudpB46J4EBRp>
50. ELTA et. al, „Latvija ir Estija seka Lietuvos pavyzdžiu – traukiasi iš 16+1 bendradarbiavimo formato su Kinija“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1758735/latvija-ir-estija-seka-lietuvos-pavyzdziu-traukiasi-is-16plus1-bendradarbiavimo-formato-su-kinija>
51. ELTA ir Lrytas inf, Kinija užtrenkė duris gamintojams iš Lietuvos: iš pradžių sustabdė jautienos, o dabar ir pieno bei alaus importą“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2022/02/10/news/kinija-stabdo-mesos-is-lietuvos-importa-22338293>
52. ELTA, „Jau stebi eksporto į Kiniją atsigavimą – situacija stabilizuojasi“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. gegužės 5 d. <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2023/12/07/news/jau-stebi-eksporto-i-kinija-atsigavima-situacija-stabilizuojasi-29481266>
53. ELTA, „Landsbergis nesusitiks su Lietuvoje viešėsiančiu Taivano ministru: laikomės vienos Kinijos politikos“, Delfi, žiūrėta 2025 m. balandžio 3 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/landsbergis-nesusitiks-su-lietuvoje-viesiesianciu-taivano-ministru-laikomes-vienos-kinijos-politikos-95010041>.
54. ELTA, „Landsbergis: prieš Lietuvą nebėra taikomas ekonominis spaudimas iš Kinijos pusės“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2127829/landsbergis-pries-lietuva-nebera-taikomas-ekonominis-spaudimas-is-kinijos-puses?srsId=AfmBOooqljXrHJ--2yM1Hcdv17wDcoDE_O0LlgJw1bvYwHq4pJJxCrPe
55. ELTA. „Landsbergis: prieš Lietuvą nebėra taikomas ekonominis spaudimas iš Kinijos pusės“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2127829/landsbergis-pries-lietuva-nebera-taikomas-ekonominis-spaudimas-is-kinijos-puses>

56. ELTA. „URM apklausa: blogiausi santykiai su Rusija, Baltarusija ir Kinija“, Delfi, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/urm-apklausa-blogiausi-santykiai-su-rusija-baltarusija-ir-kinija-89172913>
57. European Commission. „Joint Statement by High Representative/Vice-President Josep Borrell and Executive Vice-President Valdis Dombrovskis on China's measures against Lithuania“, žiūrėta 2025 m. kovo 14 d., https://policy.trade.ec.europa.eu/news/joint-statement-borrell-and-dombrovskis-chinas-measures-against-lithuania-2021-12-08_en
58. Export-Import Bank of the United States' (EXIM). „EXIM Signs Memorandum of Understanding with Lithuania's Ministry of Economy and Innovation“, žiūrėta 2025 m. gegužės 7 d., <https://www.exim.gov/news/exim-signs-memorandum-understanding-lithuanias-ministry-economy-and-innovation>
59. Firsing, Scott Thomas. „Assessing Asymmetry in International Politics: US-South Africa Relations: 1994-2008“, (Daktaro disertacija, University of South Africa, 2010), https://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/4743/thesis_firsing_st.pdf?isAllowed=y&sequence=1
60. Gang, Ding. „‘Economic Article V’ a blatant incitement to undermine security order of others“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202206/1268780.shtml>.
61. Gaučaitė-Znutienė, Modesta. „Pastangų niekas nebededa“: dėl skirtingo požiūrio į Kiniją užsienio politikos susitarimas pakibo ant plauko?“, žiūrėta 2025 m. balandžio 13 d., https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1848910/pastangu-niekas-nebededa-del-skirtingo-pozuorio-i-kinija-uzsienio-politikos-susitarimas-pakibo-ant-plauko?srsId=AfmBOoo42YtxbBcpKozTIMGGuwOI54K0sslGib_0V4jPL5gJzt8Y6Y9n
62. Gerdžiūnas, Benas, LRT.lt, „Behind Lithuania's all-in Taiwan bet“ žiūrėta 2025 m. balandžio 30 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2075845/behind-lithuania-s-all-in-taiwan-bet>
63. Ghiretti Francesca, Grzegorz Stec ir Thomas des Garets Geddes, „An expert look at EU-China 2022 + China-Lithuania + EU-China WTO dispute“, MERICS, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://merics.org/en/merics-briefs/expert-look-eu-china-2022-china-lithuania-eu-china-wto-dispute>
64. Giedrius Gaidamavičius ir Augustas Stankevičius, BNS, „Ekspertai skeptiškai vertina PPO galimybes išspręsti Lietuvos ir Kinijos prekybos ginčą“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1599202/ekspertai-skeptiskai-vertina-ppo-galimybes-isspresti-lietuvos-ir-kinijos-prekybos-ginca?srsId=AfmBOop3EGE0eozfHqkqJo3RONRBvvgPArYfSawluoHHNqGrpFa680bE>
65. Giedrius Gaidamavičius, „G.Landsbergis: ieškome būdų, kaip kalbėtis su Pekinu“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/g-landsbergis-ieskome-budu-kaip-kalbetis-su-pekiniu-56-1630402>.
66. Gijs, Camille ir Barbara Moens. „EU puts trade weapon on the table. Will it shoot?“ žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.politico.eu/article/eu-put-trade-weapon-table-will-it-shoot-china-economy/>
67. Gytis Kapševičius et al. „Verslininkai: Kinija „ištrynė“ Lietuvą iš muitinės sistemų, URM sieks reakcijos ES lygiu“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/lietuvos-verslininkas-kinija-istryne-lietuva-uoste-neimanoma-ivezti-kroviniu-663-1607414>
68. Global Times, „Biz Quick Take: By blocking deal with Chinese firm, Lithuania is going rogue“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245265.shtml>.
69. Global Times, „China urges EU not to be ‘kidnapped’ by Lithuania after Brussels’ lawsuit threat“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1250056.shtml>.
70. Global Times, „China, Russia can cooperate to punish Lithuania: Global Times editorial“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231251.shtml>.
71. Global Times, „China's response to Lithuania on Taiwan question ‘legitimate, reasonable’“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231240.shtml>.

72. Global Times, „EU plays with fire if it indulges Lithuania - Global Times“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1239613.shtml>.
73. Global Times, „Lithuania will pay the price for making radical moves on the Taiwan question“, žiūrėta 2025 m. kovo 12 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231087.shtml>.
74. Global Times, „President admits mistake, but will Lithuania correct mistake?“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245212.shtml>.
75. Global Times, „Relentless push to expand NATO represents US' ill-fated attempt to restore a unipolar world“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202205/1266243.shtml>.
76. Global Times, Lithuania risks trouble with geopolitical move: Global Times editorial, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202105/1224253.shtml>
77. Global Times. „EU statement aids Lithuania in challenging one-China principle: experts“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1241047.shtml>.
78. Global Times. „GT Voice: China-EU cooperation won't be sidetracked by US political game“, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1241488.shtml>.
79. Godement, François. „China's Diplomacy: A Triumph of Cost-Benefit Analysis“, *Institute Montaigne*, žiūrėta 2025 m. vasario 20 d. <https://www.institutmontaigne.org/en/publications/china-trends-15-chinas-diplomacy-triumph-cost-benefit-analysis>
80. Grinevičius, Ignas. „Matas Maldeikis: „Lietuva laimėjo prekybos karą su Kinija“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. gegužės 9 d., <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2023/09/26/news/matas-maldeikis-lietuva-laimejo-prekybos-kara-su-kinija--28490421>
81. GT staff reporters, „Lithuania won't smoothen China ties by mere name change“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1248025.shtml>.
82. Guangyi Pan, ir Thu Hien Phan. „The Transformation of Asymmetry: The Evolution of Philippine and Vietnamese South China Sea Policies and the Asymmetry of Attention“ *The Pacific Review*, 37, No. 1 (2022): 86–117, <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2130411>
83. Hackenbroich, Jonathan. „Tough trade: The hidden costs of economic coercion“, European Council on Foreign Relations (ECFR), žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://ecfr.eu/publication/tough-trade-the-hidden-costs-of-economic-coercion/>
84. Harrison, James. „China ends the last of its \$20bn sanctions against Australia after dropping ban on beef from two Queensland abattoirs“, Sky News, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d., <https://www.skynews.com.au/world-news/china/china-ends-the-last-of-its-20bn-sanctions-against-australia-after-dropping-ban-on-beef-from-two-queensland-abattoirs/news-story/80ff709d0c6922b35a702a0b240638c2>
85. Hendler, Bruno. „Duterte's Pivot to China, and Prospects for Settling the South China Sea Disputes“, *Contexto Internacional* 40 no. 2 (2018): 319–337 <http://dx.doi.org/10.1590/S0102-8529.2018400200005>
86. Hsieh, Hsiu-Fang, ir Sarah E. Shannon. 2005. „Three Approaches to Qualitative Content Analysis.“ *Qualitative Health Research*, 15, No. 9 (2005): 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>.
87. Hui, Zhang. „EU FMs to only ‚verbally‘ support Lithuania over China policy at Friday's meeting; Vilnius may ‚backfire domestically with govt instability‘, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245970.shtml>.
88. Hulička, Matěj. „Lithuania's WTO Case and Why It Won't Change Anything“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d. <https://chinaobservers.eu/lithuanias-wto-case-and-why-it-wont-change-anything/>
89. Hunter, Fergus et al. „Countering China's coercive diplomacy: Prioritising economic security, sovereignty and the rules-based order“, *Australian Strategic Policy Institute, International Cyber Policy Centre*, No. 68 (2023): 1-74. https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2023-02/Countering%20Chinas%20coercive%20diplomacy_1.pdf

90. Infogram. „Pasitikėjimas Lietuvos Institucijomis (proc.)“, žiūrėta 2025 m. balandžio 3 d., <https://infogram.com/pasitikejimas-lietuvos-institucijomis-1hxr4zx98njdq6y>.
91. Yuan, Shaoyu. „Tracing China’s diplomatic transition to wolf warrior diplomacy and its implications“ *Humanities and Social Sciences Communications*, 10, No. 837 (2023): 1-9 <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02367-6>
92. Jačauskas, Ignas, BNS. „Prezidento patarėja: Vokietijos įmonės nesitrauks iš Lietuvos rinkos dėl Kinijos spaudimo“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prezidento-patareja-vokietijos-imonės-nesitrauks-is-lietuvos-rinkos-del-kinijos-spaudimo-56-1640334>.
93. Jakubauskas, Ramūnas. „Dar vienas baubas iš Rytų: ar Lietuvai verta nerimauti dėl galimo Kinijos kišimosi į būsimus rinkimus?“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 4 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/dar-vienas-baubas-is-rytu-ar-lietuvai-verta-nerimauti-del-galimo-kinijos-kisimosi-i-busimus-rinkimus-56-1956508>.
94. Jakučionis, Saulius, BNS. „A. Blinkenas Vilniuje reiškia paramą Lietuvai dėl Taivano, smerkia Kiniją už atsaką“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/a-blinkenas-vilniuje-reiskia-parama-lietuvai-del-taivano-smerkia-kinija-uz-atsaka-56-1650552>.
95. Jakučionis, Saulius, BNS. „Prancūzų ministras žada greitinti ES atsaką į Kinijos spaudimą Lietuvai“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/prancuzu-ministras-zada-greitinti-es-atsaka-i-kinijos-spaudima-lietuvai-56-1628236>.
96. Jakučionis, Saulius. „Po Taivaniečių atstovybės Vilniuje atidarymo – griežta Kinijos reakcija“, Delfi, žiūrėta 2025 m. gegužės 9 d. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/po-taivanieciu-atstovybes-vilniuje-atidarymo-griezta-kinijos-reakcija-88715121>
97. Jaruševičiūtė-Mockuvienė, Gailė. „Centro kairės partijos žada santykių su Kinija atšilimą: nesutaria tik dėl Taivaniečių atstovybės pavadinimo likimo“, Delfi, žiūrėta 2025 m. gegužės 8 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/politics/centro-kaires-partijos-zada-santykiu-su-kinija-atsilima-nesutaria-tik-del-taivanieciu-atstovybes-pavadinimo-likimo-120055053>
98. Jiamei, Wang. „GT Voice: China-EU trade won’t be hijacked by provocations from Lithuania“, Global Times, žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1240709.shtml>
99. Juozapaitis, Lukas, ELTA. „2022-ieji – Kinijos ekonominio spaudimo metai: Lietuvos verslas atsilaikė ir tikisi prekybinių santykių atšilimo“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1852976/2022-ieji-kinijos-ekonominio-spaudimo-metai-lietuvas-verslas-atsilaike-ir-tikisi-prekybiniu-santykiu-atsilimo>
100. Jurgita Šimelevičienė, „Kinija keršija toliau: lietuviškos bendrovės mažina kredito limitus – ką tai reiškia?“, 15 min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/kinija-kersija-toliau-lietuviskos-bendrovės-mazina-kredito-limitus-ka-tai-reiskia-663-1554094>
101. Jurgita Šimelevičienė, „Kinijos kerštas tęsiasi: tekstilininkams ir autopramonei – įspėjimai iš Europos partnerių“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/kinijos-kerstas-tesiasi-tekstilininkai-ir-autopramone-bijo-prarasti-europos-partneriu-uzsakymus-663-1613596>
102. Keyue, Xu. „Phone abandon call another anti-China trick; Lithuania warned short-sighted efforts in vain“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202109/1234846.shtml>.
103. Kirilova, Patricija, LRT.lt. „Eksportas į Kiniją – keturis kartus didesnis nei prieš metus, tačiau Laurinavičius atkerta – nėra ko džiaugtis prekyba su priešu“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2072541/eksportas-i-kinija-keturis-kartus-didesnis-nei-pries-metus-taciau-laurinavicius-atkerta-nera-ko-dziaugtis-prekyba-su-priesu?srsId=AfmBOoo7wkvJyzO5j3F-N-QKxEBB_1Ku9jegDEsgsUZICE6hczbw8esh

104. Kupiecki, Robert. „The Poland-United State Security Relations in the Light of Asymmetry Theory“, *Przegląd Strategiczny*, No. 9 (2016): 31-48 doi: [10.14746/ps.2016.1.3](https://doi.org/10.14746/ps.2016.1.3)
105. Lai, Christina. „Acting one way and talking another: China’s coercive economic diplomacy in East Asia and beyond“, *The Pacific Review*, 31(2) (2017): 169–187. <https://doi.org/10.1080/09512748.2017.1357652>
106. Lai, Christina. „More than carrots and sticks: Economic statecraft and coercion in China–Taiwan relations from 2000 to 2019“ *Politics*, 42, No. 3 (2022), 410–425. <https://doi.org/10.1177/0263395720962654>
107. Lau Stuart ir Barbara Moens. „China’s Trade Attack on Lithuania Exposes EU’s Powerlessness“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 29 d., <https://www.politico.eu/article/china-trade-attack-on-lithuania-exposes-eu-powerlessness/>.
108. Lau Stuart ir Sarah Anne Aarup. „EU gives China a nudge rather than a slap over Lithuania“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d. <https://www.politico.eu/article/eu-china-nudge-slap-lithuania-wto-trade/>
109. Lau, Stuart. „EU sues China in WTO over Lithuania blockade“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d. <https://www.politico.eu/article/eu-sues-china-wto-lithuania-blockade/>
110. Lau, Stuart. „How Little Lithuania Dragged the EU into Its Showdown with China“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. 2021 m. spalio 6 d., <https://www.politico.eu/article/lithuania-china-showdown-eu-impact/>.
111. Laukagalis, Mindaugas. „ES byla dėl Kinijos sankcijų Lietuvai – sustabdyta: ar Briuselis išsigando Kinijos drakono?“, LRT.lt, 2024 m. vasario 9 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2192187/es-byla-del-kinijos-sankciju-lietuvai-sustabdyta-ar-briuselis-issigando-kinijos-drakono>.
112. Le Prestre, Philippe G. „Author! Author! Defining Foreign Policy Roles After the Cold War.“ Kn. Philippe G. Le Prestre (sud.), *Role Quests in the Post-Cold War Era: Foreign Policies in Transition*, (Montreal and Kingston: McGill-Queen’s University Press, 1997), doi.org/10.1515/9780773566415-004.
113. Lemus-Delgado, Daniel, ir Carlos Cerda Dueñas. „China or Taiwan? The Tricky Dilemma of Diplomatic Recognition: The Salvadorean Experience“ *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations; Kaohsiung*, 7 No. 1, (2021): 45-78, <https://www.proquest.com/docview/2578203622?amp;fromopenview=true&sourcetype=Scholarly%20Journals&pq-origsite=gscholar>
114. Lybertytė, Augustė. „Jauniškis išpėja: naivu galvoti, kad žvalgybine prasme Kinija Lietuvoje nieko nedarys“, LRT.lt, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2410589/jauniskis-ispeja-naivu-galvoti-kad-zvalgybine-prasme-kinija-lietuvoje-nieko-nedarys>
115. LNK. „Nauji Kinijos grasinimai Lietuvai: spaudimo schema paprasta, bet labai efektyvi“, Delfi, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/nauji-kinijos-grasinimai-lietuvai-spaudimo-schema-paprasta-bet-labai-efektyvi-90986259>.
116. LRT.lt, BNS, LRT TV naujienų tarnyba, „Pramonininkai skelbia, kad Lietuva sugrįžo į Kinijos muitinės sistemas, bet nežinia, ar ilgam“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1558676/pramonininkai-skelbia-kad-lietuva-sugrizo-i-kinijos-muitines-sistemas-bet-nezinia-ar-ilgam?srsId=AfmBOoowrOGhVCF9dfRYI082d4r1rbg6n9oHLwO0MO2wLuwRX68lxckj>
117. Lukas Juozapaitis, ELTA, „Kinijos ekonominio spaudimo metai – verslas atsilaikė, bet prekyba dar merdi“, Lrytas.lt, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/2022/12/26/news/kinijos-ekonominio-spaudimo-metai-verslas-atsilaikė-bet-prekyba-dar-merdi-25606271>.
118. Mačikėnaitė, Vida. „China Pulls the Economic Coercion Card Against Lithuania“, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE), žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://chinaobservers.eu/china-pulls-the-economic-coercion-card-against-lithuania/>

119. McGee, Luke. "How a tiny European country took on China over Taiwan", CNN, žiūrėta balandžio 14 d., <https://edition.cnn.com/2022/01/30/europe/lithuania-took-on-china-intl-cmd/index.html>
120. McGregor, Richard. „Chinese coercion, Australian resilience“, Lowy Institute, žiūrėta 2025 m. gegužės 5 d., <https://www.lowyinstitute.org/publications/chinese-coercion-australian-resilience>
121. Merkinaitė, Simona et. al. „Classic Cleavages in a New Light: Chinese Informational Influence in the Baltics“, Geopolitics and Security Studies Centre (GSSC), žiūrėta 2025 m. balandžio 14 d., <https://www.gssc.lt/en/publication/classic-cleavages-in-a-new-light-chinese-informational-influence-in-the-baltics/>
122. Milašius, Arūnas. „Kiek Lietuvai kainavo karas su Kinija – ne tik Taivanas galėjo būti tikroji pykčio priežastis“, Delfi, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.delfi.lt/verslo-pozioris/naujienos/kiek-lietuvai-kainavo-karas-su-kinija-ne-tik-taivanas-galejo-buti-tikroji-pykcio-priezastis-120015729https://www.delfi.lt/verslo-pozioris/naujienos/kiek-lietuvai-kainavo-karas-su-kinija-ne-tik-taivanas-galejo-buti-tikroji-pykcio-priezastis-120015729>
123. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, „Foreign Ministry Spokesperson's Remarks on Lithuania's Approval of the Establishment of the So-called "Taiwanese Representative Office in Lithuania" by the Taiwan Authorities“, žiūrėta 2025 m. kovo 12 d., https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/fyrbt/202405/t20240530_11349729.html.
124. Moens, Barbara ir Giorgio Leali, „EU resorts to bluff in its trade conflict with China“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.politico.eu/article/eu-capitals-play-game-of-bluff-poker-about-quick-anti-china-action/>
125. Moens, Barbara ir Jakob Hanke Vela. „EU Flexes Geopolitical Muscle with New Trade Weapon“, POLITICO, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.politico.eu/article/eus-newest-trade-tool-allows-brussels-to-hit-back-hard-against-economic-blackmail/>.
126. Ning, Yu. „Will EU allow an instance of the tail wagging the dog?“, Global Times, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202201/1245629.shtml>.
127. Palaima, Julius. „Lietuva susirūpino Kinijos jautrumu? Kas stabdo atstovybės Taivane atidarymą“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1530826/lietuva-susirupino-kinijos-jautrumu-kas-stabdo-atstovybes-taivane-atidaryma?srsId=AfmBOoone4_1XMJ9DeKOf9RzXHo9KVZ112QEfpjztwjv-kSNoLI5LKZ
128. Pan, Guangyi. „Asymmetric relations and systemic misperceptions: Why and how Australia and China talk past each other“, *International Relations of the Asia-Pacific*, 25 No. 1, (2025): 39–75, <https://doi.org/10.1093/irap/lcae009>
129. Paul, T. V. „Asymmetry and International Relationships. By Brantly Womack.“ *Perspectives on Politics* 16, no. 3, (2018): 890–91. <https://doi.org/10.1017/S1537592718001548.890-891>
130. Paulo Mateus Wache. „Mozambique's Foreign Policy towards South Africa: Managing Asymmetrical Economic Diplomacy“ (Porto Alegre: Editora da UFRGS, 2022), <https://doi.org/10.7476/9786557250709>.
131. Plóciennik, Sebastian. „Germany and the trade conflict between Lithuania & China“ Centre for Eastern Studies (OSW), 2025 m. žiūrėta sausio 11 d., <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2022-02-04/germany-and-trade-conflict-between-lithuania-china>
132. Ramūnas Vilpišauskas, „Lithuania's Vision and Evaluation: „Be Careful What You Wish For“, *People's Republic of China in the Baltic States, Latvian Institute of International Affairs (LIIA)*, (2023), 76-102 https://science.rsu.lv/ws/portalfiles/portal/57925209/peoples_republic_of_china_in_the_baltic_states_1075.pdf#page=76

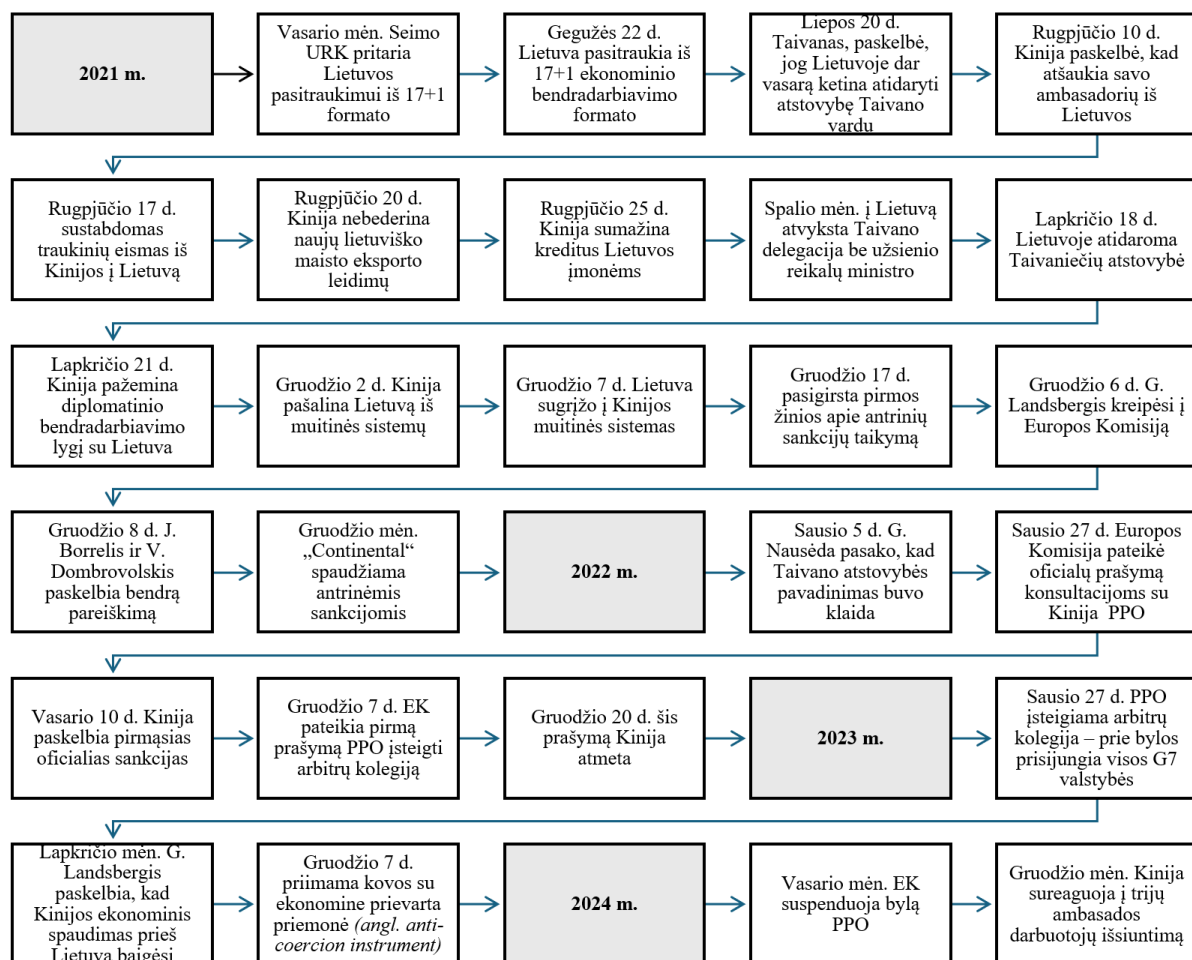
133. Reynolds, Matthew ir Matthew P. Goodman. „China’s Economic Coercion: Lessons from Lithuania“, Center for Strategic and International Studies, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://www.csis.org/analysis/chinas-economic-coercion-lessons-lithuania>
134. Samoškaitė, Eglė. „Drakonų žudikas Landsbergis nebesispjaudo ugnimi, bet niekada to nepripažins: štai kas vyksta su Kinija ir Taivanu“, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/drakonu-zudikas-landsbergis-nebesispjaudo-ugnimi-bet-niekada-to-nepripazins-stai-kas-vyksta-su-kinija-ir-taivanu-n1282010>
135. Sheng, Yang ir Fan Anqi. „European Parliament clamors for tougher line on China“ žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., <https://www.globaltimes.cn/page/202109/1233409.shtml>.
136. Skėrytė, Jūratė, BNS. „R.Karbauskis prašo Vyriausybės įgaliojimų derėtis su Kinija dėl santykių atkūrimo“, 15min.lt, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/r-karbauskis-praso-vyriausybes-igaliojimu-deretis-su-kinija-del-santykiu-atkurimo-56-1643312>.
137. Skėrytė, Jūratė, BNS. „URK vadovė: tikroji Kinijos pykčio priežastis – Lietuvos pasitraukimas iš formato „17+1“, 15min, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/urk-vadove-tikroji-kinijos-pykcio-priezastis-lietuvos-pasitraukimas-is-formato-17-1-56-1634620>
138. Stankevičius, Augustas, BNS. „Landsbergis prašo Europos Komisijos įsikišti dėl Kinijos veiksmų“, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/landsbergis-praso-europos-komisijos-isikisti-del-kinijos-veiksmu-88873725#Echobox=1638797176>
139. Stankevičius, Augustas. „EU adopts legislation to resist economic coercion following China–Lithuania dispute“, LRT.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2145566/eu-adopts-legislation-to-resist-economic-coercion-following-china-lithuania-dispute>
140. Šimelevičienė, Jurgita. „Teisininkas įvertino ES galimybes laimėti bylą prieš Kiniją: „Tai bus testas PPO“, žiūrėta 2025 m. balandžio 5 d., <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/teisininkas-ivertino-es-galimybes-laimeti-byla-pries-kinija-tai-bus-testas-ppo-662-1634186>.
141. Tamura, Akio. „Assessing the Potential of Punitive Measures in Deterring Economic Coercion: Advocating for the Efficacy of Anti-Coercion Instrument“ *European Research Studies Journal*, XXVII, No. 2, (2024,) 47-77, <https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/121082/1/ERSJ27%282%29A4.pdf>
142. Tang, Didi. „China has threatened trade with some countries after feuds. They’re calling ‘the firm’ for help“, The Associated Press, žiūrėta 2025 m. gegužės 6 d., <https://apnews.com/article/china-trade-economic-firm-state-department-42655e067386a20b22f1317ce298f334>
143. The Office of the Charge d’Affaires of the People’s Republic of China in the Republic of Lithuania, „Comments by the Office of the Chargé d’Affaires of the People’s Republic of China in Lithuania on Mr. Gabrielius Landsbergis’ Remarks on China“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., http://lt.china-office.gov.cn/eng/en/202206/t20220601_10697575.htm.
144. The Office of the Charge d’Affaires of the People’s Republic of China in the Republic of Lithuania, „Foreign Ministry Spokesperson Lin Jian’s Regular Press Conference on December 2, 2024“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., http://lt.china-office.gov.cn/eng/fyrth/202412/t20241217_11495801.htm.
145. Užsienio reikalų ministerija, „Bendramintės partnerės demonstruoja beprecedentę paramą Lietuvai neteisėto Kinijos spaudimo akivaizdoje“ žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/bendramintes-partneres-demonstruoja-beprecedente-parama-lietuvai-neteiseto-kinijos-spaudimo-akivaizdoje:25139>.
146. Užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis sveikina EK sprendimą kreiptis į PPO: svarbus žingsnis siekiant užkirsti kelią ekonominei prievartai ateityje,“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/g.-landsbergis-sveikina-ek-sprendima-kreiptis-i-ppo-svarbus-zingsnis-siekiant-uzkirsti-kelia-ekonominei-prievartai-ateityje:25761>.

147. Užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis: ES solidarumas – efektyviausias instrumentas prieš Kinijos ekonominį ir politinį spaudimą“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/g.-landsbergis-es-solidarumas-efektyviausias-instrumentas-pries-kinijos-ekonomini-ir-politini-spaudima:25081>.
148. Užsienio reikalų ministerija, „G. Landsbergis: Jei santykiuose su Kinija veiksime ne ES 27 formatu – pralaimėsime daugelyje frontų“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/g.-landsbergis-jei-santykiuose-su-kinija-veiksime-ne-es-27-formatu-pralaimesime-daugelyje-frontu:24741>.
149. Užsienio reikalų ministerija, „PPO pateiktas prašymas įsteigti arbitrų kolegiją dėl neteisėto Kinijos ekonominio spaudimo Lietuvai“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/ppo-pateiktas-prasymas-isteigti-arbitru-kolegija-del-neteiseto-kinijos-ekonominio-spaudimo-lietuvai:25794>
150. Užsienio reikalų ministerija, „Viceministras E. Meilūnas Romoje: Lietuvos atsakas į Kinijos ekonominį spaudimą - eksporto diversifikacija ir augimas“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministras-e.-meilunas-romoje-lietuvos-atsakas-i-kinijos-ekonomini-spaudima-eksporto-diversifikacija-ir-augimas:25950>.
151. Užsienio reikalų ministerija, „Viceministrė J. Neliupšienė: ES turi maksimaliai sumažinti priklausomybę nuo Kinijos“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministre-j.-neliupsiene-es-turi-maksimaliai-sumazinti-priklausomybe-nuo-kinijos:26135>.
152. Užsienio reikalų ministerija. „Dėl Kinijos taikomo ekonominio spaudimo Lietuvai Europos Komisija inicijuoja bylą Pasaulio prekybos organizacijoje“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/del-kinijos-taikomo-ekonominio-spaudimo-lietuvai-europos-komisija-inicijuoja-byla-pasaulio-prekybos-organizacijoje:25105>.
153. Užsienio reikalų ministerija. „Ministras G. Landsbergis su Prancūzijos Senato pirmininku aptarė ES migracijos politiką bei Kinijos spaudimą Lietuvai“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/ministras-g.-landsbergis-su-prancuzijos-senato-pirmininku-aptare-es-migracijos-politika-bei-kinijos-spaudima-lietuvai:25046>.
154. Užsienio reikalų ministerija. „Ministro pasisakymas Lietuvos ambasadorių suvažiavimo metu 2022 metų rugpjūčio 29 dieną“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/geopolitine-ateitis-ir-lietuvos-uzsienio-politika:25557>.
155. Užsienio reikalų ministerija. „Viceministras A. Pranckevičius: Lietuva santykių su Kinija eiga – žadintuvas Europai“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministras-a.-pranckevicius-lietuvas-santykiu-su-kinija-eiga-zadintuvas-europai:24925>.
156. Užsienio reikalų ministerija. „Viceministras A. Pranckevičius: Santykiuose su Kinija ES turi kalbėti vienu balsu“, žiūrėta 2025 m. kovo 13 d., <https://www.urm.lt/naujienos/141/viceministras-a.-pranckevicius-santykiuose-su-kinija-es-turi-kalbeti-vienu-balsu:24772>.
157. Valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2019“, VSD, žiūrėta 2025 m. balandžio 16 d., <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-Gresmes-internetui-LT.pdf>
158. Venckūnas, Vilmantas. „Politologas: Kinijos susidomėjimas Lietuva ir aktyvumas yra neišvengiamas“, LRT.lt, 2024 m. kovo 31 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2239415/politologas-kinijos-susidomejimas-lietuva-ir-aktyvumas-yra-neisvengiamas>.
159. Vida Mačikėnaitė, „One Country – Two Faces: China’s Turn from an Economic Partner to Security Concern for Lithuania“, *China in the Baltic States – from a Cause of Hope to Anxiety*, Rīga Stradiņš University, (2022), 55-88, https://doi.org/10.25143/China-in-the-Baltic-States_2022_ISBN_9789934618154_55-88
160. Vilpišauskas, Ramūnas. „Ramūnas Vilpišauskas: ar pagrįstai skundžiamės dėl ES solidarumo trūkumo“, žiūrėta 2025 m. gegužės 1 d.

https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/komentarai/ramunas-villpisauskas-dar-derinamas-pavadinimas-500-1635244?utm_medium=copied

161. Wilson, Jeffrey. „Australia Shows the World What Decoupling From China Looks Like“, Foreign Policy, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://foreignpolicy.com/2021/11/09/australia-china-decoupling-trade-sanctions-coronavirus-geopolitics/>
162. Womack, Brantly. *Asymmetry and International Relationships*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), <https://doi.org/10.1017/CBO9781316459348.002>
163. Womack, Brantly. *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610790>
164. Wu, Chien-Huei ir Mao-Wei Lo. „The threat of China’s economic coercion“, *Switching Diplomatic Recognition Between Taiwan and China*, (Routledge: 2024): 14-49. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/10.4324/9781003371427-2/threat-china-economic-coercion-chien-huei-wu-mao-wei-lo>

Priedas nr. 1 – Įvykių 2021–2024 m. chronologija

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė: Agnė Radžiūtė

Studento pažymėjimo numeris: 2315593

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☒ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? Chat GPT

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

2. ☒ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite: Chat GPT naudotas keliems papildomų, paremiančiųjų šaltinių paieškai, taip pakeičiant „Google“ paieškos sistemą.

3. ☐ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paašškinkite:

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paašškinkite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paašškirimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių pasitikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite:

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite:

7. ☐ **Efektyvumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paašškinkite: DI naudotas tik kaip šaltinių paiešką efektyvinanti priemonė, papildanti įprastas paieškos sistemas. Chat GPT rastus šaltinius atidarydavau, patikrindavau ir nagrinėdavau savarankiškai, nesiremdama dirbtinio intelekto interpretacija.

Summary

The Reasons for the Ending of China's Economic Coercion Against Lithuania: The Asymmetry Theory Approach

The research object: the termination of China's economic coercion against Lithuania. **The research problem:** it is still not known why China has stopped applying economic pressure which creates uncertainty about the future of relations between Lithuania and China. This raises the question: why China eventually stopped economic pressure on Lithuania, although it did not achieve the goal of getting Lithuania to reverse its decision on the Taiwan representation? It is important to understand the circumstances and interests that led to China's changed position which was not clearly communicated to Lithuania. **The research aim:** this master's thesis aims to investigate what circumstances and interests led China to end the economic pressure on Lithuania. The research paper attempts to find out to what extent China's decision to lift the economic sanctions imposed on Lithuania may have been influenced by Lithuania's actions, and to what extent it was determined by China's own interests. **In order to answer the research question, the following objectives are raised:** 1) to introduce Brantly Womack's asymmetry theory and discuss its applicability to the Lithuanian–Chinese case; 2) to identify the independent variables which might have potentially led to the diversion of economic pressure and to identify hypotheses that could explain the causes of the ending of economic coercion; 3) to discuss the interests of Lithuania and China vis-à-vis each other and the context of economic coercion; 4) to conduct an empirical analysis, drawing on public sources, in order to identify the objectives and actions of China and Lithuania in the context of China's application and Lithuania's response to economic pressure; 5) to assess the contribution of international organisations to the resolution of this conflict – the bufferisation of the relationship; 6) to determine which hypothesis would the most accurately explain the withdrawal of economic pressure by China. **The hypotheses of this research:** H1: China's economic coercion on Lithuania has been lifted due to the consolidation of Lithuanian domestic political actors in relation to the name of the Taiwan representative office, despite some politicians' vacillations in their relationship with China; H2: China's decision to cease economic coercion on Lithuania is linked to the European Commission's case at the WTO and the EU's accelerated process for adopting an Anti-Coercion Instrument; H3: China's decision to end economic coercion on Lithuania was prompted by the assurance that there would be no 'pro-Taiwan' domino effect in the region and that other European countries and the US would be discouraged from recognising Taiwan.

The study uses Brantly Womack's asymmetry theory, which has not been used before to study the Lithuanian–Chinese relationship. This theory emphasises the ability of the weaker countries to resist pressure from the stronger ones, despite the existence of a relative difference in capabilities.

Based on the assumptions of this theory and the material gathered through qualitative content analysis, the study identifies seven variables. They were also assessed on the basis of the principle of logical causality and classified into three different hypotheses respectively.

In summary, China's decision to end the economic pressure on Lithuania using the power asymmetry theory approach was driven by two necessary (but insufficient) reasons – the successful prevention of the development of political recognition of Taiwan in Europe and the adoption of the European Commission's Anti-Economic Coercion Instrument which could have effectively stopped the continuation of such sanctions. The assurance of Chinese interests and the potential costs of further economic pressure may have encouraged China, as the stronger country in the asymmetric relationship, to step back from pressure from the weaker country. Lithuania has been successful in demonstrating the injustice of China's unofficial economic restrictions and in 'buffering' the asymmetry of the relationship through the European Union institutions by making the issue part of the agenda of China–EU trade relations. Therefore, hypotheses H2 and H3 were both confirmed.

This research has contributed to studies of the political reasons behind the decisions to terminate economic coercion and asymmetrical bilateral relations between stronger and weaker countries of different capacities. Future research could make greater use of and reconceptualise Womack's theoretical tool which has proved to be particularly valuable for the study of countries with different capacities and positions in the international arena. Moreover, this study also encourages an assessment of some of the shortcomings of Womack's theory which could be modified – for example, while it is argued that only consolidation within the weaker country is able to counter the pressure of the stronger country, the internal dynamics of politics can be highly contradictory and ultimately fail to send a clear signal to the larger country. Comparisons could also be made with other cases of Chinese economic pressures, thus revealing the causes and factors that have helped to counter economic pressures in Australia, Sweden or other countries. Finally, this theory could also be combined with other theoretical approaches that explain the potential for small states to act in the international system.